

ИЗВЕШТАЈ О ПОСЕТИ КПЗ СРЕМСКА МИТРОВИЦА

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ
ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПОСЕТИ
КПЗ СРЕМСКА МИТРОВИЦА

Приредио:

Милош Јанковић,
заменик Заштитника грађана

Издавач:

Заштитник грађана

За издавача:

Саша Јанковић,
Заштитник грађана

Штампа:

Службени гласник

Тираж:

100

ISBN: 978-86-87945-23-4

Сва права задржана

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 161 / 12
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

HELSINŠKI ODBOR ZA
LJUDSKA PRAVA U SRBIJI

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел.бр. 28581 датум 05.11.2012.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ
УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ
ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

ИЗВЕШТАЈ О ПОСЕТИ КПЗ СРЕМСКА МИТРОВИЦА

Београд, 2013. година

САДРЖАЈ

1. УВОД	9
1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ	9
1.1.1. Мандат НПМ	9
1.1.2. Предмет посматрања	10
1.1.3. Претходне посете Заводу	10
1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ	11
1.2.1. Општи подаци о посети	11
1.2.2. Ток посете	12
1.2.3. Сарадња Завода са НПМ	14
1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ	14
1.3.1. Општи подаци о Заводу / службени подаци	14
1.3.2. Посебни подаци – 2011. године / службени подаци	15
1.3.3. Посебни подаци – на дан посете / службени подаци	17
1.3.4. Локација и архитектура Завода	18
1.3.5. Мапа Завода	20
2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ	21
2.1. СМЕШТАЈ	21
2.1.1. Смештај притвореника	21
2.1.2. Смештај осуђених	24
2.1.2.1. Редовни смештај	24
2.1.2.2. Смештај у пријемном одељењу	63
2.1.3. Смештај прекршајно кажњених	67
2.1.4. Полицијско задржавање	68
2.1.4. Опште опсервације о смештају у Заводу	69
2.2. ИСХРАНА	74
2.2.1. Кухиња	77
2.2.2. Трпезарија	78
2.2.3. Кантина	80
2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА	81
2.3.1. Правна заштита	81
2.3.1.1. Информисање о правима и доступност прописа	81
2.3.1.2. Пружање правне помоћи	81
2.3.1.3. Посете браниоца, конзулата и организација за заштиту људских права	82

2.3.1.4.	Притужбе и жалбе	82
2.3.1.5.	Достављање службене поште	82
2.3.2.	Безбедност.	83
2.3.2.1.	Повреде безбедности (ванредни догађаји)	83
2.3.2.2.	Мере сигурности	84
2.3.2.2.1.	Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета ..	84
2.3.2.2.2.	Видео-надзор.	85
2.3.2.2.3.	Аларм за позивање страже	87
2.3.2.3.	Мере принуде	88
2.3.2.4.	Посебне мере	90
2.3.2.4.1.	Смештај у посебно осигурану просторију.	90
2.3.2.4.2.	Смештај под појачани надзор.	91
2.3.2.4.3.	Усамљење	92
2.3.2.5.	Дисциплинске мере	92
2.3.2.5.1.	Дисциплинска мера упућивања у самицу.	93
2.3.3.	Премештаји, прекиди, отпуштања	95
2.3.3.1.	Премештај.	95
2.3.3.2.	Прекид извршења казне	95
2.3.3.3.	Превремено отпуштање	95
2.3.4.	Контрола над радом Завода	96
2.4.	ТРЕТМАН И ПОЛОЖАЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ	96
2.4.1	Третман осуђених	96
2.4.1.1.	Организација	96
2.4.1.2.	Пријем	97
2.4.1.3.	Утврђивање програма поступања / разврставање	98
2.4.1.4.	Остваривање програма поступања (третмански рад)	99
2.4.1.5.	Додељивање и укидање посебних права	100
2.4.1.6.	Измена програма поступања / накнадно разврставање ...	102
2.4.1.7.	Социјална подршка.	105
2.4.1.8.	Припрема за отпуст	106
2.4.2.	Образовање.	108
2.4.3.	Рад	109
2.4.3.1.	Организација	109
2.4.3.2.	Обука	109
2.4.3.3.	Упошљавање	109
2.4.3.4.	Заштита и повреде на раду.	111
2.4.3.5.	Дневни, недељни и годишњи одмор	111
2.4.4.	Слободно време	111
2.4.4.1.	Време изван затворених просторија	111
2.4.4.2.	Физичке активности	114
2.4.4.3.	Културне и уметничке активности	118
2.4.5.	Обавештавање	119
2.4.5.1.	Штампа	119
2.4.5.2.	Радио и телевизија	119
2.4.5.3.	Библиотека	119
2.4.6.	Посете	119
2.4.6.1.	Посете породице.	119
2.4.6.2.	Посете у посебној просторији.	120

2.4.7.	Пошиљке и комуникација	120
2.4.7.1.	Дописивање	120
2.4.7.2.	Пакети	120
2.4.7.3.	Новчане пошиљке	120
2.4.7.4.	Телефонирање	120
2.4.8.	Верска права	121
2.4.9.	Посебно повредиве групе	121
2.4.9.1.	Малолетници	121
2.4.9.2.	Особе са инвалидитетом	123
2.4.9.3.	Жене	125
2.4.9.4.	ЛГБТ особе	125
2.4.9.5.	Припадници националних мањина	125
2.4.9.6.	Старе особе	125
2.4.9.7.	Странци	125
2.5.	ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА	126
2.5.1.	Организација	126
2.5.1.1.	Здравствена служба	126
2.5.1.2.	Здравствене евиденције	128
2.5.1.3.	Праћење здравственог стања	129
2.5.1.4.	Просторије за пружање здравствене заштите	132
2.5.1.5.	Апотека, подела лекова и терапије	138
2.5.2.	Лекарски прегледи	139
2.5.2.1.	Прегледи по пријему	141
2.5.2.2.	Редовни (периодични) прегледи	142
2.5.2.3.	Прегледи по захтеву	143
2.5.2.4.	Прегледи у посебним случајевима	146
2.5.3.	Лечење и интервенције	147
2.5.3.1.	Лечење и интервенције у Заводу	147
2.5.3.2.	Лечење и интервенције ван Завода	148
2.5.3.3.	Стоматолошка заштита	152
2.5.3.4.	Лечење душевно оболелих лица	153
2.5.4.	Посебни аспекти здравствене заштите	156
2.5.4.1.	Заразне болести	156
2.5.4.2.	Болести зависности	157
2.5.4.3.	Повређивања	157
2.5.4.4.	Штрајк глађу	158
2.5.4.5.	Изложеност дуванском диму	158
2.5.4.6.	Смртни случајеви	161
2.5.5.	Здравствени надзор	161
2.5.5.1.	Надзор над радом Завода / унутрашњи здравствени надзор	161
2.5.5.2.	Надзор над радом Службе за здравствену заштиту	167

1. УВОД

1.1. ОСНОВНЕ НАПОМЕНЕ

1.1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или *йонижавајућих* казни и поступака,¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе с циљем одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу с важећим прописима и стандардима.

Национални механизам за превенцију тортуре има право да: несметано, ненајављено и свакодобно приступи свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; насамо разговара с тим лицима, са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступи свој документацији која се односи на та лица; надлежним органима даје препоруке с циљем побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим се статутом као циљ удруживања предвиђају унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине потписали су, 12. децембра 2011, Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ, којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама на територији АП Војводине у којима су смештена лица лишена слободе.

1

„Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 16/05 и 2/06 и „Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 7/11.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву објављеном 29. децембра 2011. у „Службеном гласнику РС“, у складу с предлогом стручне комисије која је формирана тим поводом, Заштитник грађана је донео одлуку о избору удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, а то су: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. сачињен је у складу с договором Заштитника грађана, Покрајинског омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишених слободе у посебним областима. Пошавши од намере да НПМ у наредне четири године посети све установе у којима се налазе лица лишена слободе, предвиђено је да се током 2012. обави око 80 посета, од чега 50 полицијским станицама, 10 затвора, пет психијатријским болницама (психијатријским одељењима), шест установама социјалне заштите стационарног типа / прихватилиштима за странце и 10 домовима за старе особе / геронтолошким центрима.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје са препорукама које доставља посећеној установи, те у наредном периоду ступа у кооперативни дијалог са установом и органом у чијем је саставу, с циљем отклањања утврђених недостатака или пропуста у раду који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

1.1.2. ПРЕДМЕТ ПОСМАТРАЊА

Национални механизам за превенцију тортуре током посета установама у којима су смештена лица лишена слободу истражује да ли у установи постоје елементи који доводе или могу довести до појаве тортуре или других облика суровог, нељудског или понижавајућег поступања или кажњавања.²

Када испитује појаву тортуре и других облика нечовечног или понижавајућег поступања НПМ има у виду одредбе Устава Републике Србије којима је утврђено да су физички и психички интегритет неповредиви, да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању,³ те да је људско достојанство неприкосновено и да су сви дужни да га поштују и штите.⁴

1.1.3. ПРЕТХОДНЕ ПОСЕТЕ ЗАВОДУ

Национални механизам за превенцију тортуре до сада није обавио ниједну посету КПЗ Сремска Митровица. У протекле четири године Заштитник грађана је обавио око 10 посета

2 Члан 1. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака гласи: „Тортура“ означава сваки акт којим се једном лицу намерно наносе бол или тешке физичке или менталне патње у циљу добијања од њега или неког трећег лица обавештења или признања или његовог кажњавања за дело које је то или неко треће лице извршило или за чије извршење је осумњичено, застрашивања тог лица или вршења притиска на њега или застрашивања или вршења притиска на неко треће лице или из било којег другог разлога заснованог на било ком облику дискриминације ако тај бол или те патње наноси службено лице или било које друго лице које делује у службеном својству или на његов подстицај или са његовим изричитим или прећутним пристанком.

3 Члан 25. Устава Републике Србије.

4 Члан 23. став 1. Устава Републике Србије.

Заводу, које су углавном биле резултат реактивног рада, односно поступања по притужбама. У мањој мери су биле проактивне, превентивног типа, а имале су пре свега сврху да се запослени у стручној служби Заштитника грађана упознају са организацијом, радом и поступањем према лицима лишеним слободе у Заводу. Покрајински омбудсман АП Војводине континуирано посећује Завод у протеклих осам година.

Европски Комитет за спречавање мучења двапут је посетио КПЗ Сремска Митровица, и то најпре током посете Србији и Црној Гори у периоду од 16. до 28. септембра 2004, а затим и током посете Србији у периоду од 19. до 29. новембра 2007. године. У својим извештајима НПМ упоређује уочено стање са оним што је Комитет констатовао у својим извештајима. Поједине препоруке и ставове изнете у извештајима о посетама, као и стандарде Комитета,⁵ НПМ у својим препорукама користи као пожељан стандард поступања, имајући у виду одредбе Устава Републике Србије којима је утврђено да се Уставом јемче, и као таква непосредно примењују, људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима,⁶ као и да се одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.⁷

Запажено је неколико извештаја о посетама КПЗ Сремска Митровица које су у последњих десет година обавиле невладине организације, пре свега Хелсиншки одбор и Београдски центар за људска права.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ ЗАВОДУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Казнено-поправни завод Сремска Митровица
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	9, 10. и 11. април 2012. године
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре у складу с чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 16/05 и 2/06 и „Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 7/11)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи с Покрајинским омбудсманом АП Војводине и удружењима грађана, Хелсиншки одбор у Србији и Београдски центар за људска права, уз учешће спољних сарадника – експерата медицинске струке
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета (по плану посета за 2012)
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем

5 Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/11-Rev. 2010.

6 Члан 18. став 2. Устава Републике Србије.

7 Члан 18. став 3. Устава Републике Србије.

ЧЛАНОВИ ТИМА	Милош Јанковић, вођа тима <i>заменик заштитника грађана</i> Стеван Арамбашић <i>заменик покрајинског омбудсмана</i> Мирјана Дрљачић Сударевић <i>виша савешница заштитника грађана</i> Јелена Мирков <i>представница Хелсиншког одбора у Србији</i> Бојан Гавриловић <i>представница Београдског центра за људска права</i> Доц. др Ђорђе Алемпијевић <i>лекар форензичар</i> Доц. др Владимир Јовић <i>лекар психијатар</i> Маја Јовић <i>млађа савешница у Стручној служби Заштитника грађана</i> Меланија Дивјак <i>млађа савешница у Стручној служби Заштитника грађана</i> Јагода Вјештица <i>савешница у Стручној служби Покрајинског омбудсмана</i> Јелена Самарџић <i>млађа савешница у Стручној служби Заштитника грађана</i>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Национални механизам за превенцију тортуре посете установама обавља у складу са усвојеном методологијом према којој посета обухвата пет фаза.

ФАЗА I – РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је, у оквиру I фазе према утврђеној методологији, разговором са Михајлом Максићем, управником Завода.

У уводном излагању вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на мандат Националног механизма за превенцију тортуре, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Заводу.

Управник Завода је у општим цртама представио установу и указао на основне проблеме са којима се Завод у раду суочава, наглашавајући изузетну пренасељеност, недостатак особља, као и материјалних средстава за обављање неопходних радова за уређење смештајних капацитета.

ФАЗА II – ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

У оквиру II фазе по утврђеној методологији, тим Националног механизма за превенцију тортуре посету је наставио заједничким обиласком Завода.

Мониторинг тим Националног механизма за превенцију тортуре је у пуном саставу обишао смештајне капацитете, најпре просторије за смештај притвореника, просторије за

смештај осуђених и прекршајно кажњених лица, пријемно одељење, просторије за смештај лица под посебним и дисциплинским мерама, затим просторе за шетњу, кухињу и трпезарију, кантину, просторије за посете, просторе за упошљавање и просторије за пружање здравствене заштите.

ФАЗА III – УТВРЂИВАЊЕ СТАЊА У ПОЈЕДИНИМ ОБЛАСТИМА

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре, у оквиру III фазе посете по утврђеној методологији, обухватила је разговоре с руководиоцима области рада (начелницима служби) у Заводу о стању у релевантним областима, као што су: безбедност и инциденти; мере принуде, посебне и дисциплинске мере; права лица лишених слободе и њихов третман; здравствена заштита и слично.

Начелници и друга одговорна лица у Заводу информисали су чланове тима Националног механизма за превенцију тортуре о стању у датим областима, проблемима у раду са којима се суочавају, објективним недостацима и субјективним слабостима.

Током разговора извршен је увид и копирање документације релевантне за утврђивање стања и поштовања права лица лишених слободе.

Осим разговора и увида и копирања документације, чланови тима Националног механизма за превенцију тортуре, у оквиру III фазе посете, обишли су поједине посебне просторије референтне за област посматрања.

ФАЗА IV – ИНТЕРВЈУИ СА ЛИЦИМА ЛИШЕНИМ СЛОБОДЕ

Осим кратких информативних разговора с бројним лицима лишеним слободе затеченим приликом обиласка смештајних капацитета у Заводу, у оквиру II фазе посете, тим Националног механизма за превенцију тортуре је, у оквиру IV фазе по утврђеној методологији, обавио и посебне интервјуе с појединим лицима лишеним слободе.

Обављени су појединачни интервјуи са 22 лица лишена слободе, по унапред одређеној структури.

ФАЗА V – ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА УПРАВНИКОМ ЗАВОДА

Посета Заводу окончана је, по утврђеној методологији, разговором тима Националног механизма за превенцију тортуре са управником Завода.

Вођа тима Националног механизма за превенцију тортуре указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, њиховом третману, здравственој заштити и исхрани, ученој атмосфери међу осуђенима, односу запослених према тиму Националног механизма за превенцију тортуре, о примедбама које су истакла лица лишена слободе, као и о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима, а затражено је и накнадно достављање документације која није могла бити преузета током посете.

Управник Завода је изнео своје утиске о посети и запажањима Националног механизма за превенцију тортуре, указујући на то да је свестан уочених недостатака, напомињући да су они углавном последица објективних околности, пре свега пренасељености завода, а не субјективних слабости, и изражавајући спремност да се у Заводу спроведу све мере које буду предложене у извештају о посети, наравно у границама објективних могућности.

1.2.3. САРАДЊА ЗАВОДА СА НПМ

Управа Завода и сва затечена службена лица остварила су пуну сарадњу са мониторинг тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност.

Запослени су показали кооперативност, дали одговоре на сва постављена питања, мониторинг тиму НПМ омогућени су приступ свим просторијама и инсталацијама у Заводу, фотографисање свих делова Завода без ограничења, као и увид у целокупну тражену документацију, њено прегледање и фотографисање. Омогућен је и несметан и ненадзиран разговор са свим лицима лишеним слободе по избору чланова мониторинг тима НПМ.

Поступање управе Завода и свих запослених у смислу стварања услова за рад НПМ, као и недвосмислено исказана критичка свест у односу на пропусте уочене током посете, охрабрује очекивања да ће уочени недостаци на које је указано у овом извештају бити благовремено отклоњени у складу с објективним могућностима Завода.

1.3. ПОДАЦИ О ЗАВОДУ

1.3.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ЗАВОДУ / службени подаци

НАЗИВ ЗАВОДА	Казнено-поправни завод Сремска Митровица
АДРЕСА	Фрушкогорска бб
ТЕЛЕФОН, ФАКС E-MAIL	Телефон: 022 631 641, факс: 022 634 642 e-mail: smkpz@uiks.gov.rs
УПРАВНИК ЗАВОДА	Михајло Максић
ВРСТА ЗАВОДА	Казнено-поправни завод
ТИП ЗАВОДА	Затворени тип
ОДЕЉЕЊА У ЗАВОДУ	Отворено одељење Полуотворено одељење Затворено одељење
СЛУЖБЕ У ЗАВОДУ	Служба за обезбеђење Служба за третман Служба за обуку и упошљавање Служба за опште послове Служба за здравствену заштиту
БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ У ЗАВОДУ – у радном односу и по уговору о делу	Укупно 641 запослених, од тога: – 34 на пословима третмана – 291 на пословима обезбеђења – 204 на пословима обуке и упошљавања – 38 на пословима здравствене заштите, од тога: 21 <i>медицински техничар</i> 7 <i>лекара ошине праксе или интерне медицине</i> 1 <i>стоматолог</i> 1 <i>лекар психијатар</i>

БРОЈ РАДНО АНГАЖОВАНИХ У ЗАВОДУ – у радном односу и по уговору о делу	– 74 на општим пословима, од тога: <i>6 дигломираних љавника</i> <i>4 љрофесионална кувара</i>
ПРЕДВИЂЕН КАПАЦИТЕТ ЗАВОДА	За укупно 1.767 лица, од тога: – 152 притвореника – 1.587 осуђених – 28 прекршајно кажњених

1.3.2. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ – 2011. година / службени подаци

ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ (ИНЦИДЕНТИ) У ЗАВОДУ	У 2011. години у Заводу је било 1.358 ванредних догађаја (инцидената) у којима је учесћивовало 1.358 лица, и то: – 43 бекства и удаљења (у којима је учесћивовало 43 лица) – 13 напада на службено лице (у којима је учесћивовало 13 лица) – 254 насиља међу затвореницима (у којима је учесћивовало 254 лица) – 24 самоповређивања (у којима је учесћивовало 24 лица) – 156 објављених штрајкова глађу (у којима је учесћивовало 97 лица) – 3 проузроковања материјалне штете (у којима је учесћивовало 3 лица) – 312 проналазака недозвољених предмета (у којима је учесћивовало 312 лица) – 699 осталих дисциплинских преступа (у којима је учесћивовало 699 лица)
МЕРЕ ПРИНУДЕ У ЗАВОДУ	У 2011. години према 295 лица су примењене мере принуде, и то: – према 27 лица – употреба физичке снаге – према 35 лица – везивање – према 211 лица – издвајање – према 22 лица – употреба гумене палице – према 0 лица – употреба шмркова са водом – према 0 лица – употреба хемијских средстава – према 0 лица – употреба ватреног оружја
СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ	У 2011. години у Заводу је било 14 смртних случајева. Надлежни органи обавили су 14 обдукција.
ШТРАЈКОВИ ГЛАЂУ	У 2011. години у Заводу је било 156 објављених штрајкова глађу, у којима је учествовало 97 лица.

ПОСЕБНЕ ПРОСТОРИЈЕ У ЗАВОДУ	– за притвор (<i>притворска јединица/одељење</i>) – за пријем (<i>пријемно одељење</i>) – за извршење казне затвора за прекршај – за болничко лечење – стационар – за издавање оболелих осуђених – за амбуланту – за зубну ординацију – за апотеку – за смештај под појачани надзор (<i>ОПН</i>) – за усамљење и за извршење дисциплинске мере самице – за посете браниоца – за посете породице – за посете брачног друга или другог блиског лица – за културне активности – за библиотеку – за обављање верског обреда – теретана – спортски терен

ЕВИДЕНЦИЈЕ (КЊИГЕ) КОЈЕ СЕ ВОДЕ У ЗАВОДУ	Евиденција (књига) ванредних догађаја (инцидената) – води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) примене мера принуде – води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) примене посебних мера – води је Служба обезбеђења Евиденција (књига) дисциплинских поступака – води је Служба општих послова Евиденција (књига) дисциплинске мере упућивања у самицу – води је Служба општих послова Евиденција (књига) притужби и жалби – води је Служба општих послова Евиденција (књига) повреда – води је Служба за здравствену заштиту Евиденција (књига) пружања правне помоћи – води је Служба општих послова

ПОСЕБНЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2011. су према 1.371 лица одређене посебне мере, и то: <table border="0"> <tr> <td>– према 178 лица</td><td>– одузимање и привремено задржавање ствари</td></tr> <tr> <td>– према 0 лица</td><td>– смештај у посебно осигурану просторију</td></tr> <tr> <td>– према 488 лица</td><td>– смештај под појачан надзор</td></tr> <tr> <td>– према 5 лица</td><td>– усамљење</td></tr> <tr> <td>– према 700 лица</td><td>– тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце</td></tr> </table>	– према 178 лица	– одузимање и привремено задржавање ствари	– према 0 лица	– смештај у посебно осигурану просторију	– према 488 лица	– смештај под појачан надзор	– према 5 лица	– усамљење	– према 700 лица	– тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце
– према 178 лица	– одузимање и привремено задржавање ствари										
– према 0 лица	– смештај у посебно осигурану просторију										
– према 488 лица	– смештај под појачан надзор										
– према 5 лица	– усамљење										
– према 700 лица	– тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце										

ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ У ЗАВОДУ	У 2011. су према 1.320 лица изречене дисциплинске мере, и то: – према 1 лицу – кумулативно упућивање у самицу и одузимање додељених посебних права – према 269 лица – упућивање у самицу – према 0 лица – одузимање додељених посебних права – према 0 лица – ограничење или забрана располагања новцем – према 271 лицу – ограничење или забрана примања пакета – према 407 лица – укор
ПОДНЕТЕ ПРИТУЖБЕ, ЖАЛБЕ И ТУЖБЕ	У 2011. години лица смештена у Заводу поднела су укупно 585 притужби, жалби и тужби, и то: – 515 притужби управнику Завода – 21 притужбу директору Управе – 49 жалби на првостепена решења – 0 тужби суду против коначних решења
ПРАВНА ПОМОЋ	У 2011. години у Заводу је 828 пута пружена правна помоћ
ПРЕМЕШТАЈИ	У 2011. години 305 осуђених је премештено у други завод
ПРЕКИДИ	У 2011. години 1 осуђени је прекинуо извршење казне затвора
ПРЕВРЕМЕНА ОТПУШТАЊА	У 2011. години 58 осуђених је превремено отпуштено из Завода

1.3.3. ПОСЕБНИ ПОДАЦИ – НА ДАН ПОСЕТЕ / службени подаци

БРОЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ СМЕШТЕНИХ У ЗАВОДУ	Укупно 2.158 лица, од тога: – 149 у притвору – 1.919 на извршењу казне затвора, и то: – 1.907 осуђених (142 у <i>пријемном одељењу</i>) (45 у <i>ошвореном одељењу</i>) (347 у <i>попушљивом одељењу</i>) (1.413 у <i>затвореном одељењу</i>) – 21 прекршајно кажњен – 76 ван Завода (<i>привремено у другом заводу, здравственој установи, на одсуству и сл.</i>)

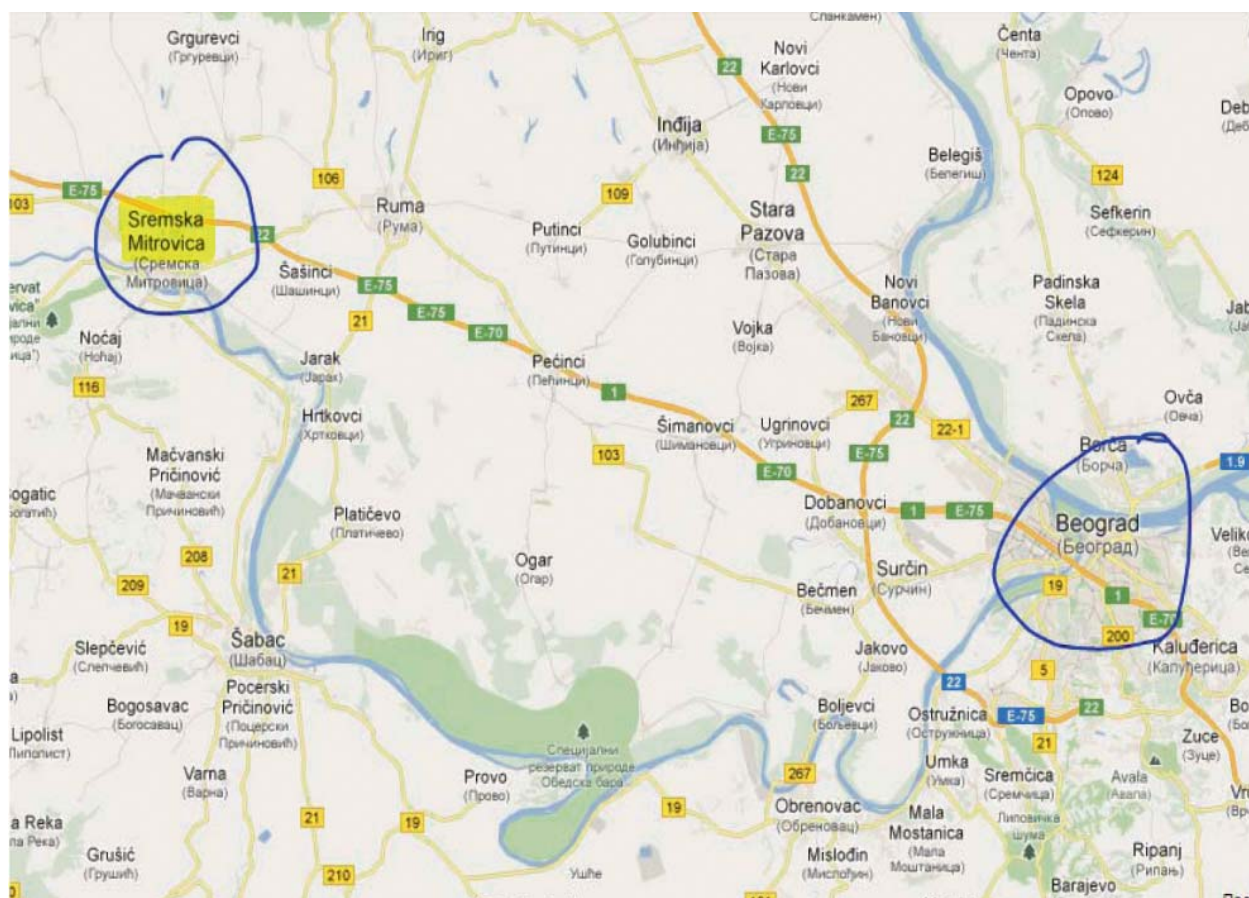
БРОЈ ПРИПАДНИКА ПОСЕБНИХ ГРУПА	– 2 лица са инвалидитетом којима је за кретање потребна: – употреба инвалидских колица или ортопедских помагала – слепа, односно слабовида лица која не могу самостално да се крећу / 0 у притвору / 2 осуђена / 0 прекршајно кажњених – 188 странаца / 12 у притвору / 174 осуђена / 2 прекршајно кажњена – 6 жена у притвору – 0 малолетника у притвору

БРОЈ ОСУЂЕНИХ ПОД МЕРАМА	Осуђени под ПОСЕБНИМ МЕРАМА: – 0 смешених у посебно осигурану просторију – 86 смешених под појачан надзор – 3 смешена у усамљењу Осуђени под ДИСЦИПЛИНСКИМ МЕРАМА: – 7 смешених у самици – 0 ограничење или забрана располагања новцем – 100 ограничење или забрана примања пакета

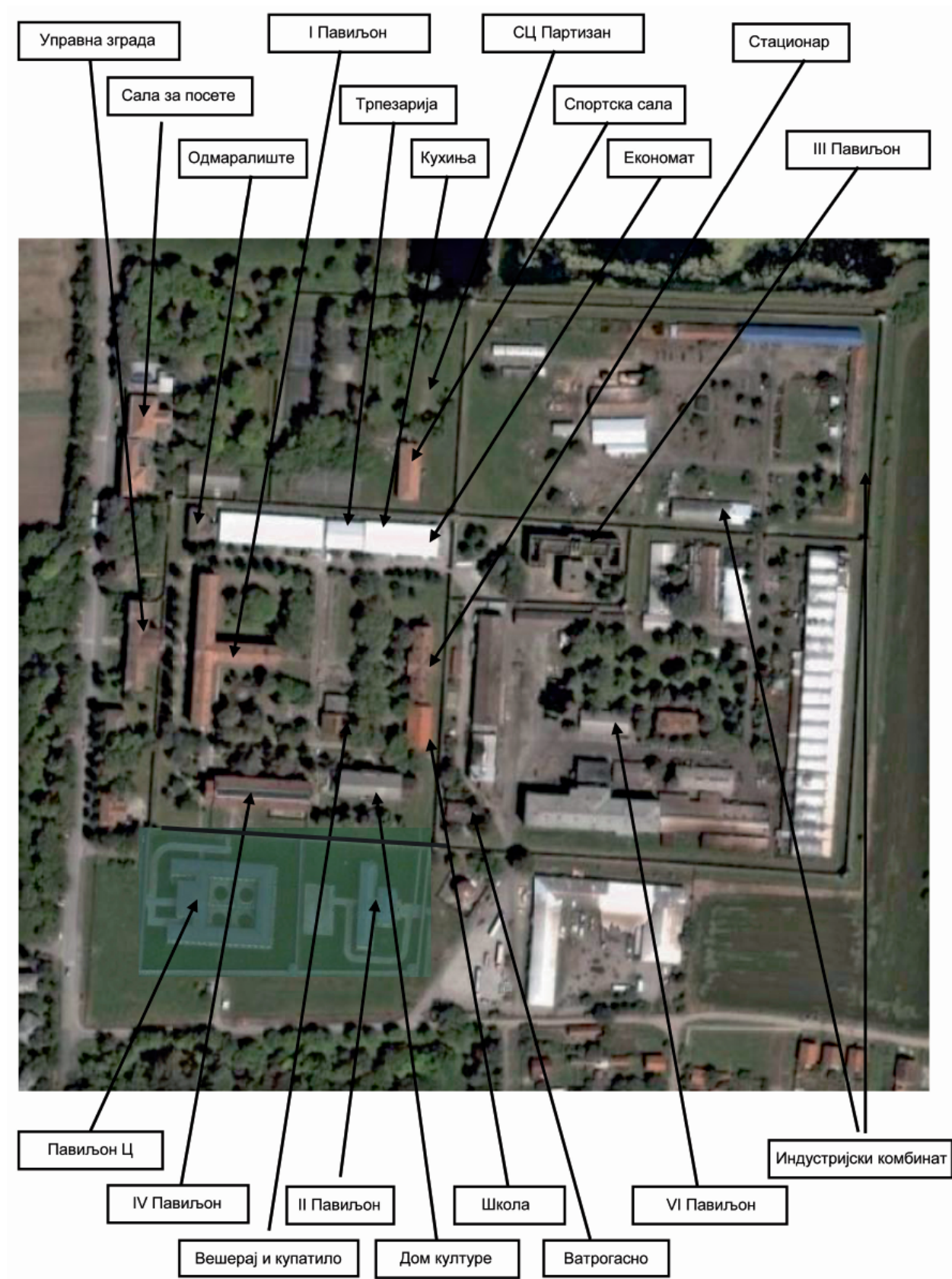
1.3.4. ЛОКАЦИЈА И АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА

ЛОКАЦИЈА ЗАВОДА	Управа завода, затворени део завода и полуотворено одељење налазе се на излазу из урбаног дела града на путу Сремска Митровица – Манђелос, недалеко од ауто-пута, 75 км од Београда. Полуотворено одељење Зеленгора је на истом магистралном путу на удаљености од Управе око 7 км. Отворено одељење Велики салаш до ког воде асфалтиране саобраћајнице налази се ван града и удаљено је од Управе 13 км. Издвојено одељење – хотел „Моравица“ у Соко Бањи – удаљено је 320 км од Сремске Митровице.

АРХИТЕКТУРА ЗАВОДА	Поједини објекти за смештај потичу с краја 19. века, неки су изграђени након Другог светског рата, а постоје и новији објекти који су изграђени у периоду 2007–2009 године. У кругу завода постоје кухиња, трепезарија, црква, школа, болница, дрвни, металски и графички погони, објекат за смештај свиња, коња, говеда, оваца и живине. Ресторан „Срем“ и хотел „Моравица“ налазе се у продукетку управне зграде.
СТАЊЕ ОБЈЕКТА	Објекти Казнено–поправног завода у Сремској Митровици рађени су у три временска периода: крајем 19. века, после Другог светског рата, а одређени број стамбених павиљона у периоду 2007–2009 године. Стање појединих објеката је релативно добро, али већину је потребно адаптирати.

1.3.5. МАПА ЗАВОДА

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. СМЕШТАЈ

У КПЗ Сремска Митровица се смештају лица лишена слободе, и то:

1. лица којима је одлуком суда одређена мера притвора, под надзором суда;
2. осуђена и прекршајно кажњена лица мушког пола којима је изречена казна затвора, и која је суд упутио на извршење казне по распоредном акту;
3. лица којима је одређено полицијско задржавање, доведена и под надзором полиције.

2.1.1. СМЕШТАЈ ПРИТВОРЕНИКА

Притвореници су смештени у притворској јединици у објекту Павиљон Ц.

Павиљон Ц се налази крајње десно од улаза у затворени део Завода, у југозападном делу, и са својим двориштем ограђеним високим зидом представља засебну целину. У Павиљону Ц

се налазе пријемно одељење, затворено одељење редовног смештаја осуђених и притворска јединица.

Притворска јединица је грађевински засебна целина, у јужном делу Павиљона Ц. Организована је као одељење затвореног типа. Чини је 36 просторија-спаваоница, чији је капацитет 144 притвореника, а постављено је 185 лежаја (11 у две женске собе и 174 у мушким собама). У моменту посете ту је било смештено 149 притвореника (на поду не спава ниједан). Према наводима затечених службених лица у притворској јединици је највише било смештено 215 притвореника.

Током обиласка притворске јединице, у просторији-спаваоници бр. 1, у којој се налази шест лежаја, површине око 10 квадратних метара (око 25 кубних метара), затечена су три притвореника; у просторији-спаваоници бр. 3, у којој се налази пет лежаја, површине око 10 квадратних метара (око 25 кубних метара), затечена су петорица притвореника; у просторији-спаваоници бр. 5, у којој се налази шест лежаја, површине око 10 квадратних метара (око 25 кубних метара), затечена су петорица притвореника.

Из наведеног проистиче да је у претходно описаним трима просторијама-спаваоницама, чија је укупна површина око 30 квадратних метара (око 75 кубних метара), смештено 13 притвореника, што значи да на једног притвореника долази око 6 кубних метара, односно мање од 3 квадратна метара простора.

УТВРЂЕНО

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица је у просторијама-спаваоницама смештено више притвореника него што је њихов капацитет, тако да на једног притвореника долази око шест кубних метара, односно мање од три квадратна метара простора.

РАЗЛОЗИ

Спаваоница мора да буде толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.⁸

Притвореник у заводу борава под истим условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није drukчије одређено.⁹

Услови смештаја затвореника, нарочито просторије за спавање, морају бити такви да не нарушавају људско достојанство, да се поштује приватност и испуњавају захтеви за одржавање здравља и хигијене, водећи рачуна о климатским условима, нарочито о површини пода и запремини ваздуха у просторији.¹⁰

ПРЕПОРУКА

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица обезбедиће се потребан простор за смештај притвореника, тако да на једног притвореника у просторији-спаваоници дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

У све три просторије-спаваонице налазе се двоспратни кревети (са два лежаја). Лежајеви имају душек, јастук и постељину, која делује чисто, а према наводима затечених притвореника мења се на седам дана, с тим да је притвореницима омогућено да користе своју

8 Члан 67. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. став 2. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

9 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

10 Тачка 18.1. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

постељину. Просторије-спаваонице делују одржавано, влага није приметна. Под је прекривен керамичким плочицама. Хигијена је у границама задовољавајућег, али су зидови за прљани, тако да је неопходно хигијенско кречење. Постоје спољни прозори, површине око једног квадратног метра. Прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Вештачко осветљење у просторији-спаваоници чини по једна сијалица. Јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање. Касету за одлагање личних ствари има сваки притвореник.

Унутар просторије-спаваонице постоје сто и столица. Постоји подно грејање, а притвореници наводе да је током хладних дана просторија-спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју постоје. Мокри чвор унутар просторије-спаваонице постоји, зидом и вратима је одељен од остатка просторије, хигијена је добра, мокри чвор је у добром стању, влага није приметна, вода не цури. Притвореници се најчешће жале на недостатак топле воде које, према њиховим речима, има само 30 минута дневно. Има клозетску шољу са испирачем, лавабо са славинам, и туш.

Затечени притвореници наводе да су услови за прање личног веша релативно добри, обезбеђене су посебне кофе у заједничком купатилу. Оброци се сервирају у просторијама-спаваоницама. Појединим притвореницима се, по одобрењу суда, у Завод доноси храна.

Простор за провођење времена на свежем ваздуху (шетњу) постоји, са травњаком у средини, без дрвећа, без надстрешнице.

Током обиласка притворске јединице уочено је да се притвореници који су раније осуђивани смештају у исте просторије-спаваонице с притвореницима који нису раније осуђивани, као и да се недовољно пажње поклања распоређивању притворених по просторијама-спаваоницама у зависности од врсте кривичног дела које им се ставља на терет. Затечена службена лица наведено објашњавају као последицу недостатка смештајног простора. Указују на то да им посебан проблем представља смештање притвореника против којих се води поступак због сексуалних деликата, јер су угрожени од стране других притвореника и зато се често пребацују у друге просторије-спаваонице.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица притвореници који нису раније осуђивани смештају се у исте просторије-спаваонице с притвореницима који су раније осуђивани, а недовољна пажња поклања се распоређивању притворених по просторијама-спаваоницама у зависности од врсте кривичног дела које им се ставља на терет.

РАЗЛОЗИ

Приликом смештаја притвореника води се рачуна о ранијој осуђиваности, здравственом стању, личним склоностима, језику који говори и разуме и врсти кривичног дела које му се ставља на терет.¹¹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица притвореници који раније нису осуђивани неће се смештати у исте просторије-спаваонице са притвореницима који су раније осуђивани, а поклониће се посебна пажња распоређивању притворених по просторијама-спаваоницама у зависности од врсте кривичног дела које им се ставља на терет.

2.1.2. СМЕШТАЈ ОСУЂЕНИХ

У Заводу постоји посебно одељење за пријем осуђених.

У оквиру редовног смештаја осуђених у Заводу, осуђени су смештени у затвореном, полуотвореном и отвореном одељењу.

У Заводу постоје и посебне просторије за смештај осуђених којима су наређене посебне мере (мера појачаног надзора и усамљење), као и за смештај осуђених којима је изречена дисциплинска мера (упућивање у самицу).

2.1.2.1. РЕДОВНИ СМЕШТАЈ

У оквиру редовног смештаја у Заводу, осуђени су смештени у затвореном, полуотвореном и отвореном одељењу Завода, и то: осуђени разврстани у групе В2 и В1 у затвореном одељењу, осуђени разврстани у групе Б2 и Б1 у полуотвореном одељењу и осуђени разврстани у групе А2 и А1 у отвореном одељењу.

Затворено одељење Завода се налази у следећим објектима, односно смештајним јединицама: I павиљон, II павиљон, III павиљон, IV павиљон, VI павиљон, Павиљон Ц, Школа, Економат, Одмаралиште, Индустијски комбинат и Ватрогасни павиљон.

Полуотворено одељење Завода се налази у следећим објектима, односно смештајним јединицама: Зеленгора и V павиљон.

Отворено одељење Завода се налази у следећим објектима, односно смештајним јединицама: Велики салаш и хотел „Моравица“.

I ПАВИЉОН

Овај павиљон налази се право од улаза у затворени круг Завода. Представља посебну целину у Заводу коју чини засебна зграда „Т“ облика, на три спрата. Зграда је стара, али је

¹¹ Члан 237. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

скоро реконструисана, тако да је у добром стању. У њој се налазе: осам засебних „блокова“ за смештај осуђених и административни део.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налазе 64 спаваонице. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 384 осуђена и има укупно 384 лежаја. У време посете било је смештено 384 осуђена.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се састоји од неколико спаваоница, ходника и заједничког дневног боравка. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени несметано могу да користе ходник и заједнички дневни боравак. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке.

Мониторинг тим је у делу означеном као „А блок“, који се налази у приземљу објекта, лево од улаза, и представља засебну целину решеткама одвојену од осталог дела објекта, обихваћао заједнички дневни боравак, ходник и две спаваонице.

Заједнички дневни боравак је површине преко 60 квадратних метара. Постоје сто, столице, решо за кување кафе и телевизор. Просторија је светла, прозори се отварају. Под је прекривен плочицама, зидови су у релативно добром стању.

У спаваоницама означеним бројевима 4 и 6, обе површине око 20 квадратних метара, висине скоро три метра, са шест лежаја, затечена су по шесторица осуђених. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину. Спаваонице делују одржавано, влага није приметна. Хигијена је релативно добра, зидови су окречени, под је прекривен плочицама. Спољни прозори постоје, димензија су око 1 x 1,5 метара. Прозори

имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање. Вештачко осветљење у спаваоници чине две сијалице на плафону, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени.

У спаваоницама постоје сто и столице. У спаваоницама постоји грејање (подно), а притвореници наводе да је током хладних дана спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоници постоје.

Мокри чвор унутар спаваонице постоји, зидом и вратима је одељен од остатка просторије. Хигијена је добра, мокри чвор је у добром стању, влага није приметна, вода не цури. Има WC шољу са испирачем, лавабо са славином (са топлем водом). Постоји и туш са топлем водом. Осуђенима је омогућено да се у заједничком купатилу туширају кад хоће. Затечени осуђени су навели да топле воде има довољно.

Затечени осуђени су навели да би услови за прање личног веша могли да буду бољи. Постељина и остали веш перу се у вешерају.

II ПАВИЉОН

Овај павиљон налази се десно од улаза у затворени део Завода, у југоисточном делу, и са својим двориштем ограђеним високим зидом представља засебну целину у Заводу.

Објекат је двоетажни, нов, наменски изграђен. У њему се налазе просторије за смештај осуђених и административни део.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази 20 спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 100 осуђених, и има укупно 100 лежаја. У време посете ту је било смештено 100 осуђених.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у групним спаваоницама. Спаваонице су све време закључане, у објекту не постоји заједнички дневни боравак.

У спаваоници означеној бројем 1, површине око 12 квадратних метара, висине скоро три метра, са пет лежаја, затечена су по петорица осуђених. Кревети су двоспратни (два лежаја), а један је троспратни (три лежаја). Кревети имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

УТВРЂЕНО

У II павиљону КПЗ Сремска Митровица користе се троспратни кревети (са три лежаја), што не задовољава уобичајене стандарде смештаја и представља ризик од повређивања.

РАЗЛОЗИ

Сваки осуђени има право на засебан лежај.¹²

Сваком осуђеном се обезбеђује посебан лежај са душеком и постељином.¹³

У Заводима ће се свим лицима лишеним слободе омогућити засебан лежај.¹⁴

Користиће се троспратних кревета (са три лежаја) не задовољава уобичајене стандарде смештаја и представља ризик од повређивања.

ПРЕПОРУКА

У II павиљону КПЗ Сремска Митровица неће се користити троспратни кревети, односно избациће се из употребе трећи лежај кревета.

Спаваонице делују одржавано, влага није приметна. Хигијена је релативно добра, зидови су окречени, под је прекривен плочицама. Постоје спољни прозори димензија око 1,5 x 1,5 метара.

Прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени. У спаваоницама постоје сто и столице. У спаваоници постоји подно грејање, а притвореници наводе да је током хладних дана спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоници постоје.

¹² Члан 67. став 3. Закона о извршењу кривичних санкција.

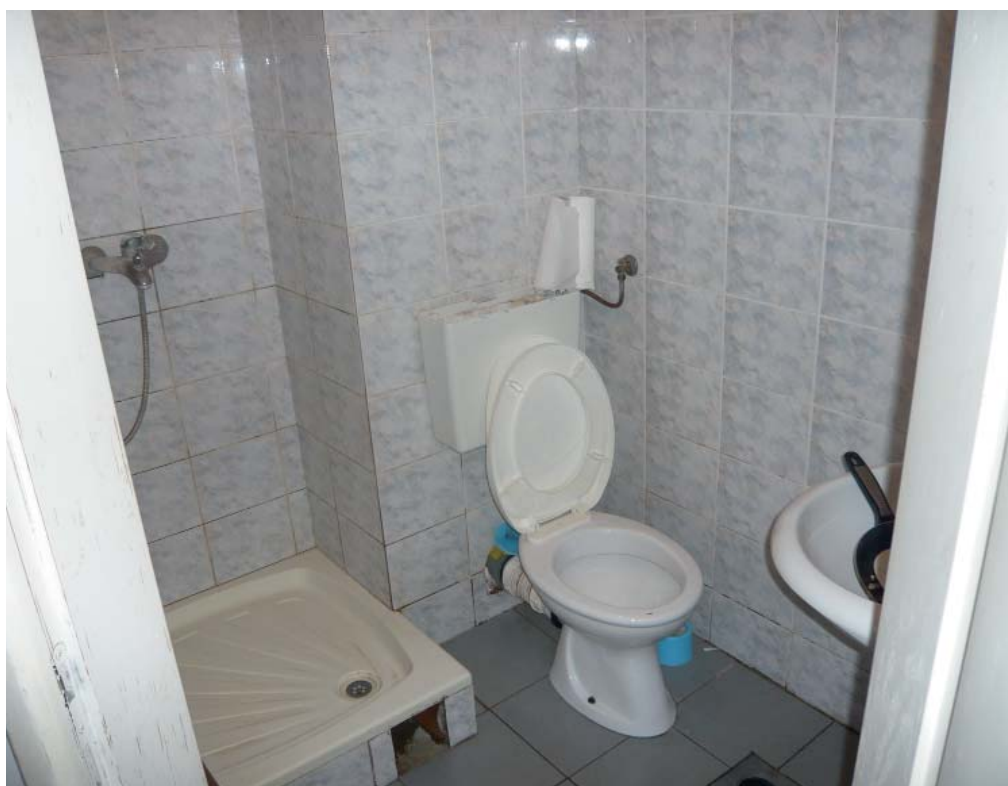
¹³ Члан 21. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

¹⁴ Препорука Заштитника грађана, 12-2611/10.

Вештачко осветљење у спаваоници чине сијалице на плафону, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Мокри чвор унутар спаваонице постоји, зидом и вратима је одељен од остатка просторије. Хигијена је добра, мокри чвор је у добром стању, влага није приметна, вода не цури. Има WC шољу са испирачем, лавабо са славином (с топлем водом). Постоји и туш са топлем водом. Затечени осуђени су навели да топле воде има довољно.

III ПАВИЉОН

Овај павиљон налази се крајње лево од улаза у Завод, у североисточном делу затвореног круга Завода. Представља посебну целину у Заводу, коју чини засебна зграда „Т“ облика са три спрата. Зграда је стара, бочна крила су скоро реконструисана, тако да су у добром стању.

У павиљону се налази јединица за редовни смештај осуђених, као и јединица за извршење посебних мера (мера појачаног надзора и усамљење) и извршење дисциплинских мера (упућивање у самицу). Објекат је покривен системом видео надзора.

Јединица за редовни смештај осуђених организована је као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази 45 спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 97 осуђених, и има укупно 107 лежаја. У време посете ту је било смештено 107 осуђених.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се састоји од неколико спаваоница, ходника, заједничког дневног боравка и заједничког

мокрог чвора. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени не-
сметано могу да користе ходник, заједнички мокри чвор и заједнички дневни боравак.
Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке.

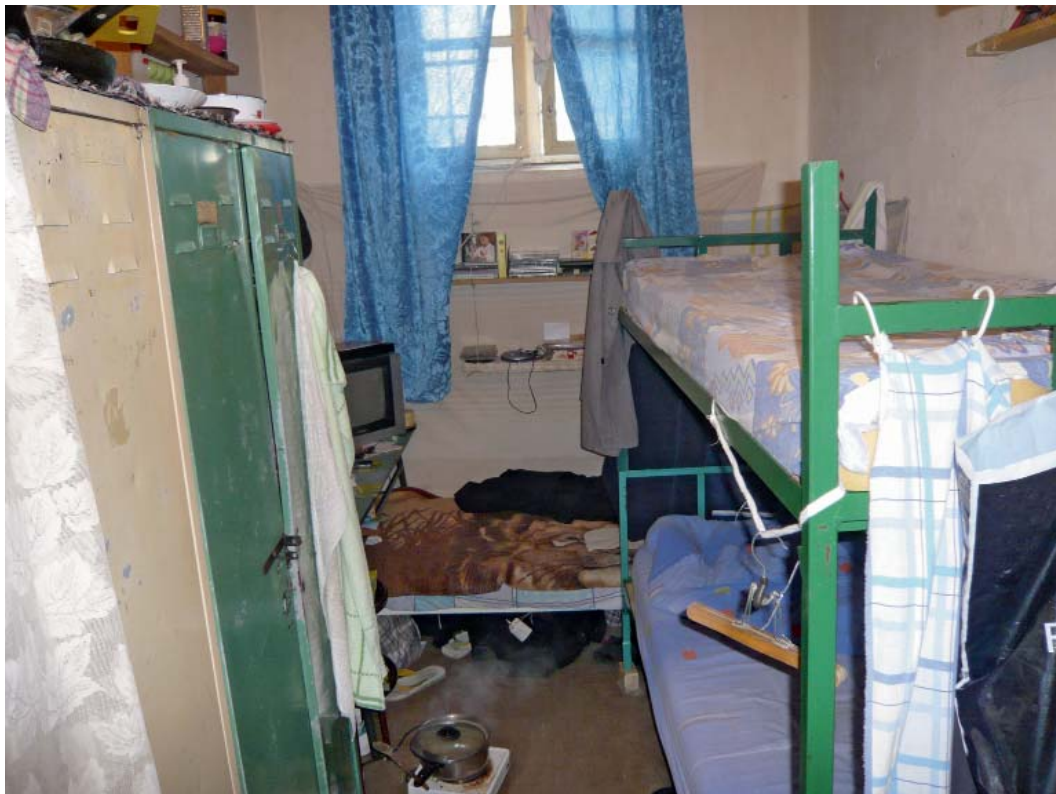

Заједнички дневни боравак је релативно простран, постоје сто, столице, решо за кување
кафе и телевизор. Просторија је светла, прозори се отварају. Под је прекривен плочицама,
зидови су у релативно добром стању.

Спаваонице означене бројевима 3 и 30, површине су око 10 квадратних метара и висине
скоро три метра. У спаваоници 3, са једним двоспратним креветом (два лежаја) затечена
су двојица осуђених, а у спаваоници 30, с једним двоспратним креветом (два лежаја) и јед-
ним једноспратним креветом (један лежај), затечена су тројица осуђених. Кревети имају
душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу
да користе и сопствену постељину.

Спаваонице делују одржавано, влага није приметна. Хигијена је добра, зидови су неокре-
чени, под је прекривен линолеумом. Постоје спољни прозори димензија око 1 x 1 метар.
Прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости
у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућу-
је непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање.
Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица, а јачина светла омогућује читање и рад
без сметњи за вид.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени. У спаваоници постоје сто и столи-
це. Грејно тело чини радијатор који се налази у спаваоници, а притвореници наводе да је
зими спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоницама постоје.

Мокри чвор унутар спаваонице број 3 постоји, али није ни на који начин одељен од остатка просторије. Хигијена је добра, мокри чвор је у добром стању, влага није приметна, вода не цури. Има WC шољу са испирачем, лавабо са славинам (са топлом водом). Туш не постоји. Мокри чвор унутар спаваонице број 30 не постоји.

Осуђенима је омогућено да се у заједничком купатилу туширају кад хоће. Затечени осуђени су навели да топле воде обично нема довољно.

Заједнички мокри чворови су руинирани, хигијена је лоша, влага је приметна, вода из славина и испирача стално цури. Зидови су до пола поплочани плочицама, док је друга половина зида неокречена. Простор за туширање постоји. Затечени осуђени навели су да топле воде обично нема довољно.

УТВРЂЕНО

Заједнички мокри чворови у средишњем делу објекта III павиљон у КПЗ Сремска Митровица у руинираном су стању, хигијена је лоша, влага је приметна, вода из славина и испирача стално цури.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.¹⁵

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.¹⁶

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.¹⁷

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.¹⁸

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.¹⁹

15 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

16 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

17 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

18 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

19 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.²⁰

Лекар врши редовне инспекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, као и санитарија. Управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако инспекторске нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²¹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања приступити адаптацији заједничких мокрых чворова у средишњем делу објекта III павиљон, у складу с важећим прописима и стандардима.

IV ПАВИЉОН

Овај павиљон налази се десно од улаза у затворени круг Завода, у северозападном делу, између I павиљона и Павиљона Ц. Представља посебну целину у Заводу коју чини засебна зграда са три спрата. Зграда је стара, руинирана, у лошем стању.^{20 21}

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налазе 84 спаваонице. Капацитет јединице је, према наводима

20 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

21 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

затечених запослених, 300 осуђених и има укупно 300 лежаја. У време посете ту је било смештено 294 осуђена.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоковима“ које чине спаваонице на етажи, ходник и заједнички дневни боравак. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени несметано могу да користе ходник, заједнички мокри чвор и заједнички дневни боравак. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке.

Заједнички дневни боровци су руинирани, површине око 25 квадратних метара, висине око три метра. Зидови су неокречени, јако запрљани и малтер отпада са њих. Присутна је влага. Под је бетонски.

Стакла на прозорима не постоје.

Постоје сто, столице, решо за кување кафе и телевизор. Хигијена је изузетно лоша.

У спаваоници означеној бројем 1, површине око 10 квадратних метара, висине око три метра, затечена су тројица осуђених. Један кревет је двоспратни (два лежаја) а један је једноспратни (један лежај). У спаваоници означеној бројем 9, површине око 10 квадратних метара, висине око три метра, затечена су двојица осуђених. Кревет је двоспратни (два лежаја). Кревети имају душек, јастук и постељину. Постојељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

Спаваонице изгледају изузетно руинирано, али влага није приметна. Хигијена је веома лоша, зидови су неодржани, а под је прљав, оштећен.

Спољни прозори постоје. У спаваоници означеној бројем 1 димензија су око 1 x 1,5 метара, имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. У спаваоници означеној бројем 9 прозори су површине мање од једног квадратног метра и имају непрозирно стакло, што

ономогућује непосредан доток природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид.

У обе спаваонице прозори могу да се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање. Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица, а јачина светла не омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица, а јачина светла не омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени. У спаваоници постоје сто и столице. Грејно тело чине дебеле цеви централног грејања, а према наводима затечених осуђених зими је спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоницама не постоје.

Мокри чворови унутар спаваоница постоје, и нису ни на који начин одељени од остатка просторије. У руинираном су стању, иако влага није приметна и вода не цури из славина. Имају WC шољу са испирачем, лавабо са славинам (без топле воде). Туш не постоји.

Осуђени наводе да им је туширање у заједничком купатилу доступно свакодневно, али да топле воде обично нема довољно.

УТВРЂЕНО

Јединица за смештај осуђених у објекту IV павиљон у КПЗ Сремска Митровица не испуњава услове за смештај осуђених, утврђене важећим прописима и стандардима.

Објекат је стар, руиниран и нехигијенски.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.²²

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом, које омогућава чишћење и рад без сметњи за вид. Спаваоница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.²³

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.²⁴

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом, које омогућава чишћење и рад без сметњи за вид. Спаваоница мора бити толико просторна да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра.²⁵

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак. У простору за дневни боравак мора се обезбедити довољан број столица и одговарајући број столица према броју осуђеника који га користе. Простор за дневни боравак мора имати техничке услове за коришћење радио и телевизијског апарата. Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.²⁶

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања приступити адаптацији IV павиљона, да би се обезбедили сви смештајни услови утврђени важећим прописима и стандардима.

Адаптацијом објекта треба: формирати спаваонице тако да сваком осуђеном припадне најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; формирати посебну просторију за заједнички дневни боравак, са неопходном опремом; формирати мокре чворове у саставу спаваоница, оделити их зидом и вратима и обезбедити вентилацију.

VI ПАВИЉОН

Овај павиљон налази се иза објекта Индустијског комбината и Ватрогасног павиљона, у источном делу затвореног круга Завода. Представља засебну зграду, стару, руинирану, у лошем стању. У њој се налазе просторије за смештај осуђених.

22 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

23 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

24 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

25 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

26 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази седам спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 76 осуђених и има укупно 76 лежаја. У време посете ту је био смештен 71 осуђени.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се састоји од спаваоница, ходника, заједничког дневног боравка и заједничког мокриг чвора.

Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени несметано могу да користе ходник, заједнички дневни боравак и заједнички мокри чвор. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке.

У спаваоници означеној бројем 1, површине 12 квадратних метара, висине скоро три метра, са три лежаја, затечена су тројица осуђених.

Кревети су двоспратни (два лежаја) и један једноспратни (један лежај), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

Спаваоница изгледа релативно добро, влага није приметна. Хигијена је добра, али зидови изискују хигијенско кречење.

Спољни прозори постоје, великих су димензија, имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Могу да се отварају тако да је омогућен непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање.

Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица на плафону, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Касету за одлагање личних ствари има сваки осуђени.

У спаваоницама постоје сто и столице.

Спаваоница се греје радијатором и према наводима затечених осуђених зими је добро загрејана.

Утичнице за струју у спаваоници постоје.

Мокри чвор унутар спаваонице не постоји.

Заједнички мокри чворови постоје, доступни су свакодобно, хигијена је добра, али је приметна влага. Вода из славина и испирача не цури.

Простор за туширање постоји, и то у делу погона за рад. Затечени осуђени навели су да топле воде обично нема довољно.

„ШКОЛА“

Овај објект се налази у централном делу затвореног круга Завода, иза I павиљона и „вешераја“. Представља посебну целину у Заводу и чини је зграда на спрат која се некад користила као школа. Зграда је стара, у изузетно лошем стању и руинирана.

Осуђени су смештени у једном „блоку“ у приземљу зграде. Некадашње учионице на спрату зграде не користе се за смештај осуђених.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази шест спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 68 осуђених и има укупно 68 лежаја. У време посете ту је било смештено 68 осуђених.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се састоји од неколико спаваоница, ходника и заједничког мокрог чвора. Заједнички дневни боравак не постоји. Спавационице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени несметано могу да користе ходник и заједнички мокри чвор. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке.

Осуђени, у недостатку посебне просторије за заједнички дневни боравак, највећи део дана проводе у ходнику „блока“, у ком су смештени решо, радио и телевизор. То је простор површине око 60 квадратних метара, без вентилације и природне светлости, са неколико столова и столица, недовољно велики и потпуно неодговарајући за намену у коју се користи.

У спаваоници означеној бројем 3, површине око 50 квадратних метара, висине око три метра, постоје 22 лежаја за исти број осуђених који су ту смештени. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

У спаваоници није приметна влага, али она делује руинирано. Хигијена је лоша, зидови су неокречени, под је прекривен линолеумом. Спољни прозори постоје, велики су, имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха, али због непримерено великог броја осуђених који су ту смештени, спаваоница делује непроветрено, осећа се непријатан мирис и задимљена је, јер се заједнички ходник „блока“, у коме осуђени пуше, вентилира кроз ту и остале спаваонице. Вештачко осветљење у спаваоници чини неколико сијалица, јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Касету за одлагање личних ствари нема сваки осуђени, поједини осуђени деле исту касету. У спаваоници постоје сто и столице, али је њихов број недовољан за све осуђене. Грејно тело чине три радијатора и према наводима затечених осуђених зими је спаваоница добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоници постоје. Мокри чвор унутар спаваонице не постоји.

Заједнички мокри чвор је свакодневно доступан осуђенима, али је потпуно недовољан за постојећи број осуђених који су смештени у „блоку“. Мокри чвор је руиниран, влага је приметна, вода цури из славина и испирача, хигијена је лоша. У њему се налазе два лавабоа са славинама, три чувавца и једно огледало. Зидови и под су прекривени плочицама.

УТВРЂЕНО

Јединица за смештај осуђених у објекту „Школа“ у КПЗ Сремска Митровица није наменски објекат, пренасељен је и не испуњава услове за смештај осуђених, утврђене важећим прописима и стандардима.

Објекат је стар, руиниран, запуштен и нехигијенски; спаваонице су неодговарајуће величине; заједнички дневни боравак не постоји, па за ту намену осуђени користе ходник који није осветљен природном светлошћу, нити има могућност адекватног проветравања; мокри чвор је запуштен и влажан, без потребне опреме, а пре свега неодговарајуће величине у односу на капацитет смештајне јединице.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.²⁷

Проспорије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, зајрејане и довољно освештене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спавалоница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Проспорије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.²⁸

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.²⁹

Проспорије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, зајрејане и довољно освештене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спавалоница мора бити толико просторна да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра.³⁰

Затвореници су често смештени у великим спавалоницама у којима десетине затвореника живе и спавају у заједничкој спавалоници. Велике спавалонице неминовно изражавају недоследност приватности у свакодневном животу затвореника. Осим тога, већи је и ризик од претњи и насиља. Овакав начин смештаја може лако да допринесе развој престајничке сукултуре и да допринесе у одржавању кохезије криминалних организација. Он, такође, може да учини вршење надзора изузетно тешким, ако не и немогућим. Тачније, у случају нереда у затвору, спољашње интервенције које подразумевају употребу знајне силе тешко се могу избећи. У условима оваквог смештаја, одговарајуће распоређивање појединих затвореника, на основу процене ризика и потреба у сваком индивидуалном случају, такође постоје тојо немогуће. Сви ови проблеми постоје још тежи када број затвореника премаши уобичајени капацитет затвора; затим, у таквој ситуацији преоптерећеност заједничких средстава, као што су лавабои и тоалети, као и недовољно проветравање у односу на тако велики број особа, често доводе до настанка неприхватљивих услова.³¹

ПРЕПОРУКА

Објект „Школа“ ће без одлагања бити исељен и неће се користити за смештај осуђених до његове евентуалне адаптације, којом ће бити испуњени сви смештајни услови утврђени важећим прописима и стандардима.

У случају адаптације објекта: преграђивањем постојећих спавалоница формирати спавалонице за мањи број осуђених, са бројем кревета тако да сваком осуђеном припадне најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; предвидети посебну просторију за заједнички дневни боравак с неопходном опремом; у саставу спавалоница формирати мокре чворове (оделити их зидом и вратима и обезбедити вентилацију), или постојећи заједнички мокри чвор проширити и опремити у складу са капацитетом смештајне јединице.

27 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

28 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

29 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

30 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

31 Тачка 29. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/11-Rev. 2010.

ЕКОНОМАТ

Објекат Економат се налази лево од улаза, у североисточном делу затвореног круга Завода. Објекат је приземан, представља продужетак зграде у којој се налазе трпезарија и кухиња, део ка III павиљону. Зграда је у релативно добром стању.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налазе спаваонице за осуђене који раде у кухињи, а капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 24 осуђена и има укупно 24 лежаја. У време посете ту је било смештено 24 осуђених.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у објекту који се састоји од спаваоница и заједничког дневног боравака у ходнику. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар објекта осуђени несметано могу да користе заједнички дневни боравак. Примећено је да врата објекта у моменту посете нису била закључана, тако да није било физичких препрека да осуђени изађу из објекта у затворени круг Завода.

Заједнички дневни боравак је улазни ходник, површине око 15 квадратних метара, делује запуштено, зидови изискују хигијенско кречење.

У једној од спаваоница, површине око 20 квадратних метара, висине око три метра, са осам лежаја, затечено је осам осуђених. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину. Спаваоница изгледа запуштено и неуредно. Постоје спољни прозори великих димензија с прозирним стаклом, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање. Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица, а јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Спаваоница се греје радијатором и према наводима затечених осуђених зими је добро загрејана.

Утичнице за струју у спаваоници постоје. Мокри чвор унутар спаваонице не постоји.

ОДМАРАЛИШТЕ

Објект Одмаралиште се налази лево од улаза, у северозападном делу затвореног круга Завода. Представља посебну целину у Заводу и чини га зграда на спрат. Зграда је стара, саграђена 1895, у лошем, руинираном и запуштеном стању.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази 11 спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 59 осуђених и има укупно 59 лежаја. У време посете ту је било смештено 59 осуђених, углавном старих лица и особа са инвалидитетом.

Смештај је организован као заједнички смештај, тако што су осуђени смештени у објекту који се састоји од спаваоница, заједничког дневног борава и заједничког мокрог чвора. Заједнички дневни боравак је велики, али у врло руинираном стању. У заједничком дневном бораваку постоје сто и столице, телевизор и приручна кухиња у којој је налазе решо и фрижидер.

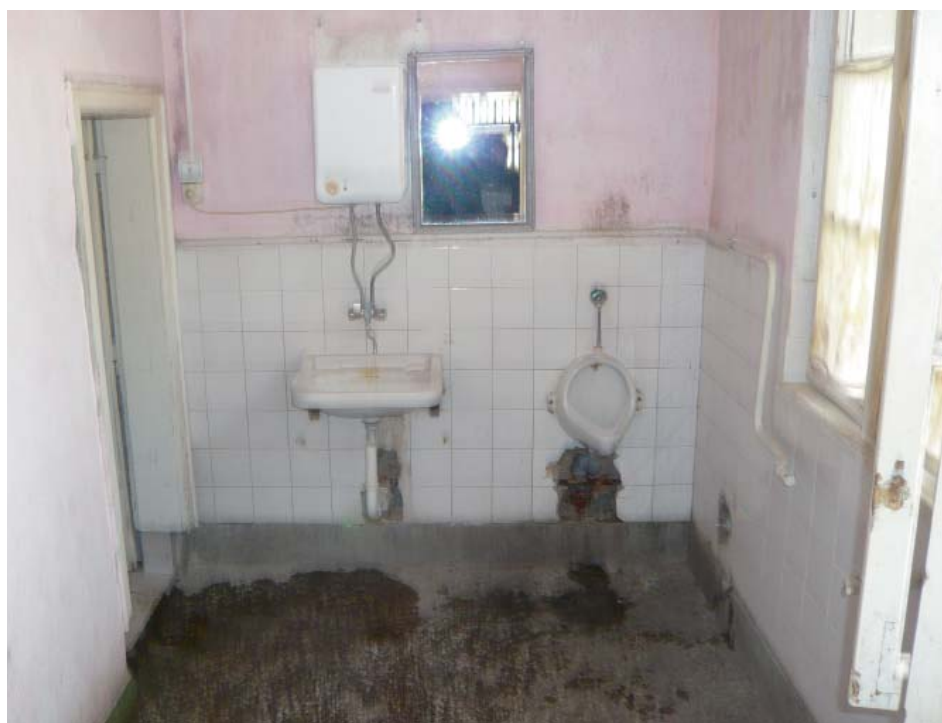
Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар објекта осуђени несметано могу да користе ходнике, заједнички дневни боравак и заједнички мокри чвор. Примећено је да врата објекта у моменту посете нису била закључана, тако да није било физичких препрека да осуђени изађу из објекта у затворени круг Завода.

У спаваоници означеној бројем 11, површине око 20 квадратних метара, висине око три метра, постоје четири лежаја за исти толики број осуђених који су ту смештени. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

У спаваоници није приметна влага, али она делује рунирано. Хигијена је лоша, зидови су неокречени, под је обложен линолеумом. Постоје спољни прозори великих димензија с прозирним стаклом, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха и проветравање, али због старости објекта спаваоница делује непроветрено и осећа се непријатан мирис. Вештачко осветљење у спаваоници чини сијалица, јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. У спаваоници постоје сто и столице. Грејно тело у спаваоници је радијатор и према наводима затечених осуђених спаваоница је зими добро загрејана. У спаваоници постоје утичнице за струју. Мокри чвор унутар спаваонице не постоји.

Заједнички мокри чвор је свакодобно доступан осуђенима. Руниран је, под је прекривен плочицама, зидови су неокречени, влага је приметна, хигијена је лоша. Састоји се од лавабоа са славинама, писоара, WC кабине и туш-кабине. Затечени осуђени су навели да топле воде има увек.

УТВРЂЕНО

Објекат Одмаралиште у КПЗ Сремска Митровица је стар, у рунираном и запуштеном стању.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.³²

Проспорије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, зајрејане и довољно освештене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Сиваоница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Проспорије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.³³

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.³⁴

Проспорије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.³⁵

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак. У простору за дневни боравак мора се обезбедити довољан број столица и одговарајући број столова према броју осуђеника који га користе. Простор за дневни боравак мора имати техничке услове за коришћење радио и телевизијског апарата. Проспорије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.³⁶

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.³⁷

32 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

33 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

34 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

35 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

36 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

37 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Res (2006) 2.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће приступити адаптацији објекта Одмаралиште, тако што ће извршити његово кречење, фарбање врата и прозора или њихову замену, санирање подова, као и уређивање и опремање заједничког боравка са приручном кухињом.

Мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима и обезбедити вентилацију), или адаптирати постојећи заједнички мокри чвор и опремити га у складу с капацитетом смештајне јединице.

ИНДУСТРИЈСКИ КОМБИНАТ

Налази се ван централног дела затвореног круга Завода. Са својим високим оградним зидом, представља засебну целину у Заводу. Смештајни објект се састоји од две приземне зграде. Зграде су старе, у изузетно лошем и рунираном стању. Зграде се налазе у ограданом кругу – дворишту, добро уређеном, са стазама, клупама и много зеленила.

Смештајна јединица је организована као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази пет спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 65 осуђених и има укупно 65 лежаја. У време посете ту је било смештено 63 осуђена.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени објекту који се састоји од спаваоница, ходника, заједничког дневног боравка и заједничког мокрог чвора. Ходник је у изузетно лошем стању.

Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар објекта осуђени несметано могу да користе ходник, заједнички дневни боравак и заједнички мокри чвор. Примећено је да врата зграда у моменту посете нису била закључана, тако да није било физичких препрека да осуђени изађу из зграда у двориште. Постоји физичка препрека бекству осуђених из круга/дворишта – висока ограда.

У једној од спаваоница у објекту, површине око 50 квадратних метара, постоје 24 лежаја за исти толики број осуђених који су ту смештени. У спаваоници у другој згради, површине око 12 квадратних метара, висине око три метра, постоји 8 лежаја за исти толики број осуђених који су ту смештени. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

Спаваонице делују руинирано, влага је приметна. Хигијена је лоша, зидови су неокречени, подови су оштећени.

Постоје велики спољни прозори с прозирним стаклом, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха, али због непримерено великог броја осуђених који су ту смештени, спаваоница делује непроветрено, осећа се непријатан мирис, а и задимљена је јер се заједнички ходник „блока“, у коме осуђени пуше, вентилира кроз ту и остале спаваонице. Вештачко осветљење у спаваоници чини неколико сијалица. Јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Касету за одлагање личних ствари нема сваки осуђени, поједини осуђени деле исту касету. У спаваоници постоје сто и столице, али је њихов број недовољан за све осуђене.

Грејно тело чине радијатори и према наводима затечених осуђених спаваоница је зими добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоници постоје. Мокри чвор унутар спаваонице не постоји.

Заједнички мокри чворови су свакодобно доступни осуђенима. Веома су руинирани, влага је приметна, вода цури из славина и испирача, плочице су отпале, хигијена је лоша.

Одржавање хигијене целокупне смештајне јединице изузетно је отежано због лошег стања у ком се објекат налази. Наведено се посебно односи на мокре чворове.

УТВРЂЕНО

Смештајна јединица у објекту Индустријски комбинат је руинирана и запуштена, хигијена је лоша, поједине спаваонице су превелике, тако да не испуњава услове за смештај осуђених, утврђене важећим прописима и стандардима.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.³⁸

Проспорије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Проспорије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.³⁹

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.⁴⁰

Проспорије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, загрејане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спаваница мора бити толико просторна да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра.⁴¹

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак. У простору за дневни боравак мора се обезбедити довољан број столица и одговарајући број столица према броју осуђеника који га користе. Простор за дневни боравак мора имати техничке услове за коришћење радио и телевизијског апарата. Проспорије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁴²

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.⁴³ Затвореници су често смештени у великим спаваницама у којима десетине затвореника живе и спавају у заједничкој спаваници. Велике спаванице неминовно подразумевају недостатак приватности у свакодневном животу затвореника. Осим тога, већи је и ризик од прејени и насиља. Овакав начин смештаја може лако да подстигне развој престајничке сукултуре и да постоје у одржавању кохезије криминалних организација. Он, такође, може да учини вршење надзора изузетно тешким, ако не и немоћним. Тачније, у случају нереда у затвору, постоје интервенције које подразумевају употребу знатне силе тешко се могу избећи. У условима оваквог смештаја, одговарајуће распоређивање појединих затвореника, на основу процене ризика и потреба у сваком индивидуалном случају, такође постоје још једна немоћ. Сви ови проблеми постоје још тежи када број затвореника премаши уобичајени капацитет затвора; затим, у таквој ситуацији

38 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

39 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

40 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

41 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

42 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

43 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

*преошћерећеност̄ заједничких средс̄тава, као ш̄то су лавабои и ш̄оалет̄и, као и недо-
вољно провентиравање у односу на ш̄ако велики број особа, чест̄о доводе до наст̄анка
неприхвал̄ливих услова.⁴⁴*

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће извршити адаптацију смештајних јединица у објекту Индустријски комбинат, у складу са важећим прописима и стандардима.

Преграђивањем постојећих великих спаваоница формирати спаваонице за мањи број осуђених, у којима ће број кревета бити одређен тако да сваком осуђеном припадне најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; адаптирати заједничке дневне боравке и набавити неопходну опрему; мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима и обезбедити вентилацију), или адаптирати постојеће заједничке мокре чворове и опремити их у складу са капацитетом смештајне јединице.

За време на свежем ваздуху (шетњу) користи се круг – двориште у ком се објекат налази. Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на то колико времена проводе на свежем ваздуху. Примећено је да су у моменту посете сви осуђени били у дворишту.

ВАТРОГАСНИ ПАВИЉОН

Објекат Ватрогасни павиљон је стар, али делује одржавано. Има једну спаваоницу, површине око 60 квадратних метара, у којој је смештен 21 осуђени.

Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Осуђенима је дозвољено да користе сопствену постељину. Иако пренасељена, спаваоница делује одржавано и уредно. Има три велика прозора с прозирним стаклом, што омогућује непосредан пролазак природне светлости у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање.

Касету за одлагање личних ствари нема сваки осуђени.

Мокри чвор унутар спаваонице не постоји. Затечени осуђени наводе да им је туширање у заједничком купатилу омогућено у свако доба дана.

УТВРЂЕНО

У јединици за смештај осуђених у објекту Ватрогасни павиљон у КПЗ Сремска Митровица постоји једна велика, пренасељена спаваоница у којој је смештен 21 осуђени.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁴⁵

Проспорије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, запрежане и довољно осветљене, како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спавачница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора. Проспорије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁴⁶

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.⁴⁷

Проспорије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве, проветрене, запрежане и довољно осветљене како природним, тако и вештачким светлом које омогућава читање и рад без сметњи за вид. Спавачница мора бити толико просторна да сваком осуђеном припада најмање осам метара кубних простора и четири квадратна метра.⁴⁸

Осуђенима се обезбеђује простор за дневни боравак. У простору за дневни боравак мора се обезбедити довољан број столица и одговарајући број столова према броју осуђеника који га користе. Простор за дневни боравак мора имати техничке услове за коришћење радио и телевизијског апарата. Проспорије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год то осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁴⁹

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.⁵⁰

Затвореници су често смештени у великим спавачницама у којима десетине затвореника живе и спавају у заједничкој спавачници. Велике спавачнице неминовно подразумевају недостатак приватности у свакодневном животу затвореника. Осим тога, већи је и ризик од претњи и насиља. Овакав начин смештаја може лако да подстигне развој престајних сукултуре и да постоје у одржавању кохезије криминалних организација. Он, такође, може да учини вршење надзора изузетно тешким, ако не и немогућим. Тачније, у случају нереда у затвору, постоје интервенције које подразумевају употребу знатне силе тешко се могу избећи. У условима оваквог смештаја, одговарајуће распоређивање појединих затвореника, на основу процене ризика и потреба у сваком индивидуалном случају, такође постоје постоје немогуће. Сви ови проблеми постоје још тежи када број затвореника премаши уобичајени капацитет затвора; затим, у таквој ситуацији преоптерећености заједничких средстава, као што су лаваби и тоалети, као и недовољно проветравање у односу на тако велики број особа, често доводе до настанка неприхватљивих услова.⁵¹

45 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

46 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

47 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

48 Члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

49 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

50 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

51 Тачка 29. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/11-Rev. 2010.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће извршити адаптацију објекта Ватрогасни павиљон, у складу са важећим прописима и стандардима.

Преграђивањем постојеће спаваонице формирати спаваонице за мањи број осуђених, у којима ће број кревета бити одређен тако да сваком осуђеном припадне најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора; мокре чворове формирати у саставу спаваоница (оделити их зидом и вратима и обезбедити вентилацију), или у објекту адаптирати заједнички мокри чвор и опремити га у складу са капацитетом смештајне јединице.

ПАВИЉОН Ц

Павиљон Ц се налази крајње десно од улаза у затворени део Завода, у југозападном делу, и са својим високим зидом ограђеним двориштем представља засебну целину у Заводу. Објекат је двоетажни, нов, наменски изграђен. У Павиљону Ц се налазе пријемно одељење, јединица за редовни смештај осуђених и притворска јединица.

Јединица за редовни смештај осуђених је грађевински засебна целина, у приземљу североисточног дела Павиљона Ц. Организована је као затворено одељење, а осуђени су разврстани у „В“ групе. У јединици се налази 14 спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених службених лица, 84 осуђена и има укупно 84 лежаја. У време посете ту је било смештено 95 осуђених. Због недостатка расположивих места у спаваоницама, 11 осуђених је смештено у редарским собама.

Смештај је организован као заједнички смештај, тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се налази у приземљу Павиљона Ц, одмах лево од улаза у павиљон са северне стране. „Блок“ се састоји од спаваоница и заједничког ходника. Заједнички дневни боравак не постоји. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени могу не-сметано да се шетају. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке. Поједини осуђени нису смештени унутар „блока“, већ у редарским собама које се налазе и на спрату, у северозападном делу објекта.

У спаваоници, означеној бројем 1, површине око 18 квадратних метара, висине око три метра, затечено је шест лица. Кревети су двоспратни (два лежаја), имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину. Спаваоница је релативно добро одржавана, влага није приметна, хигијена би могла бити боља. Под је добар, обложен плочицама. Потребно је хигијенско кречење. Постоје спољни прозори, димензија око 1,30 x 1,30 метара. Прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање.

Вештачко осветљење у спаваоници чини једна сијалица, а јачина светла не омогућује читање и рад без сметњи за вид. Касету за одлагање личних ствари нема сваки осуђени, поједини осуђени деле једну касету. У спаваоници постоје сто и столице, али их нема довољно за све. Грејање је подно и према наводима затечених осуђених спаваоница је зими добро загрејана. У спаваоници постоје утичнице за струју.

Мокри чвор унутар спаваонице постоји, зидом и вратима је одељен од остатка просторије. Хигијена је добра, мокри чвор је у добром је стању, влага није приметна, вода не цури. Има WC шољу са испирачем, лавабо са славинам. Постоји и туш, топле воде има два пута дневно по сат времена, ујутру и увече.

ЗЕЛЕНГОРА

Смештајна јединица Зеленгора налази се ван затвореног круга Завода. Представља потпуно засебну, издвојену јединицу Завода, која се састоји од неколико зграда и дворишта – круга. Смештајна јединица је организована као полуотворено одељење, а осуђени су углавном разврстани у Б2 групу, док је мањи број (око 5%) разврстан у Б1 групу или А групе. У јединици су смештена и лица која издржавају казну затвора за учињени прекршај. Они су смештени одвојено од осуђених. У јединици је смештен и велики број странаца. Капацитет јединице је, према наводима затечених запослених, 275 осуђених и има укупно 275 лежаја. У време посете ту је било смештено 224 осуђена.

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у неколико зграда које се састоје од спаваоница, ходника, заједничког дневног боравка и заједничког мокрог чвора. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар објекта осуђени несметано могу да користе ходнике, заједнички дневни боравак и заједнички мокри чвор. Улазна врата зграда нису закључана, тако да осуђени могу слободно у да изађу у двориште – круг. Двориште – круг представља уређену парковску зелену површину са клупама и бетонским стазама које повезују зграде, и ту лица лишена слободе проводе највећи део времена.

У новој згради очуваност и хигијена су знатно бољи него у друге две зграде. У свим зградама постоје санитарни чворови са топлотом водом. Осуђени носе цивилна одећа, имају могућност коришћења теретане, а радно су ангажовани на салашу или у радионици (моделарници).

ЗАЈЕДНИЧКО КУПАТИЛО

Заједничко купатило је простор за туширање који се налази у централном делу затвореног круга Завода, у објекту вешераја.

Простор је у веома лошем стању, стар, руиниран, влажан, неодржаван, хигијена је лоша.

Под је бетонски, испуцао, са зидова отпада малтер.

Постављено је двадесетак тушева на плафону, не постоје преграде или кабине, тако да је у потпуности нарушена приватност оних који се туширају.

Простор за туширање користе осуђени који су смештени у објектима у којима не постоје тушеви у мокрим чворовима у оквиру спаваоница, или у заједничким мокрим чворовима у објекту.

Затечена осуђена лица која раде у вешерају тврде да увек има довољно топле воде за туширање. Део осуђених лица затечених током обиласка Завода тврдио је да обично нема довољно воде за туширање.

УТВРЂЕНО

Заједничко купатило за туширање осуђених, које се налази у објекту вешераја, потпуно је руинирано и запустено, тако да не испуњава услове утврђене важећим прописима и стандардима.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и месним климатским приликама.⁵²

52

Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве, проветрен. Просторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.⁵³

Просторије у заводу морају имати примерену санитарну опрему која омогућава обављање физиолошких потреба у чистим условима кад год осуђени жели, уз обезбеђење приватности.⁵⁴

Затвореници морају имати приступ санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.⁵⁵

ПРЕПОРУКА

КПЗ „Сремска Митровица“ ће без одлагања адаптирати заједничко купатило – простор за туширање осуђених тако да у потпуности испуњава важеће хигијенске и санитарне услове и обезбеђује приватност лица која се туширају.

2.1.2.2. СМЕШТАЈ У ПРИЈЕМНОМ ОДЕЉЕЊУ

Осуђени се по пријему у Завод смештају у пријемно одељење у објекту Павиљон Ц.

Павиљон Ц се налази крајње десно од улаза у затворени део Завода, у југозападном делу Завода, и са својим високим зидом ограђеним двориштем представља засебну целину у Заводу. Објект је двоетажни, нов, наменски изграђен. У Павиљону Ц се налазе пријемно одељење, јединица за редовни смештај осуђених и притворска јединица.

53 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

54 Члан 17. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

55 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

Пријемно одељење је грађевински засебна целина, на спрату североисточног дела Павиљона Ц. Организована је као затворено одељење и ту су смештени осуђени који још нису разврстани, начелно до 30 дана (видети: 2.4.1.2. Пријем).

Смештај је организован као заједнички смештај тако што су осуђени смештени у „блоку“ који се налази на спрату Павиљона Ц, одмах лево од степеништа са северне стране. „Блок“ се састоји од спаваоница и заједничког ходника. Заједнички дневни боравак не постоји. Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар „блока“ осуђени могу не-сметано да се шетају. Постоје физичке препреке бекству осуђених из „блока“ – челичне решетке. Контакт осуђених смештених у пријемном одељењу са осуђенима у редовном смештају није могућ.

У јединици се налази 14 спаваоница. Капацитет јединице је, према наводима затечених службених лица, 84 осуђених и има укупно 84 лежаја. У време посете ту је било смештено 130 осуђених.

Према наводима затечених службених лица, због недостатка лежаја (односно недостатка простора да се убаце додатни кревети) 46 осуђених спава на поду, испод кревета. Наведено је утврђено и непосредним опажањем.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица, поједини осуђени смештени у пријемном одељењу немају засебан лежај, већ спавају на душецима на поду испод кревета.

РАЗЛОЗИ

Сваки осуђени има право на засебан лежај.⁵⁶

Сваком осуђеном се обезбеђује посебан лежај са душеком и постељином.⁵⁷

У Заводима ће се свим лицима лишеним слободе омогућити засебан лежај.⁵⁸

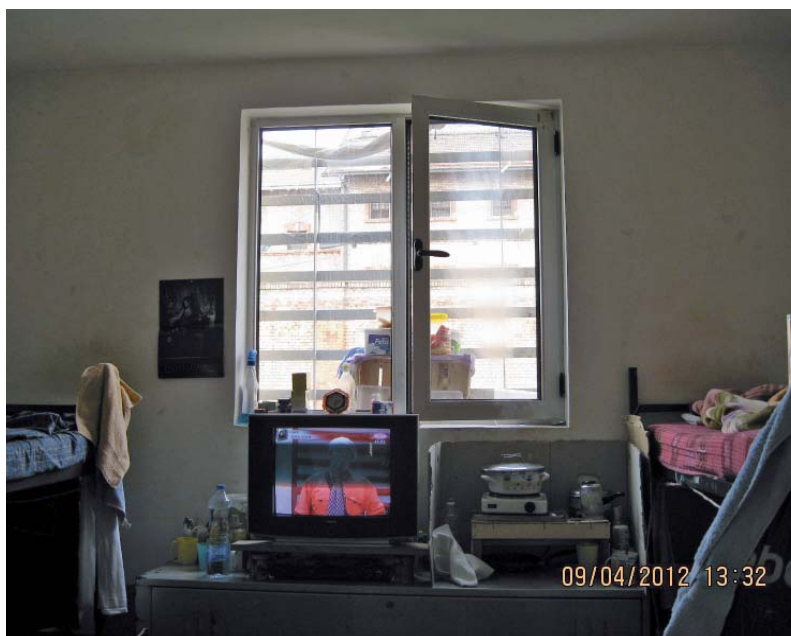
ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће свим осуђенима смештеним у пријемном одељењу омогућити засебан лежај, односно кревет.

У спаваоници, означеној бројем 7, површине око 18 квадратних метара, висине око три метра, затечено је осам лица.

Постоје три двоспратна кревета са по два лежаја, тако да двојица осуђених спавају на душецима на поду испод кревета. Сви имају душек, јастук и постељину. Постељина делује чисто, мења се на две недеље, а осуђени могу да користе и сопствену постељину.

Спаваоница делује одржавано, влага није приметна, хигијена је добра. Под је добар, прекривен плочицама. Потребно је хигијенско кречење.

Постоје спољни прозори, димензија су око 1,30 x 1,30 метра. Прозори имају прозирно стакло, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Прозори се отварају што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање. Вештачко осветљење у спаваоници чини једна сијалица, а јачина светла не омогућује читање и рад без сметњи за вид.

56 Члан 67. став 3. Закона о извршењу кривичних санкција.

57 Члан 21. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

58 Препорука Заштитника грађана 12- 2611/10, од 29. децембра 2010. године.

Касету за одлагање личних ствари нема сваки осуђени, поједини осуђени деле касету. У спаваоници постоје сто и столице, али их нема довољно за све. Грејање је подно и према наводима затечених осуђених спаваоница је зими добро загрејана. Утичнице за струју у спаваоници постоје.

Мокри чвор унутар спаваонице постоји, зидом и вратима је одељен од остатка просторије. Хигијена је добра, мокри чвор је у добром је стању, влага није приметна, вода не цури. Има WC шољу са испирачем, лавабо са славином. Постоји и туш, топле воде има два пута дневно по сат времена, ујутру и увече.

Оброци се сервирају у посебној трпезарији за пријемно одељење која се налази у Павиљону Ц. Трпезарија делује одржавано, без влаге. Зидови су окречени, а под је прекривен плочицама. У трпезарији постоје столови, столице и део за поделу хране.

Простор за време на свежем ваздуху (шетњу) постоји, са травњаком у средини, без дрвећа, без надстрешнице (видети: 2.4.4.1. Време изван затворених просторија).

2.1.3. СМЕШТАЈ ПРЕКРШАЈНО КАЖЊЕНИХ

Према службеним подацима капацитет Завода је 28 прекршајно кажњених.

У моменту посете у Заводу је био смештен 21 прекршајно кажњен.⁵⁹

У Завод се не смештају прекршајно кажњене жене.

У моменту посете у Заводу су била смештена два прекршајно кажњена странца.⁶⁰

Током обиласка Завода, мониторинг тим је затекао прекршајно кажњена лица у смештајној јединици Зеленгора, која се налази се ван затвореног круга Завода, организованој као полуотворено одељење.

У истој јединици су смештени и осуђени, који су углавном разврстани у Б2 групу, а мањи број (око 5%) њих разврстан је у Б1 групу или А групе.

Лица на издржавању казне затвора за учињени прекршај смештена су одвојено од осуђених.

Смештај је организован као заједнички смештај.

⁵⁹ Писани извештај пред посету Заводу (претходни упитник).

⁶⁰ *Исџо*.

Спаваонице су током дана откључане, тако да унутар објекта прекршајно кажњени могу да користе ходнике, заједнички дневни боравак и заједнички мокри чвор.

Улазна врата зграда нису закључана, тако да могу слободно у да изађу у двориште – круг.

2.1.4. ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица спроводи се и полицијско задржавање.

У просторије-спаваонице, намењене за извршење мере притвора, између осталих смештају се и лица лишена слободе којима је по Законик у о кривичном поступку Полицијска управа Сремска Митровица одредила полицијско задржавање до 48 сати.

Завод пружа услугу смештаја и исхране задржаних лица, а о њиховој безбедности, одвођењу код лекара и свему осталом брину полицијски службеници.

Лекарски преглед лица којима је одређено полицијско задржавање спада у одговорност полиције, преглед се обавља по лишавању слободе задржаних лица, а не приликом њиховог довођења у Завод.

Лекарски преглед се по потреби обавља и током спровођења мере задржавања, тако што полицијски службеник одводи задржано лице код лекара ван Завода. У хитним случајевима медицинску помоћ задржаним лицима пружа здравствена служба Завода или се позива служба хитне помоћи.

У притворској јединици затечен је један униформисани полицијски службеник, који је седео у соби за командире заједно са припадницима службе обезбеђења.

Током обиласка притворске јединице, уочено је да су лица којима је одређено полицијско задржавање смештена у исте просторије-спаваонице са лицима којима је одређена мера притвора.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица су лица којима је одређено полицијско задржавање смештена у просторијама-спаваоницама заједно са притвореницима.

РАЗЛОЗИ

Полицијски службеници задржавају лице у службеним просторијама полиције за задржавање или у за то одређеним просторијама надлежних органа правосуђа. Ако је лице задржано у просторијама органа правосуђа мора бити физички одвојено од притворених лица и лица која су на издржавању казне.⁶¹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се лица којима је одређено полицијско задржавање смештати у посебне просторије-спаваонице, одвојено од притворених лица и лица која су на издржавању казне затвора.

2.1.5. ОПШТЕ ОПСЕРВАЦИЈЕ О СМЕШТАЈУ У ЗАВОДУ

ПРЕНАСЕЉЕНОСТ ЗАВОДА

Према службеним подацима из 2007, капацитет Завода био је 1.150 лица лишених слободе, а у њему је било смештено 1.275 лица лишених слободе.⁶² Према службеним подацима из 2012, капацитет Завода био је 1.767 лица лишених слободе (152 притвореника, 1.587 осуђених и 28 прекршајно кажњених).⁶³ Претходно наведени службени подаци указују на то да је смештајни капацитет Завода за претходних пет година (у периоду од 2007. до 2012) увећан за 667 лица, односно за више од 50%.

Међутим, наведено повећање капацитета Завода није довело до смањења његове пренасељености. Наиме, према службеним подацима, у Заводу је у моменту посете било смештено укупно 2.158 лица лишених слободе (149 у притвору, 1.919 на извршењу казне затвора, и то 1.907 осуђених и 21 прекршајно кажњених).⁶⁴ Ови подаци указују на то да је у Заводу смештено 400 лица лишених слободе више, односно 22% више него што је његов званични капацитет. Уколико се приликом одређивања капацитета Завода узме у обзир да сваком осуђеном у спаваоници треба да припадне четири квадратна метра простора,⁶⁵ закључује се да, према службеним подацима, у Заводу за постојећи број смештених лица лишених слободе недостаје око 1.600 квадратних метара у спаваоницама.

Осим наведених службених података који недвосмислено указују на пренасељеност Завода, током посете је непосредним опажањем уочена пребукираност Завода. Наиме у спаваоницама Завода углавном је смештен већи број лица лишених слободе него што је њихов капацитет, тако да им није обезбеђено минималних осам кубних метара, односно четири квадратна метра простора у оквиру спаваонице.

У I павиљону, у спаваоницама означеним бројевима 4 и 6, обе површине око 20 квадратних метара, затечено је по шесторо осуђених. У III павиљону, у спаваоници означеној бројем 30, површине око 10 квадратних метара, затечено је троје осуђених. У IV павиљону,

61 Члан 28. став 2. Правилника о полицијским овлашћењима.

62 Став 3. тачка 40. Извештаја Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2007. године.

63 Писани извештај пред посету Заводу, видети: 1.3.1. Општи подаци о Заводу.

64 Писани извештај пред посету Заводу, видети: 1.3.3. Посебни подаци.

65 Члан 67. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. став 2. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора: „Спаваоница мора бити толико пространа да на сваког осуђеног дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.“

у спаваоници означеној бројем 1, површине око 10 квадратних метара, затечено је троје осуђених. У Павиљону Ц, у спаваоници означеној бројем 1, површине око 18 квадратних метара, затечено је шест осуђених. У јединици Школа, у једној од спаваоница површине око 50 квадратних метара, затечена су 22 осуђена. У јединици Ватрогасни павиљон, у спаваоници површине око 60 квадратних метара, затечен је 21 осуђени. У јединици Економат, у једној од спаваоница површине око 30 квадратних метара, затечено је 16 осуђених. Просторије су висине око три метра.

Посебно је алармантна ситуација у пријемном одељењу Завода. Капацитет те јединице је, према наводима затечених службених лица, 84 осуђена и у њој има укупно 84 лежаја. У време посете ту је било смештено 130 осуђених. Непосредним опажањем, у спаваоници означеној бројем 7, површине око 18 квадратних метара, уочено је осам лица, од којих због немогућности да се у спаваоницу убаце нови кревети двојица осуђених спавају на душецима на поду испод постојећих кревета.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица се у спаваонице смешта већи број осуђених од њиховог капацитета, тако да на једног осуђеног уобичајено долази око шест кубних метара, односно око три квадратна метра простора.

РАЗЛОЗИ

Спаваоница мора бити толико просторна да на свакој осуђеној дође најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.⁶⁶

Услови смештаја затвореника, нарочито просторије за спавање, морају бити такви да не нарушавају људско достојанство, да се поштује приватност и испуњавају захтеви за одржавање здравља и хигијене, водећи рачуна о климатским условима, нарочито о површини пода и зајремени ваздуха у просторији.⁶⁷

Прејирани затвори представљају проблем који се непосредно илче сиречавања мучења. Прејирани затвор подразумева смештај у скученим и нехигијенским условима; непрекидан недостатак приватности (чак и кад се користи тоалет); смањење активности изван ћелије, због тога што је далеко превазилази могућности у смислу расположивој особља и објекта; преоптерећеност здравствених служби; повећану најестост која доводи до веће степена насиља између затвореника и између затвореника и особља... је је више јућа закључено да су штејни учинци прејираниости резултирали нечовечним и понижавајућим условима смештаја.⁶⁸

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица обезбедиће се потребан простор за смештај осуђених, тако да једном осуђеном у спаваоници припадне најмање осам кубних метара и четири квадратна метра простора.

⁶⁶ Члан 67. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. став 2. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

⁶⁷ Тачка 18.1 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

⁶⁸ Тачка 13. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

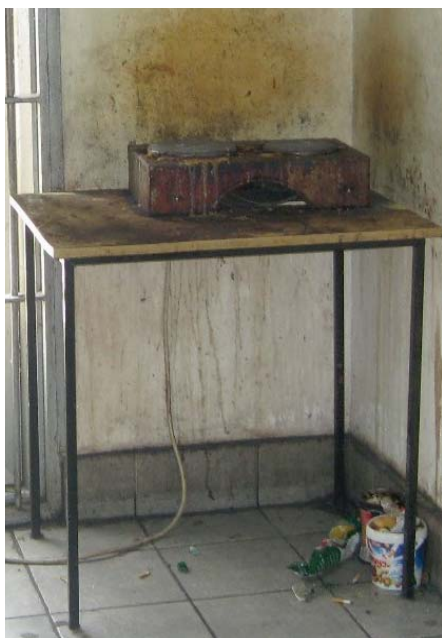
ОДРЖАВАЊЕ ХИГИЈЕНЕ

Током обиласка смештајних капацитета уочено је да се у појединим деловима Завода не поклања довољна пажња одржавању хигијене.

Велики део смештајних капацитета је стар, руиниран и лоше одржаван. Многима од њих, као минимум, недостаје хигијенско кречење. Врата и прозори углавном нису одржавани, подови су оштећени. Мокре чворове углавном треба санирати.

Такође, и у смештајним капацитетима, који су скоро реконструисани или су новије градње, поједини делови су прљави, запустени и неокречени (нпр. у Павиљону Ц).

На неколико места су у павиљонима затечени отпаци по поду. Суочени са гомилом ђубрета у једном углу на поду заједничког дневног боравка у блоку А I павиљона, осуђени су као оправдање навели то што наводно не постоји корпа за смеће, па су због тога принуђени да отпатке бацају на под.

У Павиљону Ц, у пријемном одељењу, као оправдање за бацање отпадака на под поред канте, указано је на то да је канта мала и увек препуњена. Предлог чланова мониторинг тима да би се у недостатку канте, односно довољно велике канте, отпаци могли одлагати и у најобичније кесе или кутије, на оба места није наишла на коментар затечених осуђених, нити особља. Очигледно је да је у заводу неопходно појачано утицати на осуђене да одржавају хигијену, а с друге стране, Завод треба да створи услове за одржавање хигијене обезбеђујући потребна средства и опрему.

УТВРЂЕНО

Поједини делови смештајних капацитета у КПЗ Сремска Митровица су прљави и запустени, већина изискује хигијенско кречење, врата и прозори нису одржавани, подови су оштећени, мокри чворови изискују санацију.

На неколико места су по поду ходника павиљона затечене гомиле ђубрета.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима.⁶⁹

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чистије.⁷⁰

Осуђени морају одржавати личну хигијену и хигијену одеће и просторија у којима бораве. Завод је дужан да обезбеди прибор и средства за одржавање хигијене. У заводима се редовно контролишу хигијена осуђених и просторија у којима бораве.⁷¹

69 Члан 66. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

70 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

71 Члан 69. Закона о извршењу кривичних санкција.

Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених, као и да ујавнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и стању санитарних услова. Ујавник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.⁷²

Осуђени је дужан да одржава хигијену простора у који је смештен, а завод је дужан да му то омогући.⁷³

Услови смештаја затвореника, нарочито просторије за спавање, морају бити такви да не нарушавају људско достојанство и испуњавају захтеви за одржавање хигијене. Затвореници морају да одржавају личну хигијену и хигијену одеће и спаваонице. Ујава затвора дужна је да их снабдева прибором и средствима за одржавање хигијене.⁷⁴

Лекар врши редовне инспекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете ујавнику завода о хигијени и чистоћи затвора. Ујавник разматра ње извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном орјану.⁷⁵

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће вршити интензивније редовно одржавање објеката у којима су смештени осуђени, што подразумева редовно кречење, одржавање врата и прозора, санацију подова и мокрих чворова.

У КПЗ Сремска Митровица ће се спровести расположиве мере и активности у циљу утицаја на осуђене да одржавају хигијену у простору у ком су смештени, а Завод ће створити услове за одржавање хигијене обезбеђивањем неопходних средстава и опреме.

2.2. ИСХРАНА

У Заводу су запослена четири професионална куvara, два у радном односу на неодређено време и два у радном односу на одређено време, тако да се не долази у ситуацију да су сви истовремено одсутни. Помоћне послове у припреми хране обављају осуђени. Лица ангажована на припреми хране имају важеће санитарне књижице које оверава Завод за јавно здравље Сремска Митровица.

Храна за лица лишена слободе припрема се у кухињи Завода. Намирнице за спремање obroка набављају се централним јавним набавкама које спроводи Управа за извршење кривичних санкција, а неке намирнице се обезбеђују из сопствене производње.

Утврђено је да се одређеном броју притвореника, по њиховом захтеву а по одобрењу суда, у Завод доноси храна.

Јеловник је видно истакнут у кухињи, и потписан од стране шефа кухиње, лекара, шефа економата и управника. Из јеловника за период од 30. јануара 2012. до 5. фебруара 2012, произилази следећа динамика служења појединих врста намирница на недељном нивоу:

72 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

73 Члан 24. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

74 Тачке 18.1, 19.5 и 19.6 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

75 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

- свеже воће: једанпут недељно;
- свеже поврће (као салата): једном недељно;
- месо (у јелима): свакодневно;
- млеко / кисело млеко (као напитака): двапут недељно;
- свеж сир: уз макароне или паленту.

Јеловник
Исхране за лица лишена слободи на период од 30.01.2012. до 05.02.2012. год.

Дан	Оброци				Каликулација вредности у укупно
Датум	Доручак	Ручак	Вечера	Полупитак	
Понедељак 30.01.2012	Чај 2 дл. виршла 100 гр. хлеб 250 гр. 4185	Пасуљ 400 гр. са сувим месо 90 гр. салата-кисели краставац 150 гр. хлеб 250 гр. 5288	Вечера: Битур палента 450 гр. са пилетином 50 гр. хлеб 250 гр. 4154		14.607
Уторак 31.01.2012	Чај 2 дл. мармелада 50 гр. маргарин 50 гр. хлеб 250 гр. 4892	Свињски паприкаш 200 гр. са пастеником 300 гр. салата-паприка 150 гр. хлеб 250 гр. 5874	Палента 300 гр. млеко 2 дл. хлеб 250 гр. 4193		14.959
Среда 01.02.2012	Чај 2 дл. Салама 50 гр. маргарин 50 гр. хлеб 250 гр. 5337	Фасирана чиница 90 гр. кромпир 100 гр. салата-паприка 150 гр. хлеб 250 гр. 6546	Боранија 400 гр. са јунетином 40 гр. хлеб 250 гр. 4128		16.011
Четвртак 02.02.2012	Чај 2 дл. кобасица 100 гр. хлеб 250 гр. 5005	Грашак 400 гр. са пилетином 100 гр. салата-цвекла 150 гр. сезонско воће, хлеб 250 гр. 5111	Макароне 300 гр. са кромпиром 200 гр. хлеб 250 гр. 5391		15.507
Петак 03.02.2012	Чај 2 дл. салама 50 гр. јаје 1 ком. хлеб 250 гр. 4454	Пасуљ 400 гр. са сувим месо 90 гр. салата-пук 100 гр. хлеб 250 гр. 6268	Палента 300 гр. млеко 2 дл. хлеб 250 гр. 4193		14.915
Субота 04.02.2012	Чај 2 дл. виршла 100 гр. хлеб 250 гр. 4185	Динстана боранија 450 гр. прожена риба ослић 150 гр. салата-цвекла 150 гр. хлеб 250 гр. 5387	Мешано вариво 400 гр. са пилетином 50 гр. хлеб 250 гр. 4540		14.112
Недеља 05.02.2012	Чај 2 дл. кобасица 100 гр. Хлеб 250 гр. 5005	Кромпир паприкаш 400 гр. са свињетином 90 гр. салата кисели краставац 150 гр. хлеб 250 гр. 6256	Салама 100 гр. хлеб 250 гр. 4443		15.704
Напомена: У немогућности припреме тоглог obroка дати суви оброк.					Просек: 15.116
Шеф кухиње		Шеф економата	Пекар		
Представник осуђеника		Начелник службе	Управник		

Уочено је да поред редовног јеловника, постоје и посебни јеловници за лица лишена слободе који се у исхрани придржавају правила за припаднике исламске вероисповести, као и за лица која су оболела од дијабетеса.

Сви осуђени затечени у трпезарији у време ручка са којима је обављен разговор навели су да су незадовољни исхраном, да су оброци недовољни, једнолични, а неки су навели да се из тих разлога хране искључиво из пакета. На указивање чланова мониторинг тима да ручак којим су послужени не делује лоше и да је храну претходно пробао један члан тима коме је била укусна, затечени осуђеници су тврдили да су квалитет и количина obroka били наменски битно поправљени због тога што је руководство Завода било обавештено о посети.

Суочена с наведеном примедбом, затечена службена лица тврдила су да то није тачно, да је исхрана увек истог квалитета и квантитета, односно да је ручак који је тог дана подељен стандардан. Очигледно је да се чињенице о квалитету, разноврсности и количини obroka морају утврдити приликом више ненајављених посета како би била отклоњена сумња да је квалитет obroka побољшан у време очекиване посете неког од контролних тела.

Имајући у виду незадовољство које су осуђени изразили поводом квалитета и количине obroka, као и на основу увида у недељни јеловник, из кога проистиче да исхрана није разноврсна и да се само једном недељно у оквиру obroka служе свеже воће, поврће, млеко, кисело млеко и свеж сир, потребно је посветити посебну пажњу контроли квалитета исхране у Заводу. Службена лица затечена у кухињи навела су да нису обавештени, нити су им уручени било какви писани налази и препоруке лекара о количини и квалитету хране за осуђене, односно мере које треба предузети за отклањање евентуалних недостатака.

УТВРЂЕНО

Осуђени у Заводу углавном нису задовољни квалитетом, разноврсношћу и количином хране.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на исхрану погодну да одржи његово добро здравље и снају.⁷⁶

Лекар у заводу дужан је да контролише исхрану и да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене, а управник без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.⁷⁷

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица посебна пажња посветиће се квалитету, разноврсности и количини хране.

⁷⁶ Члан 70. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

⁷⁷ Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

Надлежне службе, нарочито Служба за здравствену заштиту, односно лекар, редовно ће контролисати исхрану. Налази и препоруке ће се периодично, као и увек када је то неопходно, у писменој форми достављати управнику и запосленима у кухињи.

2.2.1. КУХИЊА

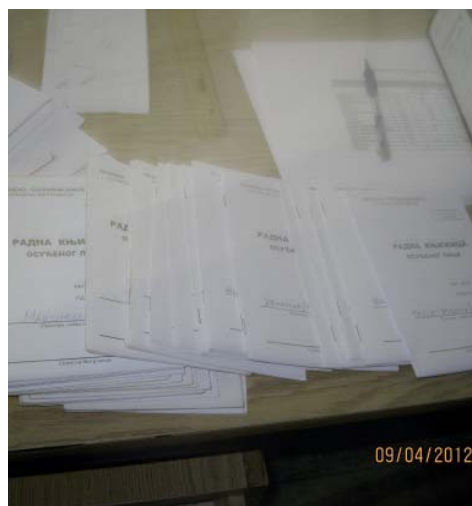
Кухиња постоји и налази се лево од улаза у затворени круг завода у приземној згради. Са стоји се од дела за припремање хране и дела за служење хране.

Кухиња делује одржавано, влага није приметна, хигијена је релативно добра, на појединим местима видљиви су знаци запуштености. Под и зидови су делом у керамичким плочицама у висини 3,5 метра, плафон и зидови су окречени. Постоји природни доток светлости и ваздуха, као и вентилациони систем који чини велики аспиратор. У кухињи од опреме постоје: шпорет, фрижидер, казани и замрзивачи, који делују одржавано. У фрижидеру су затечени узорци хране који се чувају 24 сата од поделе obroka.

Током прегледа постојеће документације у кухињи, затечене су уредно оверене санитарне књижице лица која раде у кухињи.

Приликом прегледа постојеће документације у кухињи, затечена службена лица нису дала на увид било какав тражени доказ надлежног органа о извршеном санитарном прегледу, односно да просторија кухиње и опрема испуњавају све хигијенско-санитарне услове.

Затечена службена лица су накнадно објаснила да санитарни преглед просторија није вршен.

УТВРЂЕНО   У Заводу није обављен хигијенско-санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази од стране надлежног органа / организације.
РАЗЛОЗИ   <i>Храна се припрема и сервира у хигијенским условима.⁷⁸</i>   <i>Када се говори о хигијени, на заводским здравственим службама, које на одговарајући начин раде у сјези са другим надлежним њелима, лежи одговорност надзора над исхраном.⁷⁹</i>
ПРЕПОРУКА   У Заводу ће се без одлагања, од стране надлежног органа / организације, обавити хигијенско-санитарни преглед кухињских просторија и опреме која се у њој налази.

2.2.2. ТРПЕЗАРИЈА

Трпезарија се налази у истој згради у којој се налази и кухиња. Делује одржавано, влага није приметна, осим у доњем делу трпезарије с леве стране од улаза. Хигијена је добра. Под је прекривен керамичким плочицама, зидови су окречени. Трпезарија има велике прозоре, осветљеност је добра, постоји природни доток светлости и ваздуха. Од опреме постоје столови и столице, који делују очувано.

⁷⁸ Тачка 22.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

⁷⁹ Тачка 53. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

Храна се служи преко пулта, а у посуде се сипа у моменту приступа осуђених на линију за издавање хране.

За осуђене у пријемном одељењу постоји посебна трпезарија.

2.2.3. КАНТИНА

Кантина је организована као посебне продавнице које се налазе у пет павиљона у затвореном делу завода. У кантини постоји следећи асортиман прехранбених производа: млеко, јогурт / кисело млеко, пуномасни сир, месне прерађевине, риба у конзерви, чоколада, кекс, сокови, свеже воће, свеже поврће али само у сезони. Од средстава за одржавање хигијене могу се купити сапун, шампон, детерџент, жилети, пена за бријање, паста за зубе, крема.

Цене су на нивоу уобичајених тржишних цена у продавницама.

Лица лишена слободе су у погледу снабдевености артиклима кантине навела да су задовољна асортиманом производа.

2.3. ПРАВНА ЗАШТИТА, БЕЗБЕДНОСТ И КОНТРОЛА

2.3.1. ПРАВНА ЗАШТИТА

2.3.1.1. ИНФОРМИСАЊЕ О ПРАВИМА И ДОСТУПНОСТ ПРОПИСА

Службена лица су навела да се приликом ступања у Завод лицима лишеним слободe у пријемном одељењу пружају информације о правима и обавезама које имају током боравка у Заводу. Истакли су да им се саопштење даје најпре усмено, а затим им се на увид дају Закон о извршењу кривичних санкција (ЗИКС) и Правилник о кућном реду у казнено-поправним заводима и окружним затворима. Указали су на то да су текстови свих релевантних прописа свим лицима лишеним слободe доступни у библиотеци.

Службена лица су навела и да су у сваком павиљону за смештај осуђених поред огласних табли окачене брошуре Закона и Правилника, међутим током обиласка Завода мониторинг тим је уочио да у појединим павиљонима они не постоје. Објашњење службених лица је да осуђена лица врло брзо потроше расположиве количине.

Уочено је да је у просторијама-спаваоницама у којима су смештени притвореници вид-но истакнут Правилник о кућном реду у казнено-поправним заводима и окружним затворима.

Осуђени су у погледу информисаности о правима и обавезама навели да у Пријемном одељењу добијају на увид ЗИКС и Правилник, као и да су им током издржавања казне доступни у библиотеци. Поједини осуђени наводе да имају и примерке ЗИКС и Правилника код себе.

2.3.1.2. ПРУЖАЊЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2011. године лицима смештеним у Заводу 828 пута пружена правна помоћ.

Запослени у Служби правних послова навели су да правну помоћ лицима лишеним слободe пружа дипломирани правник Завода и да то није исти правник који учествује као стручно лице у поступцима у којима се одлучује о правима и одговорности тог истог лица. Службена лица наводе да се у дисциплинским поступцима правна помоћ омогућује лицима према којима се води поступак увек, односно у закључку о покретању дисциплинског поступка је истакнуто да осуђени има право на правну помоћ.

Лица лишена слободe са којима је обављен разговор током посете Заводу, тврде да им се пружа правна помоћ, односно да је у закључку о покретању дисциплинског поступка, који им се доставља, наведено да имају право на правну помоћ, а да они потом одлучују о томе да ли ће је прихватити или не.

Лицима лишеним слободe се пружа правна помоћ у вези са извршењем казне затвора када то затраже писменим путем, и то у року од пет дана од дана пријема поднеска. Уколико осуђени тражи пружање правне помоћи изван области извршења казне, службена лица Службе правних послова им дају правни савет, односно упућују осуђеног на начин остваривања другог облика правне помоћи.

Извршен је увид у посебну књигу – евиденција пружене правне помоћи, коју води Служба општих послова, и уочено је да се у њу уносе подаци о имену и презимену и матичном броју осуђеног, датум пружања правне помоћи и у вези с чим је она пружена. Увидом у књигу евиденције нису уочене неправилности.

2.3.1.3. ПОСЕТЕ БРАНИОЦА, КОНЗУЛАТА И ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ЗАШТИТУ ЉУДСКИХ ПРАВА

Просторије за посете бранилаца, представника конзулата и организација за заштиту људских права налазе се у посебној згради, ван заводског круга, са којим је повезана пролазом. Посете се обављају у сали за посете, која је у добром стању и делује чисто. Целокупна површина просторије за посете је покривена камерама. Видео надзор се обавља на мониторима у мониторинг сали. Није уочено да је у просторији за посете истакнуто писано обавештење да је просторија под видео надзором (видети: 2.3.2.2. Видео надзор).

У заводу се води службена евиденција посета конзуларних представника и припадника организација цивилног друштва, које одобрава директор Управе, а управник је доставља службама Завода на реализацију.

2.3.1.4. ПРИТУЖБЕ И ЖАЛБЕ

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2011. године лица смештена у Заводу поднела укупно 585 притужби, жалби и тужби, и то:

- 515 притужби управнику Завода;
- 21 притужба директору Управе;
- 49 жалби на првостепена решења;
- --- тужби суду против коначних решења.

Службена лица су навела да се притужбе највише односе на преиспитивање програма поступања, доделу посебних права, накнадно разврставање и рад Службе за здравствену заштиту.

Од притужби које су поднете директору и управнику Завода у претходних годину дана 21 је била основана.

Када су осуђени незадовољни положајем и остваривањем права у Заводу поднеском се могу обратити начелнику, или другом овлашћеном лицу из одговарајуће службе Завода. Одговор се осуђеном доставља најкасније у року од пет дана у писменој форми, и увек садржи образложење. Када осуђени поднесе притужбу управнику Завода због повреде права или других неправилности које су у Заводу учињене према њему, управник Завода доноси писмено, образложено решење које се осуђеном доставља најкасније у року од 15 дана. Када осуђени поднесе притужбу директору Управе, наводећи да је његово право повређено поступањем управника, притужба се прослеђује директору Управе најкасније у року од 8 дана.

У Заводу се води посебна књига – евиденција притужби и жалби (води је Служба општих послова) у коју се уносе лични подаци притужиоца, подаци о притужби, када је решено, како је решено, да ли је уложена жалба на решење, и како је одлучено по жалби.

2.3.1.5. ДОСТАВЉАЊЕ СЛУЖБЕНЕ ПОШТЕ

Службена лица Завода су навела да радник писарнице који је задужен да у павиљону сакупља осуђеничку пошту и поднеске, поднеске осуђених прима у три примерка, које на лицу места печатира и назначава датум и место предаје. Трећи примерак поднеска се враћа лицу лишеном слободе што му служи као доказ о предаји.

Када лице лишено слободе предаје писма ради слања препорученом поштом, радник писарнице преузима коверту, бележи у књигу евиденција да је писмо предато и прослеђује га на пошту ради слања на назначену адресу. У моменту предаје писма ради слања препорученом

поштом лице лишено слободе не добија било какву потврду да је предао писмо ради слања препорученом поштом, што га потпуно онемогућава да по потреби докаже да је писмо заиста предао, коме је упућено и када.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица лица лишена слободе не добијају писмену потврду о предаји писма службеним лицима завода ради слања препорученом поштом, што их онемогућава да по потреби докажу ту чињеницу.

РАЗЛОЗИ

Лицу лишеном слободе које је службеном лицу завода предао писмо ради слања препорученом поштом се у моменту предаје издаје потврда о предаји писма.⁸⁰

ПРЕПОРУКА

Лицу лишеном слободе ће у моменту предаје писма службеном лицу завода ради слања препорученом поштом бити издата потврда о предаји писма, која садржи име и презиме лица које је писмено предао, назив (име и презиме) примаоца, датум предаје, евиденциони број, потпис службеног лица и печат КПЗ Сремска Митровица.

2.3.2. БЕЗБЕДНОСТ

2.3.2.1. ПОВРЕДЕ БЕЗБЕДНОСТИ (ВАНРЕДНИ ДОГАЂАЈИ)

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2011. године било 1.358 ванредних догађаја (инцидената), у којима је учествовало 1.358 лица, и то:

- 43 бекстава и удаљења, у којима је учествовало 43 лица;
- 13 напада на службено лице, у којима је учествовало 13 лица;
- 254 насиља међу затвореницима, у којима је учествовало 254 лица;
- 24 самоповређивања, у којима је учествовало 24 лица;
- 156 објављених штрајкова глађу, у којима је учествовало 97 лица;
- 3 проузроковања материјалне штете, у којима је учествовало 3 лица;
- 312 проналазака недозвољених предмета, у којима је учествовало 312 лица;
- 699 остали дисциплински преступи, у којима је учествовало 699 лица.

У Заводу се води посебна књига дневних догађаја у коју се уписују сви референтни догађаји у току дана (доласци на издржавање казне, отпусти, бекства, закашњења радника и сл.) коју води Служба обезбеђења.

У Заводу се води посебна књига – евиденција ванредних догађаја (инцидената), води је Служба за обезбеђење, у коју се уносе подаци о разним инцидентима као што су туче, самоповређивања, недолична понашања, вербални сукоби, и све друго што би могло бити основ за покретање дисциплинског поступка.

Службена лица су навела да Служба за обезбеђење одмах усмено (телефонским путем), а потом и писменим путем доставља управнику Завода информацију о сваком ванредном догађају (инциденту), а која се без одлагања прослеђује и оперативном центру Управе. Осим тога, управнику се редовно доставља и писмени извештај на сваких 12 сати.

Током обиласка Завода уочено је да поједини адаптирани смештајни капацитети распо-
лажу излазима за случај опасности – пожара.

2.3.2.2. МЕРЕ СИГУРНОСТИ

2.3.2.2.1. Претреси (прегледи) лица, просторија и пакета

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2011. године при-
ликом претреса просторија у Заводу пронађено је 312 недозвољених предмета, код 312 лица.
Велики број затечених осуђених је навео да је незадовољан начином на који се обављају
њихови телесни прегледи, истичући да се често осећају пониженим. Тврде да приликом
претреса интимних делова присуствује и немедицинско особље. Затечена службена лица,
суочена са напред наведеним, указују да то није тачно.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица је изражено незадовољство одређеног броја осуђених у по-
гледу заштите приватности и поштовања достојанства приликом њихових телесних
прегледа, односно претреса.

РАЗЛОЗИ

*Постојаће дејствено утврђени посматрач који зајослени у зајвору морају да пошту-
ју приликом обављања претреса зајвореника. Зајослени у зајвору биће обучени да
претресе обављају на начин којим се поштује достојанство особа које се претресају.
Особа које се претресају неће бити изложене понижењу током претреса. Зајворско
особље не сме вршити претрес телесних шупљина зајвореника. Преглед интимних*

делова тела у циљу претреса може вршити искључиво лекар. Обавеза да се заштити безбедности и сигурности биће уравништена са правом на приватности поседашца.⁸¹

Преглед тела осуђеног обављају највише два службена лица истог пола као и осуђени, у одвојеној просторији и без присуства других лица. Уколико је потребан, преглед телесних оштора осуђеног обавља здравствени радник. Лични претрес и преглед тела обавља се на начин којим се поштује личности и достојанство осуђеног.⁸²

Преглед осуђеног врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.⁸³

Приликом прегледа поштује се личности и достојанство осуђеног.⁸⁴

Преглед се обавља појединачно и на начин којим се поштује личности и достојанство осуђеног. Преглед се, у складу са Законом, обавља само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.⁸⁵

Код прегледа затвореника лекар или квалификован медицински техничар који је одговоран шом лекару, обратиће посебну пажњу на поштување у складу са уобичајеним правилима лекарске етике и поверљивости односа.⁸⁶

Лекарски преглед треба вршити изван слушног и видног домета немедицинског особља.⁸⁷

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се посветити додатна пажња заштити приватности и достојанства осуђених приликом њиховог телесног прегледа, односно претреса.

Преглед интимних делова тела у циљу претреса лица лишених слободе вршиће искључиво лекар. Прегледу неће присуствовати немедицинско особље, осим уколико лекар то затражи из разлога безбедности, што ће, заједно са образложењем лекара, бити унето у лекарски картон и документацију која се сачињава тим поводом.

Затечена лица лишена слободе нису се жалила на поступање службених лица приликом претреса просторија у којима су смештени.

Пакети се прегледају у присуству лица лишених слободе.

Проблем приликом прегледа пакета, како су изјавили осуђени, настаје код отварања – цепања паковања одређене врсте намирница, јер се због тога оне брже кваре. Других примедби осуђених на остваривање права на пријем пакета није било.

2.3.2.2.2. Видео-надзор

Целокупна површина просторије за посете је покривена камерама.

Није уочено да је на улазу у просторију, нити у њој, видно истакнуто писано обавештење да је просторија под видео-надзором.

81 Тачке 54.1, 54.3, 54.4, 54.6, 54.7 и 54.9 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

82 Члан 4. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

83 Члан 102. став 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

84 Члан 11. став 6. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

85 Члан 29. ст. 1. и 2. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

86 Тачка 42.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

87 Став 2. тачка 53. Стандарда Европског комитета за превенцију мучења (2002)1/92-Rev. 2010.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица у просторији за посете није видно истакнуто обавештење да је просторија под видео-надзором, на који начин се повређује приватност лица која у њој бораве.

РАЗЛОЗИ

Посети и јуномоћника може се надзирајти само посматрањем а не и слушањем.⁸⁸

У свим просторијама које су покривене камерама потребно је да се видно истакне обавештење да је просторија под видео-надзором.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће у просторији за посете поставити уочљиво обавештење да је просторија под видео-надзором.

Током обиласка Завода, уочено је да је недовољно покривен видео-надзором. Камере су постављене само у појединим павиљонима и деловима завода (нпр. у III павиљону у ком се извршавају посебне и дисциплинске мере, у ходницима притворске јединице, у сали за посете), али велики део Завода (павиљона и затворског круга) уопште није покривен видео-надзором.

Видео-надзор са постојећих камера у појединим смештајним капацитетима обавља се и на мониторима у централној мониторинг сали.

Постојање развијеног система видео-надзора, који подразумева покривеност Завода системом видео-камера (пролазних делова павиљона, круга и оградних зидова), уз обезбеђење

88

Члан 79. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

текућег мониторинга и архивирања забележеног/снимљеног материјала (у трајању не краћем од 30 дана), утицало би на повећање безбедности у Заводу и превенцију незаконитог или неправилног поступања, уједно би омогућило ефикасну накнадну истрагу ванредних догађаја.

УТВРЂЕНО

КПЗ Сремска Митровица није довољно покривен системом видео-надзора.

РАЗЛОЗИ

У контексту превенције и истраге случајева неадекватног постојања, потребно је обратити пажњу на бољу покривеност системима видео-надзора, скупа са обезбеђењем снимака и одговарајућом полицијском архивирања забележеног/снимљеног материјала.⁸⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања предузети мере за бољу покривеност Завода системом видео-камера, уз обезбеђење текућег мониторинга и архивирања забележеног/снимљеног материјала у трајању не краћем од 30 дана.

2.3.2.2.3. Аларм за позивање страже

Током обиласка Завода, уочено је да дугмад аларма за позивање страже не постоје у великом броју спаваоница (у објектима III павиљона, IV павиљона, Школе, Економата, Одмаралишта, Индустијског комбината, Ватрогасног), а да у појединим постоје, али да су

недоступна, јер су нпр. иза касета (у Павиљону Ц, у пријемном одељењу и затвореном одељењу за смештај осуђених).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица у великом броју просторија за смештај лица лишених слободе не постоје дугмад аларма за позивање страже или су недоступна.

РАЗЛОЗИ

Постојање система аларма за узбуђивање – позивање страже у случају инцидентних ситуација утицало би на повећање безбедности у Заводу и превенцију међуосуђеничкој насиља.

У свим објектима у којима затвореници живе, раде или се окуљају мора да постоји систем аларма који омогућује затвореницима да одмах изову особље.⁹⁰

Ђелије су често предалеко од канцеларија или радних места чувара, нису опремљене никаквим средствима система позивања који би омогућио затвореницима да привуку њихову пажњу, па под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидентних (насиље међу затвореницима, покушаји самоубиства, пожари...) на које се не би правовремено одговорило.⁹¹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања предузети мере да се просторије за смештај лица лишених слободе опреме дугмадима аларма за узбуђивање – позивање страже у случају инцидентних ситуација.

2.3.2.3. МЕРЕ ПРИНУДЕ

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2011. године према 295 лица примењене мере принуде, и то:

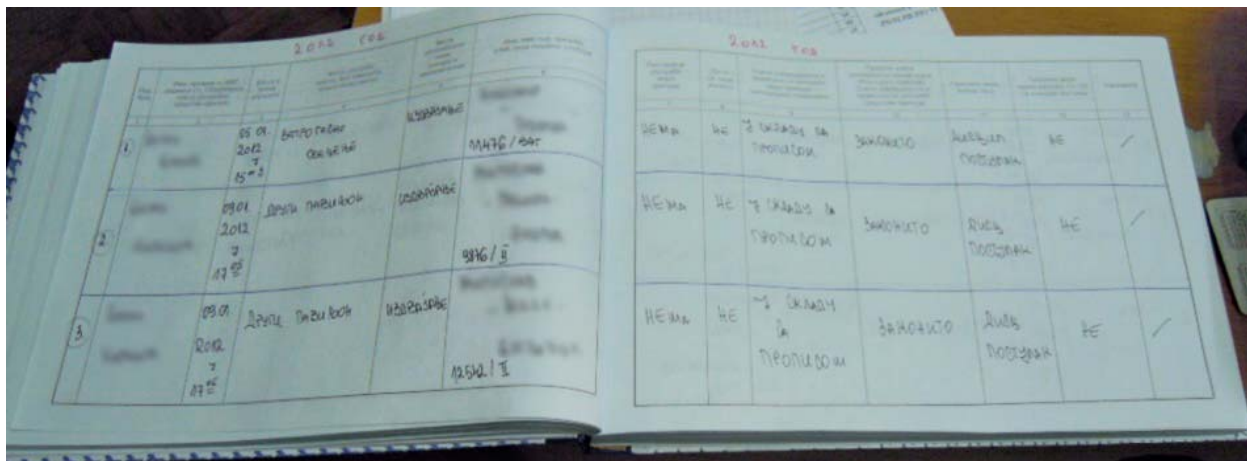
- према 27 лица: употреба физичке снаге
- према 35 лица: везивање
- према 211 лица: издвајање
- према 22 лица: употреба гумене палице
- према --- лица: употреба шмркова са водом
- према --- лица: употреба хемијских средстава
- према --- лица: употреба ватреног оружја

У Заводу се води посебна књига евиденција примене мера принуде, коју води Служба за обезбеђење, у коју се уносе подаци о имену и презимену осуђеног лица, датум примене мере, место употребе мере, врста мере, име службеног лица које је применило меру, последице примењене мере, да ли је уложена жалба, оцена оправданости мере, мишљење управника о законитости примењене мере, шта је предузето након примењене мере према осуђеном, да ли су предузете мере према раднику службе обезбеђења.

Увидом у књигу евиденција мера принуде уочено је да се највише користи мера принуде – издвајање, а рестриктивно се употребљавају физичка сила и гумена палица.

90 Тачка 18.2. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

91 Став 2. тачка 48. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/15-Rev. 2010.

Током обиласка Завода, нису примећени припадници Службе за обезбеђење који су носили гумене палице.

Извршен је увид у писмени извештај службе за обезбеђење о примени мере принуде ев. бр. 216–289/12 од 29. марта 2012. према Н. Ј. Мера је примењена 26. марта 2012. око 19 сати и 20 минута, у питању је употреба физичке снаге, везивање и употреба гумене палице (члан 129. став 1. ЗИКС) из разлога пружања активног отпора од стране осуђеног лица (члан 128. став 1. ЗИКС).

Увидом у постојећу документацију у претходно наведеном предмету, из постојећих извештаја лекара је утврђено да је први лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде обављен 27. марта 2012. у 13 сати и 5 минута, односно по протеку 17 сати и 45 минута од примене мере принуде, да је следећи преглед обављен 28. марта 2012. у 8 сати и 36 минута, те да је трећи преглед обављен истог дана у 11 сати.

УТВРЂЕНО

Први лекарски преглед осуђеног Н. Ј. према коме је 27. марта 2012. године примењена мера принуде, обављен је по протеку 17 сати и 45 минута од момента примене мере принуде.

РАЗЛОЗИ

Нејасредно након примене мере принуде обавезан је лекарски преглед осуђеног према коме је мера примењена и који се понавља између 12 и 24 сати од примене мере.⁹²

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће лице лишено слободе према коме је примењена мера принуде бити одведено код лекара на преглед одмах након примене мере принуде, као и поново између 12 и 24 сата од примене мере.

Извршен је увид у писмени извештај службе за обезбеђење о примени мере принуде ев. бр. 216-93/12 од 30. јануара 2012. према Ч. Х. Мера је примењена 24. јануара 2012. у 7 сати и 5 минута, и то мера принуде – издвајање и употреба гумене палице (члан 129. став 1. ЗИКС), а из разлога наношења повреде другом лицу (члан 128. став 1. ЗИКС).

Лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде је евидентиран, и обављен је 24. јануара 2012. у 7 сати и 45 минута. За поновни лекарски преглед лица према ком је примењена мера принуде евидентирано је да је обављен 24. јануара 2012. у 15 сати и 30 минута.

У Извештају лекара управнику Завода о лекарском прегледу Ч. Х., према којем је примењена мера принуде, није евидентирана његова изјава о начину настанка повреда, нити мишљење лекара о повезаности примењених мера и насталих повреда (више о поступању лекара у случају примене мера принуде над лицем лишеним слободе видети у 2.5.2.4. Прегледи у посебним случајевима).

2.3.2.4. ПОСЕБНЕ МЕРЕ

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2011. године према 1.371 осуђеном изречене посебне мере, и то:

- према 178 лица: одузимање и привремено задржавање ствари
- према - - - лица: смештај у посебно осигурану просторију
- према 488 лица: смештај под појачан надзор
- према 5 лица: усамљење
- према 700 лица: тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце

У Заводу се воде три књиге – евиденције посебних мера, и то за: појачан надзор, усамљење и издавајање. У књиге које води Служба за опште послове, уносе се подаци о имену и презимену, матични број, датум примене мере и разлог за примену мере.

2.3.2.4.1. Смештај у посебно осигурану просторију

У заводу не постоји посебно осигурана просторија за извршење посебне мере смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари, нити управник наређује ту меру.

Иако је Закон о извршењу кривичних санкција прописао меру смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари као посебну меру према осуђеном за ког постоји опасност од бекства, насилничког понашања, самоповређивања или угрожавања реда и безбедности друге врсте,⁹³ очигледно је да недостатак адекватне посебне просторије за извршење мере смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари онемогућује законито спровођење те мере, што има за последицу да управник Завода уопште не наређује ту меру.

Околност да је Завод комплексна установа, са највећим бројем лица лишених слободе у односу на остале затворске капацитете у Србији (смештено је преко 2.000 лица лишених слободе), упућује да је неопходно створити материјалне услове за спровођење закона, односно за наређивање и извршење законом прописане мере, на тај начин што ће се у Заводу формирати посебна просторија за извршење мере смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари.

УТВРЂЕНО

У Заводу не постоји посебна просторија за смештање осуђених према којима је наређена мера смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари.

РАЗЛОЗИ

Према осуђеном за кога постоји опасност од бекства, насилничког понашања, самоповређивања или угрожавања реда и безбедности друге врсте, који се на други начин не могу отклонити, између осталог, изузетно се може наредити и посебна мера смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари.⁹⁴

⁹³ Члан 136. став 2. тачка 2. и члан 138. Закона о извршењу кривичних санкција.

⁹⁴ Члан 136. став 2. тачка 2. и члан 138. Закона о извршењу кривичних санкција.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће без одлагања, у складу са важећим стандардима, формирати и опремити посебну просторију за смештање осуђених према којима је наређена мера смештања у посебно осигурану просторију без опасних ствари.

2.3.2.4.2. Смештај под појачани надзор

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је у моменту посете било 86 лица смештених под посебном мером – појачан надзор.

Просторије које су намењене извршењу посебне мере појачаног надзора налазе се у згради III павиљона и чине посебну целину, и то засебан део етажа. Врата свих просторија-спаваоница у којима су смештени осуђени према којима је наређена мера појачаног надзора су закључана, заједнички дневни боравак не постоји. Оброци се сервирају у просторији за извршење мере.

Тим је обишао једну од просторија за извршење посебне мере појачаног надзора. Површина просторије је око 10 квадратних метара, висине око 3 квадратна метра. У њој се налази двоспратни кревет (два лежаја), имају душеке, јастуке и постељину, која делује чисто. Унутар просторије постоје две касете за гардеробу и личне предмете, мањи сто, две столице, и телевизор. Спољни прозори постоје, димензија су око 1,5 квадратних метара, отварају се, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна за адекватно проветравање, а стакло је прозирно, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид. Вештачко осветљење постоји, чини га једна сијалица на плафону, јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Просторија делује одржавано, влага није приметна, зидови су неокречени, под је прекривен линолеумом. Загрејаност је добра, грејање је непосредно преко радијатора у просторији за извршење мере. Мокри чвор у просторији постоји. Састоји се од клозетске шоље, славине и лавабоа, без туша, у добром је стању, хигијена је добра, влага није приметна, нити је примећено да вода цури. Аларм (дугме за позивање страже) постоји и налази се на зиду са леве стране од улазних врата.

У просторији за примену посебне мере појачаног надзора затечено је лице Љ. Т., који је навео да је на извршење мере упућен почетком јануара 2012. године. Наводи да је писмено решење добио и да му је разлог примене мере познат. Током смештаја под меру посебног надзора лекар га је редовно прегледао. Тврди да му је пре смештања под појачани надзор пружена правна помоћ. Увидом у предмет бр. 24–22/2012/5–10 у коме је према осуђеном Љ. Т. наређена посебна мера смештаја под појачани надзор, утврђено је да је Решење о примени мере појачаног надзора донето 6. јануара 2012, из разлога угрожавања реда и безбедности друге врсте (члан 136. став 1. ЗИКС). У поступку који је вођен пружена је правна помоћ од стране дипломираног правника и уредно је евидентирана. Увидом у списе предмета утврђено је да решење садржи образложење, као и да је правна поука унета у решење. Жалба није изјављена. Како је трајање мере у тренутку посете је било три месеца и четири дана, посебно је обрађена пажња на то да ли је мера преиспитана у законом предвиђеном року. Увидом у Решење бр. 24–22/2012/5–10 од 6. априла 2012. утврђено је да је мера преиспитана у законом предвиђеном року, као и да је продужена за наредна три месеца. Осуђени Љ. Т. није изјавио жалбу на акт којим је преиспитивана мера појачаног надзора. Увидом у документацију је утврђено да је лекар редовно вршио контроле здравственог стања осуђеног током извршења мере, и исте су евидентирани у здравственом картону осуђеног лица.

2.3.2.4.3. Усамљење

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2011. године према пет лица наређена и извршена посебна мера усамљења.

У моменту посете није било лица смештених у усамљењу.

2.3.2.5. ДИСЦИПЛИНСКЕ МЕРЕ

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПЦИ ПРЕМА ПРИТВОРЕНИЦИМА

За дисциплинске преступе притвореника поступке против притвореника води суд. По службеним подацима, током 2012. је поднето 35 дисциплинских пријава, а седам притвореника је дисциплински кажњено. Током 2011. поднето је 140 дисциплинских пријава, а 44 притвореника је дисциплински кажњено. По наводу начелника Службе обезбеђења, већину притвореника против којих се води дисциплински поступак суд позива да учествују у поступку.

Уобичајене санкције које се изричу јесу забрана посета и забрана примања пакета, понекад се те мере изричу кумулативно. Ипак, забрана посета се изриче много чешће од забрана примања пакета. Увидом у документацију, утврђено је да се забрана посета најчешће изриче у трајању од једног или два месеца, у појединим случајевима у трајању од три месеца, а уочено је да је у једном случају изречена мера забране посета у трајању од шест месеци.

Забране посета, супротно важећим стандардима, на дужи рок онемогућују минималан ниво контакта притвореника са спољним светом. То проузрокује незадовољство притвореника, што за последицу има отежано спровођење мере притвора у Заводу.⁹⁵

95 Тачка 24.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2: „Комуникација и посете могу да подлежу ограничењима и надзору ако то налажу захтеви наставка кривичне истраге, одржавања реда, сигурности и безбедности, спречавања кривичних дела и заштита жртава, али таква *ограничења, укључујући конкретна ограничења која наложи судски орган, морају омогућавањим минимални ниво контаката.*“

ДИСЦИПЛИНСКИ ПОСТУПЦИ ПРЕМА ОСУЂЕНИМА

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је током 2011. године вођено 1.320 дисциплинских поступака, а да су према 948 осуђених изречене дисциплинске мере, и то:

- према 1 лицу: кумулативно упућивање у самицу и одузимање додељених посебних права
- према 269 лица: упућивање у самицу
- према - - - лица: одузимање додељених посебних права
- према - - - лица: ограничење или забрана располагања новцем
- према 271 лицу: ограничење или забрана примања пакета
- према 407 лица: укор

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да су током 2011. године на првостепена решења којима су осуђенима изречене дисциплинске мере уложено 39 жалби директору Управе, од којих су три усвојене.

Службена лица наводе да се у дисциплинским поступцима правна помоћ омогућује лицима према којима се води поступак увек, односно у закључку о покретању дисциплинског поступка је истакнуто да осуђени има право на правну помоћ.

Дисциплинска комисија се састоји од три члана и три заменика члана именована актом директора Управе.

У Заводу се води посебна књига – евиденција дисциплинских поступака, коју води Служба за опште послове. У њу се уносе име и презиме осуђеног, матични број, датум повреде, врста повреде, тачка закона која регулише повреду, број дисциплинског поступка, датум заказане расправе, датум одржане расправе, предвиђена мера, напомена. Од 2011. године води се и електронска евиденција дисциплинских поступака.

2.3.2.5.1. Дисциплинска мера упућивања у самицу

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је према 269 осуђених изречена дисциплинска мера упућивања у самицу, а према једном лицу дисциплинска мера кумулативно упућивање у самицу и одузимање додељених посебних права.

У моменту посете било је седам осуђених на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу.

Просторије које су намењене извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу налазе се у згради III павиљона и чине посебну целину. Оброци се сервирају у просторији за извршење мере.

Тим је обишао једну од просторија за извршење дисциплинске мере самице, површине је око 8 квадратних метара, висине око 3 метра. У њој се налази један лежај, има душек, јастук и постељину која делује чисто. У просторији се још налази и једна столица, сто не постоји већ је уместо њега постављен дрвени сандук. Спољни прозори постоје, димензија су око 1,5 квадратних метара, отварају се, што омогућује непосредан доток свежег ваздуха у мери која је потребна адекватно проветравање, а стакло је прозирно, што омогућује непосредан пролазак природне светлости, и то у мери која омогућује читање и рад без сметњи за вид.

Вештачко осветљење постоји, чини га једна сијалица на плафону, јачина светла омогућује читање и рад без сметњи за вид. Просторија делује одржавано, под је од линолеума, влага није приметна. Потребно је кречење. Загрејаност је добра, радијатор је унутар просторије. Мокри чвор у просторији постоји. Састоји се од WC шоље, славине и лавабе, без туша, у добром је стању, хигијена је добра, влага није приметна, нити је примећено да вода цури. Аларм (дугме за позивање страже) постоји и налази се на зиду са леве стране од улазних врата.

Лице затечено у самоци Д. М. навео је да се под мером налази већ 10 дана. Писмено решење о упућивању у самицу је добио, упознат је са разлогом одређивања ове мере. У дисциплинском поступку који је претходио одређивању мере правна помоћ му је понуђена, али је није прихватио. Наводи да га је лекар прегледао пре смештаја у самицу, као и да га редовно прегледа и током трајања мере. Тврди да га изводе у шетњу свакодневно у трајању од 30 минута,⁹⁶ што су потврдила затечена службена лица (више о времену изван затворених просторија које треба да се омогући осуђеном коме је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу видети: 2.4.4.1. Време изван затворених просторија).

96 Члан 152. став. 3. Закона о извршењу кривичних санкција: „Током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу осуђени има право да борави ван просторије на свежем ваздуху у трајању од најмање један сат дневно.“

У Служби правних послова извршен је увид у предмет бр. 246/2012–304 осуђеног лица В. С., који се налази на извршењу дисциплинске мере упућивања у самицу. Трајање мере је седам дана, током целог дана и ноћи, због тежег дисциплинског преступа – насиље према другом лицу (члан 145. тачка 5. ЗИКС). Уочено је да записник о току поступка постоји, осуђени је саслушан, изведени су следећи докази: изјава, пријава, извештај комисије, извештај лекара, изјава другог осуђеног. Евидентирано је да је током дисциплинског поступка осуђеном правну помоћ пружао дипломирани правник Завода, који није члан комисије нити подносилац предлога. Донето решење садржи образложење и наведени су разлози за упућивање осуђеног у самицу. Правна поука је у решењу унета, а жалба на решење није изјављена.

Лекарски преглед пре извршења мере је обављен и евидентиран, након чега је лекар дао позитивно мишљење о упућивању на извршење мере упућивања у самицу. Лекарске контроле здравственог стања осуђеног током извршења мере упућивања у самицу су евидентирани, обављане су сваког дана.

2.3.3. ПРЕМЕШТАЈИ, ПРЕКИДИ, ОТПУШТАЊА

2.3.3.1. ПРЕМЕШТАЈ

У 2011. години 305 осуђених је премештено у други Завод.

2.3.3.2. ПРЕКИД ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ

У 2011. години један осуђени је прекинуо извршење казне затвора.

2.3.3.3. ПРЕВРЕМЕНО ОТПУШТАЊЕ

У 2011. години 58 осуђених је превремено отпуштено из Завода.

ИЗВЕШТАЈ СЛУЖБЕ ЗА ТРЕТМАН

Осуђени је дана 15.10.2009. године привођен из притвора ОЗ Суботина на издржавање казне затвора у трајању од 3 године због продуженог кривичног дела тежње крађе и кривичног дела неовлашћеног коришћења туђег возила. Предвиђени истек казне је 05.05.2012. године.

Нема података о појединачним кривичним поступцима.

Осуђени је вишеструки криминолошки, кривично правни и психолошки експериментални. Раније је 12 пута осуђиван. Два пута је осуђиван као малолетно лице васпитним мерама упућивање у васпитну установу и у ВПД, а као одрасло лице једном је осуђиван условном казном, а девет пута затворском казном које је издржавао у ОЗ Суботина и у овом Заводу. Први је кривична дела извршио карактера крађе, тежње крађе и одузимање моторних возила.

Одлуком о програму поступка осуђени је дана 11.12.2009. године ратифициран из Оваска за испитивање личности у затворени део завода у групу В-2.

У досадашњем периоду издржавања казне осуђени је једином дисциплинском кажњен дана 29.06.2010. године дисциплинском мером узора због учињеног лажног дисциплинског прекршаја: недисциплиновано, непристојно и агресивно понашање које ремети живот и рад у заводу. Након кажњавања своје понашање је ускладио са захтевима кућног реда.

По изјави лекара завода оцењен је као способан за лични рад. Због нарушеног здравственог стања није радио ангажован. У периоду од 04.02.2011. године до 19.08.2011. године осуђени је боравио у Специјалној затворској болници у Београду, потом је смештен у Довику болницу у нашем Заводу, а од 10.01.2012. године поново је смештен у Специјалну заводску болницу.

Осуђени је завршио основну школу и осма завршио.

Осуђеном није додељена посебна права из члана 135 став 1 Закона о извршењу кривичних санкција.

Према подацима из пресуде осуђени живи у ванбрачној заједници и отац је троје деце. У картици за посете уписао две ћерке, али током издржавања казне није остварио посете и пакете поштом.

Узимајући у обзир да осуђени нема нових кривичних поступака, да је од дисциплинског кажњавања своје понашање ускладио са захтевима кућног реда, нарушено здравствено стање осуђеног, и с обзиром да је издржао 9/10 казне, Управник завода, по члану 173 Закона о извршењу кривичних санкција:

предлаже да се осуђени превремено отпусти са издржавања казне.

НАЧЕЛНИК СЛУЖБЕ ЗА ТРЕТМАН
Мр Марија Кузмачовић

УПРАВНИК
Михајло Максим

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
Управа за извршење кривичних санкција
Савремена
КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД
Београд
Датум: 24.02.2011
Српски Митрополић
СМ

МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Управа за извршење кривичних санкција
и директору Управе

БЕОГРАД
Улица Немањина број 22-26

ПРЕВРЕМЕНО ОТПУШТАЊЕ

ПРЕДМЕТ: Предлог управника за превремено отпуст осуђеног
матични број 10640.

На основу члана 173 Закона о извршењу кривичних санкција („Службени гласник РС”, број 85/2005 и 72/2009 допуне и допуне 31/11) достављам Вам предлог управника и извештај о осуђеном.

Предлог:

- Извештај о осуђеном

Доставити:

- Начелнику
- Служби за третман

УПРАВНИК
Михајло Максим

2.3.4. КОНТРОЛА НАД РАДОМ ЗАВОДА

Увидом у књигу обилазака притвореника од стране суда, установљено је да председник Вишег суда у Сремској Митровици, односно судија кога он одреди, редовно обилази притворенике, и то на сваких седам дана. У претходном периоду, суд је уочио неправилности у раду и поступању Завода према притвореницима, утврдивши да нема топле воде и грејања. Завод не располаже информацијама о томе да ли је суд о уоченим неправилностима обавестио министарство надлежно за правосуђе.

Одељење за надзор Управе за извршење кривичних санкција је последњи надзор над радом Завода обавило 26. септембра 2012, о чему је сачињен извештај. Заштитник грађана је обавио четири посете Заводу, последња је обављена 16. марта. 2012, поводом заједничке притужбе великог броја осуђених лица у погледу третмана.

Комисија Народне скупштине за контролу извршења кривичних санкција још није обавила посету Заводу.

Лекар у Заводу не подноси управнику Завода у писменој форми: периодичне извештаје о здравственом стању осуђених; извештаје када установи да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне; налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене; налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени; налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених; обавештења о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.⁹⁷

2.4. ТРЕТМАН И ПОЛОЖАЈ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

2.4.1 ТРЕТМАН ОСУЂЕНИХ

2.4.1.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

У Заводу постоји Служба за третман која има 34 запослена. Од укупног броја запослених у Служби, 16 запослених су васпитачи, три запослена су референти, и то референти за обуку и упошљавање, спорт и културу, а четворо запослених раде на канцеларијским пословима.

У пријемном одељењу ради седам запослених у Служби за третман, и то два психолога, два социјална радника и три специјална педагога. У затвореном одељењу је распоређено 12 васпитача, у полуотвореном одељењу три, у отвореном један васпитач.

Како је у Заводу просечно смештено преко 2.000 осуђених, а запослено само 16 васпитача (на једног васпитача долази преко 100 осуђених), не може се очекивати било какав ефикасан појединачни или групни третмански рад са осуђенима, односно примена метода и поступака којима се на осуђене утиче да убудуће не чине кривична дела.⁹⁸

Поједини запослени у служби за третман ангажовани су на пословима извршења алтернативних санкција, што у великој мери умањује број расположивих запослених за обављање послова третмана према осуђенима у Заводу.

⁹⁷ Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

⁹⁸ Члан 6. став 1. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

Осим тога, запослени у Служби за третман тврде да су веома оптерећени обимним административним пословима везаним за поступак разврставања осуђених по новом Правилнику о третману, програму поступања, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, тако да им због тога, по сопственим наводима, преостаје изузетно мало времена за непосредан рад са осуђенима.

УТВРЂЕНО

У Заводу је недовољан број запослених у Служби за третман у односу на постојећи број осуђених за остваривање програма поступања, односно сврхе тремана према осуђенима, а поједини запослени у Служби задужени су за обављање послова извршења алтернативних санкција ван Завода.

РАЗЛОЗИ

Служба за трејман примењује методе и поступке којима се на осуђене утиче да убудуће не чине кривична дела.⁹⁹

Трејман према осуђеном обухвата примену свих предвиђених активности – планираних метода, техника и поступака, предузетих са циљем да осуђени усвоји друштвено прихватљив систем вредности и овлада вештинама за успешно укључивање у заједницу како убудуће не би чинио кривична дела.¹⁰⁰

Да би се остварио програм поступања, односно сврха тремана према осуђенима, неопходно је да Служба за трејман располаже потребним бројем стручног особља.

Стручњаци као што су психолози, социјални радници, наставници и инструктори за стручно осposбљавање, физичко васпитање и спорт, биће засигурени у особљу што је више могуће.¹⁰¹

Када је то могуће, охрабриваће се одговарајућа лица са непуним радним временом или волонтери да допринесу активностима затвореника.¹⁰²

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се без одлагања обезбедити адекватан број запослених у Служби за третман, неопходан за остваривање сврхе тремана према осуђенима.

2.4.1.2. ПРИЈЕМ

По пријему на издржавање казне осуђени се упућује у пријемно одељење.

Током боравка у пријемном одељењу упознавање осуђеног обавља стручни тим са психолошког, педагошког, криминолошког, социјалног, здравственог и безбедносног становишта.

Стручни тим утврђује здравствено стање осуђеног; упознаје осуђеног са прописима о извршењу кривичних санкција и кућним редом Завода и даје му потребна објашњења и савете у циљу прилагођавања на живот и рад у Заводу; прибавља и допуњује постојећу

⁹⁹ Члан 19. став. 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

¹⁰⁰ Члан 6. став 1. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

¹⁰¹ Тачка 89.1. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

¹⁰² Тачка 89.2. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

документацију о осуђеном у обиму и у поступку који предвиђају прописи о извршењу казне; утврђује чињенице о личности осуђеног, као и друге чињенице и околности неопходне за предлагање програма поступања према осуђеном; предлага управнику Завода програм поступања према осуђеном и његово разврставање.

Према службеним подацима, током боравка у пријемном одељењу упознавање осуђеног обављају запослени у Служби за третман (психолози, социјални радници и специјални педагог), као и запослени у другим службама Завода.

Осуђени се са програмом поступања упознаје у пријемном одељењу.

На основу увида у документацију, утврђено је да се осуђени у пријемном одељењу задржавају дуже од законом предвиђених максималних 30 дана. По наводима запослених, разлог оваквом поступању је пренасељеност Завода. Осуђени који су разврстани и даље остају у пријемном одељењу, све док се не ослободи место у капацитетима за редовни смештај.

УТВРЂЕНО

Осуђени се задржавају у пријемном одељењу Завода и по истеку 30 дана од дана пријема у Завод.

РАЗЛОЗИ

У пријемном одељењу осуђени се може задржавати најдуже 30 дана.¹⁰³

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица неће осуђене задржавати у пријемном одељењу дуже од 30 дана.

2.4.1.3. УТВРЂИВАЊЕ ПРОГРАМА ПОСТУПАЊА / РАЗВРСТАВАЊЕ ¹⁰³

У предлогу програма поступања, поред личних података о осуђеном, делу за које је осуђен и изреченој казни, наводе се резултати испитивања, процењене потребе, индивидуални циљеви, поступци и активности према осуђенима.

Програм поступања за сваког осуђеног утврђује се у зависности од процене ризика, капацитета и потреба осуђеног. Процена ризика врши се на основу упитника за осуђене, у складу са важећим Правилником о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица. Индивидуални циљеви се одређују на основу утврђених потреба осуђеног.

По наводима васпитача, осуђени активно учествују приликом утврђивања програма поступања.

Одлуку о програму поступања, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција, доноси управник завода на основу предлога стручног тима. Одлука о програму поступања према осуђеном садржи податке о: групи, одељењу и смештају одређеном на основу утврђеног степена ризика, стручном усавршавању и образовању, групном и индивидуалном раду, радном ангажовању, коришћењу слободног времена, посебним поступцима (лечење од болести зависности, психолошка, психијатријска, медицинска и социјална помоћ), као и посебним мерама заштите. Одлука о програму поступања се доставља осуђеном.

103

Члан 63. став. 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

2.4.1.4. ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ПОСТУПАЊА (ТРЕТМАНСКИ РАД)

По наводима запослених, васпитачи обављају планиране и непланиране индивидуалне разговоре са осуђенима. Планирани разговори се обављају на свака три до четири месеца, а непланирани по потреби и позиву осуђених. Учесталост планираних разговора зависи од тога да ли је са осуђенима предвиђен интензиван или повремени рад. Од групних састанака, тренутно је актуелан само програм из области наркоманије на коме ради један васпитач. Други групни програми не постоје. Запослени у служби за третман наводе да већину радног времена посвећују сачињавању разних извештаја, како наводе „папирологији“, те да њихов рад већином обухвата ту врсту посла.

Осуђени су навели да се са васпитачима састају само када то траже, односно када имају неке проблеме или питања која се најчешће односе на „напредовање у третману“.

На основу службених података, изјава запослених и изјава осуђених утврђено је да је у Заводу појединачни и групни третмански рад са осуђенима незадовољавајући.

Евидентно је да осуђени који нису радно ангажовани већину времена проводе у беспосличарењу.

Питање је онда како може да се очекује да дође до промена у програму поступања осуђених, односно остваривања индивидуалних циљева, што је један од услова за промену програма поступања. Самим тим, не постоје ни могућности за стварање услова за добијање посебних права и прелазак у групу са већим степеном посебних права, што је углавном циљ сваког осуђеног, а што је и сврха третмана.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица се углавном не спроводи третмански рад – ефикасни поступци и активности у третману према осуђенима, сходно индивидуално утврђеном програму поступања према сваком осуђеном.

Појединачни и групни рад са осуђенима је незадовољавајући, задаци особља у реализацији индивидуалних програма поступања према осуђенима углавном се не остварују.

РАЗЛОЗИ

Програм поступања садржи ефикасне поступке и активности према осуђеном сагласно утврђеним потребама, индивидуалне циљеве осуђеног у одређеном периоду, чијим остваривањем ће се обезбедити повећање квалитета живота, успешна адаптација и смањење ризика од вршења кривичних дела и задаци особља у реализацији програма.¹⁰⁴

Третман према осуђеном лицу је примена свих предвиђених активности – планираних метода, техника и поступака којима се остварује сврха кажњавања осуђеног.¹⁰⁵

Програм поступања је индивидуално прилагодљивање третмана према осуђеном лицу у зависности од процене ризика, квалитета осуђеног и његових потреба.¹⁰⁶

Служба за третман примењује методе и поступке којима се на осуђене утиче да буду не чине кривична дела.¹⁰⁷

104 Члан 13. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

105 Члан 2. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

106 Члан 3. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

107 Члан 19. Закона о извршењу кривичних санкција.

Сврха извршења казне зајвора је да осуђени током извршења казне, применом одговарајућих програма постигнућа, усвоји друштвено прихватљиве вредности у циљу лакше укључивања у услове живота после извршења казне како убудуће не би чинио кривична дела.¹⁰⁸

Са осуђеним се постигнућа на начин који у највећој мери одговара његовој личности и остваривању програма постигнућа.¹⁰⁹

Дугогодишње казне зајвора могу да имају више асоцијализирајућих последица по зајворенике. Поред тога што постигају институционализовани, ови зајвореници могу да доживе низ психолошких проблема (укључујући губитак самопоштовања и друштвених вештина) и имају тенденцију да остану удаљени од друштва у које ће се скоро сви враћати. Режији за зајворенике који служе дуге казне треба да настоје да комбинују ове недостатке на позитиван и активан начин. Сви зајвореници треба да имају приступ широком низу корисних активности различите природе (рад, по могућности према интересовању, образовање, спорти, рекреација/групење). Осим тога, требало би да имају извесну слободу избора како ће проводити време, чиме негују осећај независности и личне одговорности.

Требало би предузети додатне кораке да се осмисли време на одслужењу казне; конкретно, планови за зајворенике појединачно и одговарајућа психолошка и социолошка подршка представљају важне елементе који помажу таквим зајвореницима да се помире са својим служењем казне и да се, кад дође време, припреме за излазак на слободу. Осим тога, нејативне последице институционализације по зајворенике који служе дуге зајворске казне биће тако мање изражене и они ће бити сиремнији за пуштање уколико могу да одржавају делован контакти са спољашњим светом.¹¹⁰

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се спроводити третмански рад – ефикасни поступци и активности у третману према осуђенима, сходно индивидуално утврђеном програму поступања према сваком осуђеном.

Наведено се пре свега односи на интензивнији појединачни и групни рад са осуђенима, у складу са задацима особља у реализацији програма поступања.

2.4.1.5. ДОДЕЉИВАЊЕ И УКИДАЊЕ ПОСЕБНИХ ПРАВА

По наводима запослених, осуђенима се посебна права додељују у оквиру групе, на основу посебно доброг владања и залагања у остваривању програма поступања и реализацији индивидуалних циљева. Одлуку о додељивању посебних права доноси управник завода, на образложени предлог стручног тима.

Увидом у документацију уочено је да се посебна права додељују само у оквиру преиспитивања програма поступања, значи на сваких три, шест или дванаест месеци у зависности од дужине казне. Васпитачи се тим питањем не баве невезано за поменути период или самоиницијативно, нпр. први пут 30 дана након разврставања или учесталије у односу на период предвиђен за преиспитивање програма поступања.

108 Члан 31. Закона о извршењу кривичних санкција.

109 Члан 32. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

110 Ставови 2. и 3. тачка 33. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/11-Rev. 2010.

Сви осуђени са којима је обављен разговор наводе да им није јасно на који начин се стичу услови за добијање посебних права. Указују да на то чекају много месеци, иако се добро владају и немају дисциплинских поступака, нити тзв. изјава или других кривичних поступака који су у току. Тврде да им васпитачи не дају информације о поступку одлучивања о додељивању посебних права. Тврде да је најчешћи одговор који добијају да ће се о њима одлучивати када „их компјутер избаци“, а да им при томе није објашњено шта то подразумева. Суочени са претходно изнетим тврдњама осуђених, запослени у служби за третман, не спорећи наведено, указују да је то последица недостатка броја запослених у Служби за третман, што се одражава на многе сегменте третмана и односа према осуђенима, па и у области додељивања посебних права осуђенима.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица се о додељивању посебних права по правилу одлучује у оквиру рокова за преиспитивање програма поступања, што за поједине осуђене значи на сваких годину дана.

Велики број осуђених није информисан о начину и условима за додељивање посебних права.

Осуђени од васпитача углавном не добијају информације о току поступка за додељивање посебних права у оквиру групе.

РАЗЛОЗИ

*Осуђеном се, одлуком ујравника на образложени њредлої сїручної тїма, њособна њправа додељују у оквиру їруїе, на основу њособно доброї владања и залаїања у осїваривању њроїрама њосїуїања и реализацији индивидуалних циљева.*¹¹¹

*Осуђени коме је одређена їруїа може њосїуїно добїїї њособна њправа у оквиру завода,*¹¹² *као и њособна њправа која се корисїе изван завода.*¹¹³

*Осуђени се са њроїрамом њосїуїања уїознаје у њријемном одељењу.*¹¹⁴ *Одлука о њроїраму њосїуїања се досїавља осуђеном.*¹¹⁵ *Зайослени на њословима њреїїмана – васїїїач уїознаје осуђеної са изменама њроїрама њосїуїања.*¹¹⁶ *Наведено значи да је васїїїач дужан да осуђеном блаїовремено даје све расїоложиве информације и њоводом додељивања њособних њправа.*

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се о додељивању посебних права осуђенима којима је одређена група одлучивати и унутар рокова за преиспитивања програма поступања, како би се омогућила Правилником предвиђена поступност у добијању посебних права.

- 111 Члан 23. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 112 Чланови 26, 27, 29. и 30. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 113 Чланови 26. и 27. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 114 Члан 12. став 3. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 115 Члан 14. став 3. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 116 Члан 15. став 4. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за додељивање посебних права.

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом додељивања посебних права у оквиру групе у коју су разврстани.

2.4.1.6. ИЗМЕНА ПРОГРАМА ПОСТУПАЊА / НАКНАДНО РАЗВРСТАВАЊЕ

По наводима запослених у Заводу, програм поступања се мења у складу са проценом понашања осуђеног, степеном његове сарадње у реализацији програма, постигнутим резултатима и околностима које могу настати током извршења казне.

Иницијативу за измену програма поступања покреће васпитач и доставља је стручном тиму завода, на чији предлог управник завода доноси одлуку о промени програма поступања, о чему осуђеног упознаје васпитач.

Програм поступања се преиспитује у роковима одређеним Правилником о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

Увидом у досијее појединих осуђених и на основу разговора са службеним лицима, утврђено је да се свака промена код осуђеног, која може бити и премештај из једног у други павиљон истог одељења, сматра преиспитивањем односно променом програма поступања.

Сви осуђени са којима је обављен разговор наводе да им није јасно на који начин се стичу услови за преиспитивање програма поступања.

Осуђени тврде да најчешће немају информације о преиспитивању програма поступања, што се посебно огледа у ситуацији када, упркос иницијативи васпитача, стручни тим није предложио управнику неку промену у програму поступања према осуђеном.

Осуђени су такође указали на то да не добијају било какве одговоре од васпитача на питања која се тичу могућности промене у програму поступања, односно накнадног разврставања и осталих погодности које би могли остварити.

Суочени са претходно изнетим тврдњама осуђених, запослени у служби за третман, не спорећи наведено, понављају да је и то последица недостатка броја запослених.

Осим тога, наводе да је у погледу преиспитивања програма поступања улога васпитача исцрпљена давањем иницијативе за измену програма поступања, занемарујући своју обавезу да осуђеног упознају са изменама програма поступања.

Додају и да нису у објективној могућности да по том питању осуђенима пруже било какву информацију, јер их стручни тим не обавештава о разлозима који су били одлучујући да се, по иницијативи коју су они поднели, управнику Завода не упути предлог за измену програма поступања према осуђеном.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица велики број осуђених није информисан о начину и условима за преиспитивања програма поступања.

Осуђени од васпитача углавном не добијају информације о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, нити о разлозима непостојања промена у том погледу.

Стручни тим васпитаче не обавештава о разлозима који су били одлучујући да се, по иницијативи коју су они поднели, управнику Завода не упути предлог за измену програма поступања према осуђеном.

РАЗЛОЗИ

Пројам њосиујања се мења у складу са њроцеом њонашања осуђеној, сѡејеном њејове сарадње у реализацији њројрама, њосијинутим резулѡајима и околносѡима које моју насѡаји ѡоком извршења казне. Зайослени на њословима ѡрејмана – васијѡач ѡкређе иницијативу за измену ѡројрама њосиујања и досѡавља је сѡручном ѡиму завода. Уѡравник завода, на ѡредлој сѡручној ѡима, мења ѡројрам њосиујања. Осуђеној са изменама ѡројрама њосиујања ујознаје зайослени на ѡословима ѡрејмана – васијѡач.¹¹⁷

Осуђени ѡреба да има сазнања о релеванѡним акѡивносѡима које се ѡичу ѡројрама њосиујања ѡрема њему.

Уѡврдѡе се ѡосиујци којима се усѡосѡавља редовно ѡреисѡијивање ѡојединачних ѡројрама издржавања казне зайвореника након размајѡрања одјоварајућих извешѡаја, свеобухвајних консулѡација између одјоварајућих служби и зайвореника на које се ѡо односи, у мери у којој је ѡо изводљиво. Ови извешѡаји укључују увек и извешѡаје од особља њејосредно задуженој за одређеној зайвореника.¹¹⁸

Њејрансѡаренѡносѡ и недосѡајак информација у сисѡему разврѡавања и накнадној разврѡавања, како ѡри ѡријему ѡако и ѡоком издржавања казне зайвора, недоѡусѡива је. Разврѡавање и накнадно разврѡавање осуђених ѡредсѡавља суѡијински корак ка имѡлементацији ѡојединачних ѡројрама њосиујања ѡоком издржавања казне зайвора.¹¹⁹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће све осуђене благовремено и потпуно информисати о начину и условима за преиспитивање програма поступања.

У КПЗ Сремска Митровица васпитачи ће благовремено информисати осуђене о току поступка поводом преиспитивања њиховог програма поступања, као и о разлозима непостојања промена у том погледу.

Стручни тим КПЗ Сремска Митровица ће васпитаче благовремено и потпуно обавештавати о разлозима који су били одлучујући да се, по иницијативи коју су им васпитачи поднели, управнику Завода не упути предлог за измену програма поступања према осуђеном.

НАКНАДНО РАЗВРСТАВАЊЕ

Приликом посете утврђено је да велики број осуђених, разврстаних у групу В2, дуго није остварио могућност „напредовања“ у групу В1. Поједини осуђени са којима је обављен разговор у Заводу су по две-три године, радно су ангажовани, а још увек су разврстани у групу В2. Затечени осуђени који се разврстани у групу В2 или В1 тврде да већина њих никада неће бити накнадно разврстана у групу А2, а потом у групу А1.

117 Члан 15. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

118 Тачке 104.2 и 104.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

119 Извештај Европског комитета за спречавање мучења о посети Србији 2011. године.

Запослени у Заводу наводе да је према постојећем Правилнику знатно отежано накнадно разврставање осуђених у повољнију васпитну групу. У прилог томе говоре и подаци о бројном стању осуђених на дан посете: у затвореном одељењу било је 1.413 осуђених, у полуотвореном 347, а у отвореном одељењу само 45 осуђених.

Из претходно наведеног проистиче да је незнатан број осуђених смештен у отвореном одељењу и веома мали у полуотвореном.

То указује на ограничене могућности накнадног разврставања осуђених, тако да се знатан број осуђених отпушта из Завода непосредно из затвореног одељења.

Парадоксално делује постојећа ситуација да се осуђени по истеку казне из Завода отпуштају на слободу,¹²⁰ а да огроман број њих претходно није испунио критеријуме да током извршења казне затвора (*чак ни непосредно пре оштрицања*) унутар Завода буду накнадно разврстани у повољнију васпитну групу, односно упућени у полуотворено или отворено одељење.¹²¹

То може да указује на то да се постојећим начином извршења казне затвора не остварују захтеви специјалне превенције којима се руководио суд када је одмеравао висину казне, односно дужину казне затвора.¹²²

Наиме, како осуђени током извршења казне затвора у већини случајева не испуњавају услове да буду накнадно разврстани у повољнију васпитну групу, односно у полуотворено или отворено одељење унутар Завода (*што значи да није остварен програм оштрицања, нити индивидуални циљеви*),¹²³ то ствара утисак да се постојећим начином извршења казне затвора не остварује законом прописана сврха кажњавања (*уштрицање на њега да убудуће не чини кривична дела*).¹²⁴

На основу увида у статистичке податке, и разговора са службеним лицима и осуђенима, може се закључити да у Заводу постоје тешкоће у примени Правилника о третману, програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, што за последицу има отежано напредовање осуђених у третману.

УТВРЂЕНО

Знатан број осуђених отпушта се из Завода непосредно из затвореног одељења, претходно не испунивши Правилником прописане услове да током извршења казне затвора буду разврстани у повољнију васпитну групу (*односно у полуотворено или отворено одељење*), што ствара утисак да се постојећим начином извршења казне затвора не остварује законом прописана сврха кажњавања, односно сврха извршења казне затвора.

РАЗЛОЗИ

Сврха кажњавања је, између осталог, уштрицање на учиниоца да убудуће не чини кривична дела.¹²⁵

Суд учиниоцу кривичног дела одмерава казну имајући у виду сврху кажњавања.¹²⁶

120 Члан 45. Кривичног законика.

121 Чланови 2, 5, 32. и 33. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

122 Члан 54. Кривичног законика.

123 Члан 33. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

124 Члан 42. став 1. тачка 1. Кривичног законика.

125 Члан 42. став 1. тачка 1. Кривичног законика.

126 Члан 54. Кривичног законика.

Казна затвора не може бити дужа од двадесет година, односно за најтежа кривична дела и најтеже облике тежих кривичних дела може се уз претходно наведену казну изузетно пројисајти и казна затвора до четрдесет година.¹²⁷

Сврха извршења казне затвора је да осуђени током извршења казне, применом одговарајућих програма васпитања, усвоји друштвено прихватљиве вредности у циљу лакшег укључивања у услове живота после извршења казне како убудуће не би чинио кривична дела.¹²⁸

Са осуђеним се поступа на начин који у највећој мери одговара његовој личности и остваривању програма васпитања.¹²⁹

Накнадно разврставање и програм васпитања се предузимају са циљем да осуђени усвоји друштвено прихватљив систем вредности и овлада вештинама за успешно укључивање у заједницу како убудуће не би чинио кривична дела.¹³⁰

Стручни тим може предложити ујавнику завода да се осуђени накнадно разврста у јуу са већим степеном посебних права, када осуђени остварује програм васпитања, остварује индивидуалне циљеве и када му је накнадно ујврђен смањени степен ризика.¹³¹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица доставиће Управи за извршење кривичних санкција писани извештај о проблемима с којима се среће у примени Правилника о третману, програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица, посебно у делу који се односи на накнадно разврставање.

2.4.1.7. СОЦИЈАЛНА ПОДРШКА

Контакт са центрима за социјални рад остварују запослени у Служби за третман, најчешће ради прибављања анамнестичких података о осуђенима.

На основу разговора са осуђенима и запосленима у Служби за третман, произилази да сарадња КПЗ Сремска Митровица са надлежним центрима за социјални рад није системска, односно није довољна.

УТВРЂЕНО

Сарадња КПЗ Сремска Митровица са надлежним органима старатељства није системска и није задовољавајућа.

РАЗЛОЗИ

Ако осуђени има малолетну децу или лице о коме се искључиво стара, завод о томе извештава надлежни орган старатељства.¹³²

127 Члан 45. Кривичног законика.

128 Члан 31. Закона о извршењу кривичних санкција.

129 Члан 32. Закона о извршењу кривичних санкција.

130 Члан 6. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

131 Члан 33. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

132 Члан 61. став. 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

Завод ће се у свом постојању руководити најбољим интересима осуђеној који се налази на издржавању казне затвора.

Програм постојања садржи између осталог и начин сарадње са спољним институцијама и организацијама у реализацији програма постојања и начин сарадње са породицом или другим блиским лицима.¹³³

Дужности затворених су шире од оних које се изражавају од обичних чувара и подразумевају и активности којима се омогућава реинтеграција затвореника у друштво након издржане казне, а кроз програм заштите и помоћи.¹³⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који имају малолетну децу, те у сарадњи с тим органима, а у складу са својом надлежношћу, омогућити остваривање најбољих интереса деце чији се очеви налазе на издржавању казне затвора у Заводу.

КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати надлежне органе старатељства о смештању у Завод осуђених који се искључиво старају о трећим лицима.

КПЗ Сремска Митровица ће уредно обавештавати осуђене о свим информацијама прибављеним у контактима с надлежним органима старатељства поводом њихове малолетне деце, односно поводом лица о којима се они искључиво старају.

2.4.1.8. ПРИПРЕМА ЗА ОТПУСТ

На основу увида у документацију, разговора са запосленима и осуђенима, уочено је да у раду КПЗ Сремска Митровица постоје битни пропусти у области припрема осуђених за отпуст из Завода.

Наиме, неспорно је да се третман према осуђенима у Заводу уопште не спроводи кроз припрему за отпуст, односно да се у оквиру програма поступања према осуђенима, пре њиховог отпуштања са извршења казне затвора, уопште не утврђује програм пружања помоћи након отпуштања.

Осим тога, уочено је да Завод не остварује прописану сарадњу у пружању помоћи осуђеном након отпуштања са организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције, нити са органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно боравишта осуђеног.

Према наводима запослених, поводом отпуста осуђених Завод контактира центре за социјални рад само када је осуђенима по отпусту из Завода неопходна једнократна материјална помоћ.

Увидом у досијее осуђених, односно у њихове програме поступања, утврђено је да је у свима који су прегледани наведено да не постоји потреба осуђених за припремом за отпуст.

УТВРЂЕНО

Третман према осуђеном у КПЗ Сремска Митровица не спроводи се кроз припрему за отпуст. У оквиру програма поступања према осуђеном, пре његовог отпуштања са извршења казне затвора, не утврђује се програм пружања помоћи осуђеном након отпуштања.

¹³³ Члан 13. став 1. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

¹³⁴ Тачка 72.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

КПЗ Сремска Митровица не остварује прописану сарадњу у пружању помоћи осуђеном након отпуштања с организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције, нити с органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно боравишта осуђеног.

РАЗЛОЗИ

Завод је дужан да пре ошћушћиања осуђеної са извршења казне заївора, у оквиру проїрама пошћуїања, уїврги проїрам їружања помоћи након ошћушћиања. У осївари- вању їружања наведене помоћи завод сарађује са орїанизационом јединицом у сасїаву Уїраве надлежном за їреїман и алїтернаївне санкције, орїаном сїарайїеїсїва надлежним їрема месїу последњеї пребивалишїа, односно уколико осуђени није имао пребивалишїе, їрема месїу последњеї боравишїа осуђеної пре уїућивања на изврше- ње казне заївора, полицијом или одговарајућом орїанизацијом или удружењем. Завод је дужан да пре ошћушћиања осуђеної о їомере обавесїи полицију у месїу пребивалишїа, односно боравишїа, као и суд који је изрекао казну заївора.¹³⁵

Треїман їрема осуђеном обухваїа їримену свих їредвиђених акїивносїи – їланира- них методиа, їехника и пошћуїака, їредузетїих са циљем да осуђени усвоїи друшїве- но їрихваїљив сисїем вредносїи и овлада вешїинама за усїеїно укључивање у за- једницу како убудуће не би чинио кривична дела. Треїман се сїроводи, између осїалої кроз їриїрему за ошћусї.¹³⁶ У циљу уївргїивања проїрама пошћуїања, процењују се поїтребе осуђеної које обухваїају, између осїалої, и їриїрему за ошћусї,¹³⁷ а проїрам пошћуїања садржи, између осїалої, и проїрам їриїреме за ошћусї.¹³⁸

Дужносїи заїослених су шире од оних које се їраже од обичних чувара и погразу- мевају и акїивносїи којима се омоїућава реинїеїрација заївореника у друшїво након издржане казне, а кроз проїрам зашїиїе и помоћи. Заївореницима се на време обезбеђује помоћ пре ошћушћиања кроз различїте пошћуїке и посебне проїра- ме који омоїућавају їрелаз са живоїа у заївору у начин живоїа у заїедници који је у складу са законима. У случајевима заївореника на издржавању вишеїодишњих казни заївора, їредузимају се посебне мере којима се обезбеђује њихово пошїеїено укључивање у живої на слободи. Овај циљ се може пошїиїи їреко їредошћусної про- їрама у заївору или делимичним или условним ошћусїом пог надзором у комбинацији са делоїворном друшївеном подрїком. Заїворске власїи блиско сарађују са службама и инсїиїуцијама које врше надзор и їружају помоћ ошћушћїеним заївореницима у циљу омоїућавања свим заївореницима да поново нађу своје месїо у заїедници, посебно у односу на породични живої и заїослење. Службеницима наведених социјалних служби и орїанизација доїусїиїе се сав поїтребан їрисїуї заївору и заївореницима, са циљем да им се омоїући да помоїну у їриїремама за ошћушћиање и їланирању проїрама збри- њавања након ошћусїа.¹³⁹

- 135 Члан 174. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 84. Правилника о кућном реду казне- но-поправних завода и окружних затвора.
- 136 Члан 6. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.
- 137 Члан 11. став 1. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном развр- ставању осуђених лица.
- 138 Члан 13. став 1. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном развр- ставању осуђених лица.
- 139 Тачке 72.3, 107.1, 107.2, 107.3, 107.4 и 107.5 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица третман према осуђеном спроводиће се и кроз припрему за отпуст. У оквиру програма поступања према осуђеном, пре његовог отпуштања са извршења казне затвора, утврђиваће се програм пружања помоћи осуђеном након отпуштања.

КПЗ Сремска Митровица оствариваће прописану сарадњу у пружању помоћи осуђеном након отпуштања с организационом јединицом у саставу Управе надлежном за третман и алтернативне санкције и са органом старатељства надлежним према месту последњег пребивалишта, односно боравишта осуђеног.

2.4.2. ОБРАЗОВАЊЕ

Службена лица су навела да се у Заводу омогућава образовање осуђених, и то основно и средње образовање, указујући на то да ове године није спроведен ниједан програм образовања, изражавајући очекивање да ће наведено започети у наредном периоду. За високо образовање омогућава се спровођење осуђеног на испите. Тренутно су у Заводу смештена четири осуђена којима је омогућен одлазак на факултет.

По завршеном о основном и средњем образовању издају се дипломе из којих није видно да су стечене током извршења казне затвора. Наводе и да интересовање осуђених за школовање није велико.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица постоји пропуст у раду који се огледа у повреди права осуђених на образовање, јер у току ове године Завод није за осуђене организовао основно и средње образовање, нити друге видове образовања.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на основно и средње образовање, које се сходно одређеним прописима организује у заводу. Завод организује и друге видове образовања осуђених.¹⁴⁰

У циљу утврђивања програма обуке, процењују се потребе осуђеног које између осталог обухватају стручно усавршавање и образовање, а и на основу тих утврђених потреба осуђеног одређују се индивидуални циљеви.¹⁴¹

Одлука о програму обуке према осуђеном, између осталог, садржи податке о стручном усавршавању и образовању.¹⁴²

Осуђени има право на образовање. Завод организује одговарајуће услове, основно и стручно образовање, према програму обуке. Завод омогућава полагање испита у заводу и ван завода. Уколико се осуђени образује или школује, завод, према својим могућностима и у оквиру програма обуке, обезбеђује одговарајуће услове и време за учење. Трошкове

¹⁴⁰ Члан 110. Закона о извршењу кривичних санкција.

¹⁴¹ Члан 11. ст. 1. и 2. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

¹⁴² Члан 14. став 2. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

образовања које не организује завод сноси осуђени. Одсуство осуђеног због потреба образовања не смањује се посебним правом осуђеног.¹⁴³

Затвореници имају довољно времена за образовање и остале активности. Сваки затвор треба да настоји да свим затвореницима омогући приступ образовним програмима који су што је могуће обухватнији и који задовољавају њихове индивидуалне потребе, истовремено водећи рачуна о њиховим тежњама. Приоритет имају затвореници који су неписмени или они који немају основно или вокационо образовање. Посебна пажња поклања се образовању млађих затвореника и затвореника са посебним потребама. Образовање треба да има исти статус као и рад у затворском режиму, а затвореници не смеју да буду финансијски или на други начин оштећени зато што учествују у образовању. Што је могуће више, образовање затвореника треба да буде интегрисано у образовни систем државе, тако да након изласка из затвора могу без теškoћа да наставе образовање и треба да се сироводи под њиховим надзором образовних институција ван затвора.¹⁴⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће осуђенима омогућити остварење права на образовање, тако што ће организовати основно и средње образовање, као и друге видове образовања осуђених, према програму поступања, а на основу утврђених потреба осуђеног, односно одређених индивидуалних циљева.

2.4.3. РАД

2.4.3.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

У Заводу постоји Служба за обуку и упошљавање у којој има 184 стално запослена и 19 запослених на одређено време. Према наводима начелника Службе, у Заводу постоји потреба да се повећа број запослених.

2.4.3.2. ОБУКА

Пре упошљавања, осуђени пролазе обуке, првенствено ХТЗ, основну обуку о здрављу на раду. Обуке у просеку трају 15 дана.

Обука за сертификате у току прошле године није било.

Према службеним подацима у току су припреме за спровођење пројекта Европске уније у оквиру ког ће се осуђени обучавати за разна занимања, након чега ће им бити додељени сертификати. Пројектом су предвиђене обуке за металску, дрвну, пекарску, повртларску и друге делатности.

2.4.3.3. УПОШЉАВАЊЕ

У Заводу је највећи број запослених из затвореног одељења. На пословима производње у просеку је упуслено око 300 осуђених. Упошљавање се обавља преко конкурса који се

143 Чланови 14 и 44. Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

144 Тачке 26.16, 28.1, 28.2, 28.3, 28.4 и 28.7 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

објављују на огласним таблама у павиљонима. Након пријављивања стручни тим управнику даје предлог о кандидатима за упошљавање.

За упошљавање осуђених у обзир се узимају одређени критеријуми као што су: понашање осуђеног, однос према другим осуђенима, поштовање кућног реда, интересовања, способности итд. Осуђени који не прођу на конкурсима бивају обавештени о томе, и имају право жалбе. Према службеним подацима није било жалби осуђених на спроведене конкурсе. Осуђени се тренутно не упошљавају ван Завода.

Поједини осуђени су имали примедбе на остваривање права на рад, пошто нису упуслени, а од тога им у великој мери зависи промена у програмима поступања, прелазак у групе са већим степеном права, као и добијање посебних права.

Недоумицу ствара податак да је у Служби за обуку и запошљавање 204 запослена, а да је у Заводу од око 2.000 лица на извршењу казне затвора на пословима производње радно ангажовано само 300 лица.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица постоји пропуст у раду који се огледа у повреди права осуђених на рад, јер велики број осуђених није радно ангажован.

РАЗЛОЗИ

Рад осуђеној је саставни део програма ресоцијализације. Сврха рада је да осуђени стекне, одржи и повећа своје радне способности, радне навике и стручно знање.¹⁴⁵ Осуђени се запошљава у заводу или изван завода. Уређење и начин рада у заводу треба да су што сличнији уређењу и начину рада изван завода.¹⁴⁶ Осуђени има право на накнаду за рад, која се исплаћује једном месечно.¹⁴⁷

Одлука о програму ресоцијализације према осуђеном између осталог садржи податке о индивидуалном раду, као и радном ангажовању осуђеној.¹⁴⁸

Рад осуђеној је саставни део програма ресоцијализације. Сврха рада из става 1. овог члана је да осуђени стекне, одржи и повећа своје радне способности, радне навике и стручно знање.¹⁴⁹

Рад у затвору смањира се позитивним аспектом затворског режима. Затворске власти морају настојати да обезбеде довољно корисног посла за затворенике. Колико год је могуће, рад у затвору треба да одржава или повећа способности затвореника да зарађује за животи након пуштања на слободу. Рад који обухвата стручно осposобавање обезбеђује се за затворенике који могу од тога да имају користи и нарочито за млађе затворенике. Затвореници могу да бирају врсту посла у коме желе да учествују, у границама онога што је дозвољено, одговарајуће избора занимања и захтева реда и дисциплине. Организација и методи рада у институцији треба да буду што сличнији раду у заједници како би се затвореници припремили за услове нормалног радног живота. Мада укључивање финансијске зараде од делатности у затвору може да буде значајно за подизање стандарда и побољшања квалитета и значаја осposобавања, интерес затвореника не сме да буде подређен том циљу. Затворска управа обезбеђује посао за

145 Члан 86. Закона о извршењу кривичних санкција.

146 Члан 89. Закона о извршењу кривичних санкција.

147 Члан 93. Закона о извршењу кривичних санкција.

148 Члан 14. став 2. Правилника о третману програму поступању, разврставању и накнадном разврставању осуђених лица.

149 Члан 45. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

затворенике, било сама било у сарадњи са приватним предузећима, унутар или ван затвора. У сваком случају, затвореници морају да добијају одговарајућу накнаду за рад. Максимални број сати рада дневно и недељно утврђује се у складу са локалним правилима или обичајем који регулише запошљавање слободних радника.¹⁵⁰

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће осуђенима омогућити остварење права на рад, тако што ће им омогућити радно ангажовање.

2.4.3.4. ЗАШТИТА И ПОВРЕДЕ НА РАДУ

У оквиру Службе постоји лице одговорно за безбедност на раду. Према службеним подацима сви упослени осуђени носе и користе заштитну опрему на раду. Служба води евиденцију о задуживању заштитне опреме и роковима њеног трајања.

У току прошле године забележене су лакше повреде осуђених на раду, док међу инструкторима није било повреда. Повреде се пријављују лицу одговорном за безбедност на раду, сачињава се извештај и узимају изјаве сведока, након чега се обавља лекарски преглед. У здравственој служби постоје евиденције о повредама на раду. Служба за опште послове је задужена за осигурање од повреда на раду.

2.4.3.5. ДНЕВНИ, НЕДЕЉНИ И ГОДИШЊИ ОДМОР

Према службеним подацима осуђенима је омогућено коришћење годишњих одмора и то углавном у Заводу, јер је већина упослених осуђених смештена у затвореном одељењу. Отворено одељење годишње одморе може користити ван Завода. О начину коришћења одмора одлучује Служба за третман.

Дневни одмор се, према наводима осуђених, омогућава након радног времена, када већина одлази у спортски центар. Недељни одмор подразумева викенд, осим код осуђених који се баве сточарством и оних који раде у хотелу „Моравица“.

2.4.4. СЛОБОДНО ВРЕМЕ

2.4.4.1. ВРЕМЕ ИЗВАН ЗАТВОРЕНИХ ПРОСТОРИЈА

ПРИТВОРЕНИЦИ

У објекту Павиљон Ц, у делу у ком је смештена притворска јединица, постоји посебан простор намењен притвореницима за време на свежем ваздуху (шетњу) – травњак на средини шеталишта. Сви затечени притвореници навели су да им се, у складу са прописима, омогућује да свакодневно бораве два сата на свежем ваздуху, у шетњи.

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу), у притворској јединици у Павиљону Ц, не постоји надстрешница, што очигледно онемогућава да притвореници проводе време на свежем ваздуху у условима атмосферских падавина.

150

Тачке 26.1, 26.2, 26.3, 26.5, 26.6, 26.7, 26.8, 26.9, 26.10 и 26.15 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица је у време атмосферских падавина битно отежано остваривање права притвореника на време на свежем ваздуху, јер простор за шетњу у притворској јединици Завода нема надстрешницу.

РАЗЛОЗИ

*Осуђени има право да изван затворених просторија, у слободно време, provede најмање два часа дневно.*¹⁵¹

*Притвореник борава у заводу под истим условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није другачије одређено.*¹⁵²

*Објекти за вежбе на отвореном морају да нуде склониште од нејовољних временских прилика.*¹⁵³

*Недостатак надстрешнице у простору за шетњу (дворишту) битно отежава остваривање права лица лишених слободе на време на свежем ваздуху у време атмосферских падавина. Завод ће у простору за шетњу на свежем ваздуху формирати надстрешницу димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.*¹⁵⁴

ПРЕПОРУКА

У простору за време на свежем ваздуху (шетњу) притворске јединице КПЗ Сремска Митровица формираће се надстрешница димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.

ОСУЂЕНИ

За време на свежем ваздуху и шетњу осуђених смештених у затвореном делу Завода користи се спортски центар „Партизан“, у оквиру ког постоје спортски терени и теретана. Прекривен је зеленилом.

151 Члан 68. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

152 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

153 Тачка 48. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

154 Извештај Заштитника грађана (ПМ) о посети ОЗ Зрењанин, 22-116/10, стр. 48.

У оквиру спортског центра постоји и затворени објект – спортска сала, предвиђена за спортске активности зими и у време падавина.

Осуђени са којима је током обиласка Завода обављен разговор нису имали примедбе на дужину времена које проводе на свежем ваздуху. Навели су да им се омогућава да ван затворених просторија проводе најмање два часа дневно.

Осуђени који су смештени у полуотвореном и отвореном одељењу, као и у тзв. одмаралишту и индустријском комбинату, ватрогасном одељењу и VI павиљону нису закључани у павиљонима, тако да већину времена током дана могу да проводе ван затворених просторија.

Током обиласка Завода у самици је затечен Д. М., коме је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу. Навео је да се у самици под мером налази већ 10 дана. Тврди да га изводе у шетњу свакодневно у трајању од око 30 минута, а не цео сат, што нису оспорила затечена службена лица.

УТВРЂЕНО

Осуђенима којима је изречена дисциплинска мера упућивања у самицу, омогућује се боравак ван просторија на свежем ваздуху у трајању 30 минута дневно.

РАЗЛОЗИ

Током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу осуђени може чинити и кривична дела, и има право да борави ван просторије на свежем ваздуху у трајању од најмање један сат дневно.¹⁵⁵

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће осуђеном омогућити да током извршења дисциплинске мере упућивања у самицу борави ван просторија на свежем ваздуху најмање један сат дневно.

2.4.4.2. ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ

ПРИТВОРЕНИЦИ

У објекту Павиљон Ц, у делу у ком је смештена притворска јединица, не постоји посебан простор, опремљен справама за вежбање, намењен за физичке активности притвореника.

УТВРЂЕНО

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица не постоји посебан простор, опремљен справама за вежбање, намењен за физичке активности притвореника.

РАЗЛОЗИ

*Осуђени, коме јодине и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користе спортске терене, уређаје и опрему.*¹⁵⁶

*Лекар у заводу дужан је да ујравнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених, а ујравник завода дужан је да без одлагања предузима све мере које му препоручи лекар.*¹⁵⁷

*Притвореник борава у заводу под istim условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није другачије одређено.*¹⁵⁸

*Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортским активностима, и у ту сврху обезбеђује спортске терене, просторије, спортске реквизите и теретану са припадајућом опремом. Активности се организују током целој дана, према програму који је донела служба за теретану.*¹⁵⁹

*Сваки затвореник треба да има могућност да свакој дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време невољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке spremности и могућности за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико год је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.*¹⁶⁰

*Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од невољних временских прилика.*¹⁶¹

156 Члан 68. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

157 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

158 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

159 Члан 49. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

160 Тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

161 Тачка 48. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

ПРЕПОРУКА

У притворској јединици КПЗ Сремска Митровица формираће се посебан простор, опремљен справама за вежбање, намењен за физичке активности притвореника на свежем ваздуху, као и у затвореном простору (за вежбање када атмосферске прилике на отвореном то не дозвољавају).

ОСУЂЕНИ

Спортски центар „Партизан“ располаже са два терена за фудбал, тереном за кошарку, спољашњом теретаном и спортском салом за физичке активности када је хладно и за време падавина.

Осуђени углавном слободно време и време предвиђено за боравак ван затворених просторија на свежем ваздуху проводе у спортском центру.

У оквиру тзв. индустријског комбината постоје посебни спортски терени и теретана који су на располагању и осуђенима смештеним у ватрогасном одељењу и VI павиљону.

Осуђени нису имали примедбе на остваривање права на бављење физичким активностима. Спортска сала располаже унутрашњом теретаном, спортским теренима и столом за стони тенис.

Затечени запослени су навели да препреку за коришћење свих могућности у постојећој пространој сали (у којој је могуће играње кошарке, одбојке, рукомета, малог фудбала...) представља недостатак спортских реквизита (лопте, рукометни голови, стубови и мреже за одбојку, реквизити за стони тенис...). Наведено је да недостају и справе за теретану.

УТВРЂЕНО

У спортском центру „Партизан“ у КПЗ Сремска Митровица недостају спортски реквизити (лопте, рукометни голови, стубови и мреже за одбојку, реквизити за стони тенис...), као и справе и друга опрема за теретану.

РАЗЛОЗИ

*Осуђени, коме јодине и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користе спортивске терене, уређаје и опрему.*¹⁶²

*Лекар у заводу дужан је да ујавнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених, а ујавник завода дужан је да без одлагања предузима те мере које му препоручи лекар.*¹⁶³

*Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортивским активностима, и у њу сврху обезбеђује спортивске терене, просторије, спортивске реквизите и теретану са припадајућом опремом. Активности се организују током целој дана, према програму који је донела служба за третман.*¹⁶⁴

*Сваки затвореник треба да има могућност да свакој дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време неповољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке spremности и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворског режима. Затворска ујава дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска ујава дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико јо је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.*¹⁶⁵

*Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад јо је то могуће, да нуде склониште од неповољних временских прилика.*¹⁶⁶

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће у спортском центру „Партизан“ обезбедити потребне спортске реквизите (лопте, рукометни голови, стубови и мреже за одбојку, реквизити за стони тенис...), као и недостајуће справе и другу опрему за теретану.

Служба за третман ће: формирати листу спортских терена, просторија, реквизита, справа и друге опреме потребних за обављање физичких активности лица лишених слободе; и донети програм организованог телесног вежбања и спортских активности лица лишених слободе, по коме ће се те активности спроводити у Заводу.

¹⁶² Члан 68. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

¹⁶³ Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

¹⁶⁴ Члан 49. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

¹⁶⁵ Тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

¹⁶⁶ Тачка 48. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

2.4.4.3. КУЛТУРНЕ И УМЕТНИЧКЕ АКТИВНОСТИ

У затвореном делу Завода постоји засебан објект – Дом културе. У њему су смештене библиотека и црква.

За уметничке активности у појединим павиљонима постоје просторије за резбарство и сликарство. Извршен је обилазак просторија за ове активности у I павиљону, и у њима су затечени осуђени који се баве резбарством. Просторија делује уредно, проветрена је и осветљена.

У Заводу су од културних активности актуелне музичка и драмска секција. У Заводу се организују и концерти. Један од последњих био је концерт рок-групе Рибља чорба. У оквиру драмске секције се, између осталог, пажња поклања фолклору.

Информативни лист *Пуџеви* представља такође део активности осуђених. Новине се штампају четири пута годишње.

Осуђени нису имали примедбе на остваривање права на културне и уметничке активности.

2.4.5. ОБАВЕШТАВАЊЕ

2.4.5.1. ШТАМПА

Према службеним подацима у Заводу је организована дистрибуција штампе за осуђене који су се претплатили.

Осуђени нису истакли незадовољство када су у питању дистрибуција и добијање штампе.

2.4.5.2. РАДИО И ТЕЛЕВИЗИЈА

Током обиласка смештајних капацитета Завода утврђено је да је већина спаваоница и дневних боравака опремљена телевизорима, радио-апаратима, а поједини и CD плејерима, који су у власништво лица лишених слободе.

Затечена лица лишена слободе нису се жалила на могућност праћења телевизијског и радио програма.

2.4.5.3. БИБЛИОТЕКА

У оквиру Дома културе налази се засебна просторија у којој је смештена библиотека.

Обиласком просторије утврђено је да је добро опремљена домаћом и страном литературом и да располаже прописима, од којих су поједини доступни и на језицима националних мањина.

Радно време библиотеке је сваког дана од 8 до 16 часова.

Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на доступност и разноврсност књига из библиотеке.

2.4.6. ПОСЕТЕ

2.4.6.1. ПОСЕТЕ ПОРОДИЦЕ

Просторија за посете породице налази се одвојено од управне зграде, иза затворског хотела и ресторана. Пре уласка у просторију налази се пријемни пулт где се предају пакети и пријављују посетиоци. Просторија за посете је пространа, површине преко 100 м². У добром је стању, опремљена великим бројем столова и столица, апаратом за кафу и апаратом за сокове, осветљена и чиста.

Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на остваривање права на посете.

2.4.6.2. ПОСЕТЕ У ПОСЕБНОЈ ПРОСТОРИЈИ

За посете у посебној просторији користи се собе затворског хотела (који је затворен). У хотел се улази кроз просторије иза хотела и ресторана, где се налазе пријемни пулт и пријавница. Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на остваривање права на посете у посебној просторији.

2.4.7. ПОШИЉКЕ И КОМУНИКАЦИЈА

2.4.7.1. ДОПИСИВАЊЕ

Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на остваривање права на дописивање.

2.4.7.2. ПАКЕТИ

Осуђени са којима је обављен разговор нису имали примедбе на остваривање права на пријем пакета.

2.4.7.3. НОВЧАНЕ ПОШИЉКЕ

Примање новчаних поштики је неограничено и осуђени нису имали замерке на остваривање овог права.

2.4.7.4. ТЕЛЕФОНИРАЊЕ

У свим павиљонима у Заводу, осуђенима је на располагању велики број говорница. У павиљонима на спрат, сваки спрат има по неколико говорница. Картице за телефонирање могу се купити у кантини.

Поједини осуђени су указали на то да је промењен оператер за говорнице, што је за последицу имало повећање цене минута/импулса.

2.4.8. ВЕРСКА ПРАВА

У заводском кругу постоји посебна просторија намењена за обављање верских обреда – црква.

Црква је православна, али се у оквиру ње обављају и верски обреди других вероисповести.

У Завод редовно или по позиву долазе свештеници и муфтија. За ускршње празнике држане су литургија и миса.

Осуђена лица са којима је обављен интервју нису имала примедбе на остваривање верских права.

2.4.9. ПОСЕБНО ПОВРЕДИВЕ ГРУПЕ

2.4.9.1. МАЛОЛЕТНИЦИ

ПРИТВОРЕНИЦИ

У моменту посете, у Заводу на извршењу мере притвора није био ниједан малолетник.

Према наводима затечених запослених у притворској јединици Завода, малолетни притвореници се смештају у исте просторије-спаваонице као и пунолетни притвореници. Одлуку о томе не доноси судија за малолетнике, како је то прописано законом. Одлуку о смештању малолетног притвореника у исту просторију-спаваоницу са пунолетним притвореницима, као и избор просторије-спаваонице у коју ће бити смештен, доноси управа Завода, како наводе, у складу са најбољим интересима малолетника. Истичу да се руководе пре свега опредељењем да би изолација притвореника, односно његово усамљење на дужи период, имало штетне последице на његово психичко стање.

Потпуно су разумни и јасни наводи које су изнели запослени у притворској јединици Завода о негативним последицама евентуалне изолације малолетних притвореника, односно да је за њих начелно боље да су смештени у истим просторијама-спаваоницама са пунолетним притвореницима, него да су сами. Респектујући најбоље намере управе Завода,

указујемо на то да је за доношење одлуке о смештању малолетног притвореника у исту просторију-спаваоницу са пунолетним притвореницима надлежан искључиво судија за малолетнике. Смештање малолетника у притвор детаљно је регулисано законима и подзаконским актима који су донети на основу закона. Императивна норма је да се малолетници у притвору смештају одвојено од пунолетних лица, а изузетак је да судија за малолетнике може да одреди да малолетник у притвору може бити смештен са пунолетним лицем под одређеним условима. Дакле за примену овог изузетка неопходно је да постоји одлука надлежног судије за малолетнике.

Очигледно је да су у конкретним случајевима радњама управе Завода повређена права малолетника да о њиховом смештају у притвору заједно с пунолетним лицима одлучује судија за малолетнике, који је за то овлашћен и који поседује одговарајућа знања и лиценцу за доношење одлуке такве врсте, водећи при томе рачуна о својствима личности и потребама сваког малолетног притвореника. Обавеза је свих надлежних органа да се у свом раду придржавају Устава и закона, да међусобно сарађују, јер свако одступање од овлашћења која су им дата може довести до повреде права неког лица. С тим циљем у притворску јединицу Завода малолетни притвореници треба да се смештају у исту просторију с пунолетним притвореницима искључиво на основу одлуке надлежног судије за малолетнике.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица малолетни притвореници се без одлуке судије за малолетнике смештају у исте просторије-спаваонице са пунолетним притвореницима.

РАЗЛОЗИ

У притворским јединицама завода за извршење кривичних санкција малолетни притвореници ће се смештајти у исту просторију са пунолетним притвореницима искључиво на основу одлуке надлежној судије за малолетнике.¹⁶⁷

Малолетник у складу са законом издржава притвор по правилу одвојено од пунолетних лица.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Препорука Заштитника грађана 12-2618/10 од 29. децембра 2010. године.

¹⁶⁸ Члан 13. Правилника о кућном реду за примену мере притвора.

Малолетник се налази у притвору одвојено од пунолетних лица, а изузетно судија за малолетнике може одредити да малолетник буде у притвору заједно са пунолетним лицем, које на њега не би штетно утицало, да би се избегле последице дуже усамљености по развој његове личности.¹⁶⁹

У изузетним случајевима, када је малолетна особа притворена у затвору за одрасле, затворска управа је дужна да обезбеди да, поред служби које су дослушне свим затвореницима, малолетни затвореници имају правосудну и социјалну, психолошку и образовну службу, религиозним и рекреативним програмима или одговарајућим програмима који су дослушни малолетницима у заједници.¹⁷⁰

Малолетни затвореници смештају се у део затвора који је одвојен од дела за одрасле, осим уколико се не сматра да је то у сукобљивости са најбољим интересима малолетника.¹⁷¹

Забрињава појава држања малолетника у условима изолације, који наликују затворској самозишоти. То може угрожити њихов телесни и/или психички интегритет, па треба применити током најкраће могуће периода времена, и, у сваком случају, мора им се гарантовати одговарајући контакт са људима, дозволити правосудни материјал за читање и омогућити најмање један сат физичке рекреације на одвојеном свакога дана.¹⁷²

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се малолетни притвореници смештати у истим просторијама-спаваоницама са пунолетним притвореницима искључиво на основу одлуке судије за малолетнике.

Када је у циљу спречавања фактичког усамљености малолетног притвореника нужно смештити у исту просторију-спаваоницу с пунолетним притвореницима, КПЗ Сремска Митровица ће о томе одмах обавестити надлежног судију за малолетнике, како би о евентуалном малолетниковом смештају са пунолетним притвореницима била донета одговарајућа одлука.

ОСУЂЕНИ

У Завод се не смештају малолетни осуђени.

2.4.8.2. ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

У моменту посете, по наводима затечених запослених у Заводу су била смештена двојица осуђених са инвалидитетом, с тим да ниједан од њих за кретање не користи инвалидска колица.

Током обиласка Завода и увидом у документацију¹⁷³ утврђено је да су Заводу услови смештаја и други животни услови осуђеника са инвалидитетом којима је за кретање неопходна употреба инвалидских колица или других ортопедских помагала такви да им у великој мери додатно отежавају издржавање казне затвора (*недостатак прилазних рампи, неадекватна ширина врата и сл.*).

169 Члан 68. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица.

170 Тачка 35.1 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

171 Тачка 35.4 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

172 Тачка 35. став 2. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

173 Писани извештај пред посету Заводу (претходни упитник).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица не постоје смештајни и други животни услови примерени врсти и степену посебних потреба осуђених са инвалидитетом којима је за кретање неопходна употреба инвалидских колица или других ортопедских помагала.

РАЗЛОЗИ

*Осуђени са посебним потребама има право на смештај примерен врсти и степену његових посебних потреба.*¹⁷⁴

*Органи јавне власти дужни су да особама са инвалидитетом обезбеде уживање права и слобода без дискриминације.*¹⁷⁵ *Нејасредна дискриминација постоји ако се лица у истој или сличној ситуацији, било којим актом или радњом стављају, или су стављени у неповољнији положај због њихове или њихове инвалидности.*¹⁷⁶

*Завод за извршење кривичних санкција ће осуђеном коме је за кретање неопходна употреба инвалидских колица, омогућити смештајне и друге животне услове примерене врсти и степену његових посебних потреба. Осуђени ће бити смештени у посебној салаоници у приземљу објекта, у којој постоји мокри чвор са санитарним уређајима прилагоденим његовим потребама, са вратима одговарајуће ширине и прилазном рампом за његово несметано кретање колицима у објект и излазак ван затворених просторија.*¹⁷⁷

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се омогућити смештај и други животни услови прилагођени осуђенима са инвалидитетом којима је за кретање неопходна употреба инвалидских колица или других ортопедских помагала, односно смештај примерен врсти и степену њихових посебних потреба.

174 Члан 66. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 19. Правилника о кућном реду казнено- поправних завода и окружних затвора.

175 Члан 4. Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом.

176 Члан 6. став 2. Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом.

177 Препорука Заштитника грађана 12-2615 / 10, од 29. децембра 2010. године.

2.4.9.3. ЖЕНЕ

У Завод се не смештају осуђенице, нити прекршајно кажњене жене. У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је у моменту посете у Заводу било шест жена у притвору. По наводима затечених службених лица, притворенице се смештају одвојено од притвореника. Није истакнут посебан проблем у вези са њиховим боравком у притворској јединици Завода.

2.4.9.4. ЛГБТ ОСОБЕ

Према наводима запослених, није идентификован проблем у вези са ЛГБТ особама, нити је то уочено на основу обављених разговора са осуђенима током обиласка Завода.

2.4.9.5. ПРИПАДНИЦИ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Службена лица су навела да се припадницима националних мањина лишеним слободе информације о правима и обавезама по ступању у Завод дају на језику националне мањине. Током обиласка Завода није уочено да се врши груписање на основу националне припадности лица лишених слободе приликом њиховог размештања по спаваоницама. Током разговора са неколико осуђених, припадници националних мањина (Роми, Мађари, Албанци) навели су да током свих година које су провели у Заводу никада нису осетили нетрпељивост због националне припадности, нити су по том основу имали проблема са другим осуђенима и службеним лицима у Заводу.

2.4.9.6. СТАРЕ ОСОБЕ

У затвореном делу Завода постоји посебна зграда за смештај старих тзв. одмаралиште. Затечени осуђени у „одмаралишту“ изражавају незадовољство условима смештаја и укупним положајем у Заводу, наводећи да су „заборављени од свих“.

2.4.9.7. СТРАНЦИ

У писаном извештају Завода (претходни упитник) наведено је да је у моменту посете у Заводу било 188 странаца, и то у притвору 12, осуђених 174 и прекршајно кажњених два. Службена лица су навела да се по ступању у Завод страним држављанима лишеним слободе који не знају српски језик информације о правима и обавезама дају на енглеском језику, односно другом језику који разумеју.

Осуђеним странцима доступни су текстови Закона о извршењу кривичних санкција и Акта о кућном реду на енглеском језику.

Према наводима запослених, што су потврдила затечена лица лишена слободе, која нису држављани Србије, странцима се благовремено омогућују посете конзуларних представника. Из обављених разговора са затеченим осуђенима који су страни држављани стиче се утисак да су у потпуности задовољни поступањем запослених према њима, истичу и да немају проблема у односима са другим осуђенима, тврде да уочавају жељу и једних и других да им помогну. Једину замерку, поједини од њих, упућују представницима конзулата за које тврде да не остварују очекивану улогу.

2.5. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

2.5.1. ОРГАНИЗАЦИЈА

2.5.1.1. ЗДРАВСТВЕНА СЛУЖБА

У Заводу постоји посебна Служба за здравствену заштиту.¹⁷⁸

Лекар је у Заводу присутан радним данима од 7 до 22 сата, а викендом и празником од 9 до 21 сат. Ноћу у Заводу није присутан лекар. Хитна лекарска помоћ изван радног времена обезбеђује се посредством Службе за хитну медицинску помоћ из Сремске Митровице која интервенише по позиву из Завода или доласком заводског лекара, с тим што претходне информације лекару прослеђује дежурни медицински техничар. Медицински техничари су у Заводу присутни 24 сата. Ноћу (од 19 до 7 сати), викендом и празником у Заводу су дежурна два техничара.

Према наводима начелника Службе за здравствену заштиту, на пословима здравствене заштите ангажовано је:

- укупно 22 здравствена сарадника (медицински техничари, лаборанти, стоматолошки техничар, рендген техничар), од којих је пет жена, и то две у радном односу на неодређено време, 20 у радном односу на одређено време, а једна по уговору о делу (рендген техничар),
- укупно 12 лекара, и то један у радном односу на неодређено време, пет у радном односу на одређено време и шест по уговору о делу. На пословима опште медицине ангажовано је шест лекара (сви су мушкарци). По уговору о делу ангажовани су лекари специјалисти – консултанти, и то за следеће области: интерниста, пулмолог, ортопед, офталмолог, ОРА и физијатар.

У Заводу је ангажован један **зубни лекар** (у радном односу на неодређено време). Очигледно је да је на постојећих преко 2.000 лица лишених слободе у Заводу један зубни лекар недовољан, посебно имајући у виду да је у новоформираном затворском одељењу (КПЗ Београд) капацитета за 450 осуђених запослен такође један зубни лекар.

У Заводу је ангажован један **психијатар**, и то у радном односу на неодређено време. Тај лекар је начелник Службе за здравствену заштиту. Од укупног радног ангажовања он проведе пола радног времена у раду са пацијентима, што значи да у Заводу имају ангажованог психијатра 2,5 радна дана недељно, што је недовољно за укупан број осуђених.

Службена лица ангажована на пружању здравствене заштите нагласила су да постоји потреба за додатним кадровима за успешно обављање здравствене заштите у Заводу, и то, између осталог, за четири до пет медицинских техничара, како би се покриле потребе за овим кадром у амбулантама које се отварају у смештајним објектима. Наиме, донедавно су се лекарски прегледи вршили у објекту амбуланте са стационаром, а поред тога су постојале амбуланте у објекту Павиљон Ц у коме је смештено одељење „Ц“, пријемно одељење и притворска јединица. Такође, постојала је издвојена амбуланта у отвореном одељењу Зеленогора где су се прегледали и осуђеници из V павиљона и са Салаша. У последње време отворене су амбуланте у I, II и III павиљону, па је потребно и за њих обезбедити техничаре.

Завод је донедавно по уговору о делу ангажовао лекара специјалисту – хирурга, али је он напустио тај посао, те је ради извођења интервенција из домена тзв. мале хирургије (нпр. урасли нокти, атероми и сл.) потребно ангажовати другог лекара специјалисту – хирурга.

178

Члан 18. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција: „У заводима може постојати служба за здравствену заштиту“; члан 23. став 1: „Служба за здравствену заштиту врши здравствену превенцију, лечи осуђена и притворена лица, надзире хигијену и квалитет хране и воде и учествује у утврђивању и спровођењу програма поступања према осуђеном.“

УТВРЂЕНО

У Служби за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица није ангажован довољан број медицинских техничара и лекара одговарајућих специјалности (пре свега хирурга, стоматолога и психијатара), подобан да се свим лицима лишеним слободе у Заводу омогући пружање здравствене заштите у складу са важећим прописима и стандардима.

РАЗЛОЗИ

*Свако има право на заштити свој физичкој и психичкој здравља.*¹⁷⁹

*Сваки грађанин има право да здравствену заштити остварује уз поштовање највишеј могућеј стандарда људских права и вредности.*¹⁸⁰

*Сваки пацијент има право на досиљну здравствену заштити у складу са здравственим стањем.*¹⁸¹

*У посљеду остваривања здравствене заштити пацијент има право на једнак приступу здравственој служби без дискриминације.*¹⁸²

*Осуђени има право на здравствену заштити према опшћим прописима о здравственој заштити и одредбама Закона.*¹⁸³

Здравствена заштити осуђених треба да буде адекватна здравственој заштити осталих грађана.

*Служба за здравствену заштити врши здравствену превенцију, лечи осуђена и привремена лица, надзире хигијену и квалитет хране и воде и учествује у утврђивању и спровођењу програма посљуда према осуђеном. Служба за здравствену заштити има најмање једног лекара и једног медицинског техничара, а мора омогућити услуге и једног лекара психијатра. Када је болничко лечење организовано у заводу, завод мора имати лекара и болничко особље са прописаном стручном спремом и расположити одговарајућим болничким просторијама и бити снабдевен медицинским материјалом, прибором, уређајима и лековима. Здравственом раднику који прегледа и лечи осуђеног гарантује се и обезбеђује јуна професионална независност, сагласно закону и етичком кодексу.*¹⁸⁴

Да би Служба за здравствену заштити ефикасно функционисала, неопходно је да расположе потребним бројем стручног медицинског особља.

*Осуђеном се мора омогућити да користи услуге зубног лекара.*¹⁸⁵

*Све неопходне медицинске, хируршке и психијатријске услуге које у сврху лечења посљоје у заједници морају бити на располагању и затвореницима у сврху лечења.*¹⁸⁶

*Затвори у Србији немају довољно медицинског особља.*¹⁸⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће одмах сачинити писану анализу потребног броја и стручног профила запослених у Служби за здравствену заштиту (медицинских техничара

179 Члан 68. став 1. Устава РС.

180 Члан 25. став 1. Закона о здравственој заштити.

181 Члан 26. став 1. Закона о здравственој заштити.

182 Члан 26. став 2. Закона о здравственој заштити.

183 Члан 101. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

184 Члан 23. Закона о извршењу кривичних санкција.

185 Члан 102. став 6. Закона о извршењу кривичних санкција.

186 Препорука Р (2006) 2 Комитета министара Савета Европе у вези са ЕЗП, 40.5.

187 Извештај Amnesty International за 2012. годину, стр. 292.

и лекара одговарајућих специјалности, пре свега хирурга, стоматолога и психијатара), подобног да се свим лицима лишеним слободе смештеним у Заводу омогући пружање здравствене заштите у складу са важећим прописима и стандардима, имајући у виду структуру и број запослених у истоврсним службама у новоформираним затворским капацитетима у Србији.

КПЗ Сремска Митровица ће претходно описану анализу без одлагања доставити Управи за извршење кривичних санкција.

КПЗ Сремска Митровица ће у складу са претходно описаном анализом ангажовати у Служби за здравствену заштиту недостајући број медицинских техничара и лекара одговарајућих специјалности.

2.5.1.2. ЗДРАВСТВЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ

У Заводу свако лице лишено слободе има здравствени картон. Здравствени картон се отвара на првом прегледу при пријему. Здравствени картони се воде уредно, лекарски налази се уносе у здравствени картон, а у улошку здравственог картона налазе се резултати лабораторијских прегледа, специјалистички лекарски извештаји, отпусне листе и друга медицинска документација која се односи на лечење неког лица док се налази на издржавању казне затвора. Поред тога, у здравственим картонима се налазе службене белешке Службе за здравствену заштиту у вези са здравственим стањем конкретног осуђеног.

Здравствени картони се чувају у наменским фиокама – архиви, која се налази у просторији амбуланте. Приступ здравственим картонима има само медицинско особље.

Лица лишена слободе могу остварити увид у здравствени картон и у налазе о њиховом здравственом стању на писани захтев који се подноси управи Завода. Управа им одобрава копирање медицинске документације. Истакнуто је да понекад квалитет фотокопија није задовољавајући, али је то у вези са стањем и квалитетом фотокопир апарата које Завод поседује.

У Заводу се води посебна евиденција о повредама осуђених – **књига повреда**. Њу води Служба за здравствену заштиту, односно медицински техничар који из картона повређеног лица преноси одговарајуће податке у књигу. Постоје две одвојене књиге повреда, и то књига повреда на раду и књига акциденталних повреда.¹⁸⁸

Објашњено је да се случајеви самоповређивања не евидентирају у претходно наведеним књигама, већ се бележе у здравственом картону повређеног лица.

Прегледом је утврђено да се књиге повреда не воде уредно, као и то да за поједина уписана лица недостају сви предвиђени подаци.

УТВРЂЕНО

Служба за здравствену заштиту у Заводу води књиге повреда, али се у њима не евидентирају самоповређивања.

У књизи повреда за поједине уписе нису унети сви предвиђени подаци.

РАЗЛОЗИ

*Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.*¹⁸⁸

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће у књигама повреда благовремено евидентирати све настале повреде, између осталог и повреде настале самоповређивањем, и уредно уносити све податке релевантне за насталу повреду.

У Заводу се воде и друге књиге – евиденције, и то Амбулантни протокол, Евиденција пријема и отпуста из стационара, Протокол лабораторијских анализа, Протокол тестирања на психоактивне супстанце, Протокол механичке фиксације, Протокол стоматолошких интервенција, Протокол штрајка глађу и Протокол умрлих.

УТВРЂЕНО

Служба за здравствену заштиту у Заводу у Протокол амбулантних прегледа уз поједине уписе не уноси све релевантне податке (нпр. дијагнозу и сл.).

РАЗЛОЗИ

Евиденције треба водити уредно, прецизно и чистичко. Треба уносити све релевантне податке.

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица уредно ће водити протоколе о пруженим здравственим услугама и уносити све релевантне податке.

У Заводу не постоји електронска база података о здравственим прегледима и интервенцијама које се обављају. Таква база података постоји у КПЗ Пожаревац – Забела, што омогућава брзу анализу података. Услед недостатка електронске базе података није могуће добити нпр. евиденцију о лекарским прегледима, нити стећи увид о томе колико се редовно осуђеници прегледају.

УТВРЂЕНО

У Заводу не постоји електронска база података о здравственим прегледима и интервенцијама.

РАЗЛОЗИ

Постојећа електронска база података о лекарским прегледима и интервенцијама у КПЗ Пожаревац – Забела омогућава брзу анализу података.¹⁸⁹

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица формираће и водити електронску базу података о здравственим прегледима и интервенцијама.

2.5.1.3. ПРАЋЕЊЕ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА

На основу разговора са затеченим службеним лицима и прегледом документације, констатовано је да лекар управнику Завода не подноси у писменој форми периодичне извештаје о здравственом стању лица лишених слободе. Објашњено је да је начелник Службе

за здравствену заштиту учесник у раду колегијума, те да повремено, када за то има потребе, усмено преноси управнику Завода и осталим члановима колегијума своје мишљење о здравственом стању осуђених, нпр. када је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, те предлаже премештај у објекат тзв. одмаралиште где је дневни режим либералнији и где се смештају осуђена лица старијег животног доба, као и хронично болесни. Управник предузима предложену меру премештаја када за то има услова у складу са капацитетом смештајне јединице „одмаралиште“.

Предлог за прекид издржавања казне, када за то постоје медицински разлози, Служба за здравствену заштиту, односно лекар, подноси управнику у виду писаног документа. У протеклој календарској години и током ове године, прекид извршења казне лекар је управнику препоручио, како је наведено „у неколико случајева, можда два до три пута, последњи је поднет пре око 20 дана“, уз напомену да је управник предузео мере које му је препоручио лекар, и то покретање поступка за прекид издржавања казне. У актуелном случају, који је инициран пре око 20 дана, у питању је осуђено лице које болује од узнапредовалог стадијума малигне болести (меланома) са метастазама. Осуђеник се налази на третману у Специјалној затворској болници, а из Завода је комплетирана документација и инициран поступак прекида издржавања казне.

Осим што Предлог за прекид издржавања казне подноси управнику у виду писаног документа, утврђено је да Служба за здравствену заштиту, односно лекар, не подноси управнику Завода у писменој форми извештај увек када установе да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, нити управнику Завода у писменој форми препоручују неке друге мере за поступање са тим лицем.

УТВРЂЕНО

Служба за здравствену заштиту, односно лекар, не подноси управнику Завода у писменој форми периодичне извештаје о здравственом стању лица лишених слободе, нити у писменој форми подноси извештај увек када установе да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне, са предлозима мера за поступање са тим лицем.

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених.¹⁹⁰

Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми поднесе извештај увек када установе да је физичко или душевно стање осуђеног нарушено или угрожено због продужења или начина издржавања казне и да препоручи мере за поступање са тим лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне.¹⁹¹

Управник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.¹⁹²

Служба за здравствену заштиту врши здравствену превенцију, лечи осуђена и приговорена лица, и учествује у извршавању и спровођењу програма посматрања према осуђеном.¹⁹³

190 Члан 103. став 2. тачка 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

191 Члан 103. став 2. тачка 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

192 Члан 103. став 3. Закона о извршењу кривичних санкција.

193 Члан 23. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

Лекар у заводу дужан је да прегледа свакој осуђеној одмах након пријема у завод, по потреби у завод са привременој одсуству и пре отпуштања из завода; приликом пријема у завод и касније, увек када је по потреби, установи да ли је осуђени физички или душевно оболео и његову радну способност; одмах прегледа осуђеној који се жали да је болестан или постоје знаци да је болестан; води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним постоји насилно; надзире рад апотеке и медицинској особља које евидентира, издаје и даје прописану терапију осуђеном; свакодневно прегледа осуђеној који је болестан или одбија храну или воду, а редовно, у интервалима не дужи од три месеца, остале осуђене.¹⁹⁴

Свако има право на заштити свој физичкој и психичкој здравља.¹⁹⁵

Право је осуђеној на човечно постојање, нико не сме угрожити здравље осуђеној.¹⁹⁶

Осуђени има право на здравствену заштиту према општим принципима о здравственој заштити и одредбама овој закона.¹⁹⁷

Завод обезбеђује осуђеном све потребне услове за остваривање здравствене заштите која је утврђена законом. Када је болничко лечење организовано у заводу, о појединим питањима која се односе на начин живота и рада осуђених одлучује управник завода, по предлогу лекара.¹⁹⁸

На затворским здравственим службама – које на одговарајући начин раде у сирези са другим надлежним телима – лежи одговорност надзора.¹⁹⁹

Затворска управа води рачуна о здрављу свих затвореника под њеним надзором. Здравствена служба у затвору мора настојати да открије и лечи физичке или психичке болести или недостатке од којих затвореник болује. Лекар је дужан да извештава управника затвора увек када сматра да је физичко или ментално здравље затвореника изложено озбиљном ризику услед даље издржавања казне затвора или било којих других услова издржавања казне затвора, укључујући и усамљење.²⁰⁰

Лекар врши редовне инспекције, прикуља податке и на други начин када је по потреби, и даје савете управнику завода. Управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их сprovede, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²⁰¹

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, подносиће управнику Завода у писменој форми, у интервалима не дужи од једне године, по потреби и чешће, периодичне извештаје о здравственом стању лица лишених слободе.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, поднеће управнику Завода, у писменој форми, извештај увек када установи да је физичко или

194 Члан 103. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

195 Члан 68. став 1. Устава Републике Србије.

196 Члан 65. Закона о извршењу кривичних санкција.

197 Члан 101. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

198 Члан 27. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

199 Тачка 16. Стандарда Европског комитета за превенцију мучења (2002) 11/01-Rev. 2010.

200 Тачке 39, 43.3 и 43.4 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

201 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

душевно стање лица на извршењу казне затвора нарушено или угрожено због про-
дужења или начина издржавања казне, и препоручити мере за поступање са тим
лицем, укључујући и могућност прекида извршења казне.

Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколи-
ко неке од њих нису у његовој надлежности, или се са њима не слаже, без одлагања
ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

2.5.1.4. ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПРУЖАЊЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Завод има **Стационар** са 36 лежаја, у ком је у моменту посете било смештено 30 лица.

Стационар чини једна зграда која се налази у затвореном делу Завода. Зграда је у руинира-
ном стању. Хигијена је лоша, са изузетком лекарске амбуланте, превијалишта и стомато-
лошке ординације у којима је хигијена задовољавајућа.

Влага је присутна у већини просторија, нарочито у приземљу, али и у појединим болесничким
собама, нпр. на спрату, десно од степеништа, друга соба, где је комплетан зид лево од врата
влажан, јер се иза зида налази купатило. У време посете дошло је до квара на водоводно-
-канализационој инсталацији на спрату, у крилу десно од степеништа, што је узроковало
поплаву у приземљу објекта, у чекаоници испред лекарске ординације.

Стационар има 12 болесничких соба, распоређених по четири собе у три „блока“, од којих
је један у приземљу објекта, а два су на спрату. Осим болесничких соба, сваки „блок“ има
просторију за дневни боравак и санитарни чвор, односно купатило са клозетом.

У Стационару не постоје посебне просторије прилагођене за смештај лица са телесним
инвалидитетом. Постоји посебна соба за смештај душевно оболелих лица (лица са ментал-
ним потешкоћама), која је опремљена средствима за механичко спутавање – фиксацију.

Оболели од инфективних болести (случајеви са инфлуенцом, вирусима, богињама, шугом)
по потреби се издавају у посебни део стационара. Болесничке собе су са два или четири
лежаја, величина око седам квадратних метара (са два лежаја) и око 12 квадратних метара
(са четири лежаја). Собе су у руинираном стању, хигијена је лоша. У појединим собама се
налазе решои и посуђе за припрему хране.

У собама су затечени болесници који пуше, тако да су просторије непроветрене, а због
лоше хигијене и чињенице да се у њима спрема храна, осећа се непријатан мирис.

УТВРЂЕНО

Зграда Стационара је руинирана и запуштена, влага је приметна у већини просторија,
хигијена је углавном лоша. Не постоје посебне просторије прилагођене за смештај лица
са телесним инвалидитетом. У појединим болесничким собама се пуши и припрема
храна, оне су углавном непроветрене и осећа се непријатан мирис.

РАЗЛОЗИ

*Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима и ме-
стним климатским приликама.²⁰²*

*Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене. Про-
сторије морају имати примерене санитарне уређаје и средства за личну хигијену.²⁰³*

202 Члан 66. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

203 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

Осуђени има право на смештај који одговара савременим здравственим, хигијенским и просторним условима и месним климатским приликама.²⁰⁴

Просторије у којима осуђени у заводу живе и раде морају бити чисте, суве и проветрене.²⁰⁵

Затвореници морају имати присвој санитарним просторијама које су хигијенски исправне и које омогућавају поштовање приватности.²⁰⁶

Завод обезбеђује осуђеном све потребне услове за остваривање здравствене заштите која је утврђена законом. Завод има посебну просторију за обављање здравствених прегледа и посебну болничку собу. Просторија и соба морају бити довољно простране, осветљене природним и вештачким светлом, проветрене, чисте, загрејане и опремљене одговарајућим санитарним уређајима са хладном и топлотом водом. Када је болничко лечење организовано у заводу, о јединим питањима која се односе на начин живота и рада осуђених одлучује управник завода, по предлогу лекара.²⁰⁷

Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених, и дужан је да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова, између осталог и услова проветравања у просторијама у којима бораве осуђени, а управник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.²⁰⁸

Забрањено је пушење у соби за спавање, просторијама за дневни боравак, трипезарији и у радним просторима где постоји могућност избијања пожара. У заводу постоји простор који је одређен за пушење.²⁰⁹

Лаки дисциплински пресвој је, између осталог, и пушење ван простора одређеног у тој сврху.²¹⁰

Заштита непушача од пив. секундарног дима и очување животне средине здравом за све је од централног интереса као обавеза правних и физичких лица, одговорних за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у живојној средини.²¹¹

У уставној за извршење заводских санкција у просторијама у којима бораве лица у испитном постоју, односно лица којима су изречене заводске санкције прописане законом, пушење је дозвољено. Изузетно, ако за то постоје услови, уставна за извршење заводских санкција може да одреди посебан простор у коме је пушење дозвољено, односно простор у коме пушење није дозвољено. Пушење је забрањено у радним просторијама у којима бораве затвореници у тим условима.²¹²

У простору у коме је дозвољено пушење одговорно лице дужно је да истакне знак да је пушење дозвољено, односно да у простору у коме пушење није дозвољено истакне знак забране пушења.²¹³

204 Члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

205 Члан 16. Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

206 Тачка 19.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

207 Члан 27. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

208 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

209 Члан 26. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

210 Члан 79. став 2. тачка 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

211 Члан 5. Закона о заштити животне средине.

212 Члан 9. ст. 4, 5. и 6. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

213 Члан 9. став 7. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

Посебно одређене просторије у којима је дозвољено пушење морају да су на основу писмене документације одговорног лица одређене као просторије у којима је пушење дозвољено, као и да је на њиховим спољним вратима истакнуто обележје да је то соба у којој је пушење дозвољено.²¹⁴

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће адаптирати објект Стационара, тако што ће извршити његову санацију од влаге, обнову подова, као и потребна кречења и фарбања. Прозорне просторије и једна болесничка соба прилагодиће се за смештај лица са телесним инвалидитетом. У заједничким дневним боравцима формираће се приручна кухиња са решоом и фрижидером, а забраниће се припрема хране у собама. Пушење у стационару биће забрањено, осим у једној за то наменски одређеној просторији.

(О штетном утицају изложености дуванском диму, као и обавезама Завода у односу на забрану пушења, видети: 2.5.4.5. Изложеност дуванском диму.)

Уз кревете не постоје ноћни сточићи, односно ормарићи за одлагање личних ствари пацијената, тако да се у собама, по подовима и испод кревета, налазе личне ствари осуђеника, као и њихове различите потрепштине (храна, флаширана вода и сл.).

Болесничке постеље су готово без изузетка ниске у односу на под, висине око 30–40 цм, не одговарају чак ни уобичајеним стандардима за кревете, а посебно не стандардима за болесничке кревете, што изискује напор њихових корисника при коришћењу. Постељина је углавном чиста.

УТВРЂЕНО

У болесничким собама стационара не постоје ноћни сточићи, нити ормани за одлагање личних ствари пацијената, а постојећи кревети нису у складу са уобичајеним стандардима за болничке кревете.

РАЗЛОЗИ

*Болесничка соба мора имати одговарајући број кревета и ноћних стојчића.*²¹⁵

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће опремити болесничке собе у Стационару ноћним стојчићима, односно ормарићима за одлагање личних ствари пацијената уз сваки кревет, као и креветима који испуњавају уобичајене стандарде за болничке кревете.

У Стационару се налази неколико амбуланти намењених за прегледе и медицинске интервенције.

Осим у објекту Стационара, у Заводу амбуланте постоје и у Павиљону Ц (у ком се налазе пријемно одељење, затворено одељење редовног смештаја и притворска јединица), у I, II и III павиљону, и у отвореном одељењу Зеленгора (уједно и за потребе V павиљона и Салаша).

Према добијеним информацијама донедавно су постојале само четири амбуланте, од којих амбуланта у II павиљону није била у функцији, а последњих месеци су делимично опремљене просторије амбуланти у I павиљону и у III павиљону.

Намера Службе за здравствену заштиту јесте да се прегледи обављају у објектима у којима су смештена осуђена лица, те да лекар током радног времена буде присутан у смештајном објекту, а не да као до сада борави у објекту Стационара.

Амбуланту у објекту Стационара чине две просторије, површине од по 9 квадратних метара, које се налазе у приземљу, у левом крилу, посматрано од улаза. Једна просторија је амбуланта за обављање лекарских прегледа, док је у другој просторији соба за интервенције – давање инјекција, превијање и др. Амбуланте су у солидном стању, хигијена је задовољавајућа, а влаге нема.

У амбуланти постоје следећа медицинска опрема и уређаји: стандардни амбулантни намештај, који је углавном дотрајао, амбулантна вага без висинометра (покварен), боца за кисеоник, ЕКГ апарат са траком, суви стерилизатор, основни медицински инструменти за превијање. Такође, у амбуланти је затечена опрема за офталмолошке прегледе и одређивање диоптрије за коју је наведено да је лична опрема ангажованог консултанта, специјалисте за очне болести. Опрема је основна и са изузетком новог ЕКГ апарата, стара.

Службена лица наводе да је неопходно набавити и дефибрилатор, као и седећа колица за превоз тежих болесника.

Амбуланту у објекту Павиљона Ц чини просторија површине око 16 квадратних метара, која се налази у приземљу објекта. У добром је стању, хигијена је добра, а влаге нема.

У амбуланти постоје следећа медицинска опрема и уређаји: стандардни амбулантни намештај. Вага са висинометром смештена је у пролазном ходнику (није чекаоница) испред амбуланте. У амбуланти се налази картотека за осуђена лица (пријем и „Ц“ затворено одељење редовног смештаја) и одвојена картотека за притворена лица.

Амбуланту у I павиљону чини просторија површине око 16 квадратних метара, која се налази у приземљу објекта, у ходнику право од улазних врата у павиљон. У добром је стању, хигијена је добра, а влаге нема.

У амбуланти постоје следећа медицинска опрема и уређаји: стандардни амбулантни намештај. Ова амбуланта је још у фази опремања, како смо обавештени, а планира се да се у њу пренесе картотека за осуђенике који су смештени у овом павиљону.

Амбуланту у II павиљону чини просторија површине око 20 квадратних метара, која се налази у приземљу објекта, у холу, полулево од улазних врата у објекат. У добром је стању, хигијена је добра, а влага није присутна.

У амбуланти постоје следећа медицинска опрема и уређаји: стандардни амбулантни намештај. Ова амбуланта је још у фази опремања, како смо обавештени, а планира се да се у њу пренесе картотека за осуђенике који су смештени у овом павиљону.

УТВРЂЕНО

У посебним просторијама за обављање здравствених прегледа, односно амбулантама у Заводу, не постоје сва прописана медицинска опрема и уређаји.

Заводу недостаје дефибрилатор.

РАЗЛОЗИ

Посебна просторија за обављање здравствених прегледа мора имати: одговарајући број столица и столица; сто за преглед; јараван за обезбеђење приватности осуђеног; орман за смештај лекова који се закључава; орман за одлагање здравствене документације; стерилоскоп; апарат за мерење крвнотиса; неуролошки чекић и лампу; једну лампу за преглед; дијалитички лукометар; једнокрајне игле за дијабетес; стерилуле; стерилизатор; термометар; апарат за давање кисеоника са боцом; АМБУСЕТ за реанимацију; нестерилоскоп за преглед рендген филмова; прибор за прву помоћ; хируршки сет инструмената за мале хируршке интервенције у касети; завојни и други једнопрошни медицински материјал, као и други неопходни опрему за здравствени преглед и обављање амбулантних интервенција.²¹⁶

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће опремити посебне просторије за обављање здравствених прегледа – амбулante у Заводу са свом непоходном медицинском опремом и уређајима, у складу са прописима.

КПЗ Сремска Митровица ће у амбуланти у Стационару обезбедити дефибрилатор.

Посебна просторија за издвајање оболелих се налази у Стационару, у блоку на спрату, лево од степеница. У рунираном је стању, хигијена је лоша, влаге нема, не осећа се непријатан мирис. Величине је седам квадратних метара и у њој су смештена два кревета.

Стоматолошка ординација се налази у приземљу Стационара, у ходнику лево од улаза, у рунираном је стању, хигијена је добра, влаге нема. Чини је једна просторија, површине око 24 квадратна метра.

У стоматолошкој ординацији постоје следећа медицинска опрема и уређаји: стоматолошка столица са турбином, апарат за постављање хелио пломби, аутоклав, суви стерилизатор, инструменти за интервенције.

Прегледом инструмената који се користе уочени су следећи недостаци: већина сетова за прегледе, посебно зубних огледалаца, у лошем је стању, дотрајала. Поједине полуге за вађење зуба су дотрајале, ручно оштрене, тако да су делом и оштећене.

Службена лица наводе да је неопходно набавити инструменте – сетове за преглед, затим различите врсте бургија, као и друге инструменте. Истичу да током последње 2–3 године нису обнављани инструменти, па се због дотрајалости отежано користе. Такође, истиче се

дуготрајан недостатак потрошног материјала, а нарочито анестетика за вађење зуба и друге интервенције, као и материјала за пломбе (амалгамске и „беле“), те уопште медикамената за ендодонтски третман.

УТВРЂЕНО

У стоматолошкој ординацији опрема је у лошем стању, углавном дотрајала и оштећена, а приметан је и недостатак потрошног материјала, између осталог анестетика, материјала за пломбе и других медикамената за ендодонтски третман.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на лечење зуба. Завод који има стоматолошку ординацију обезбеђује одговарајућу опрему, прибор и материјал за лечење, поправку и вађење зуба.²¹⁷

Стоматолошка ординација мора имати опрему и потрошни материјал погодан за пружање стоматолошких услуга у складу са важећим стандардима.

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће у стоматолошкој ординацији обезбедити функционалну опрему у складу са важећим стандардима, као и довољну количину потрошног материјала, између осталог анестетика, материјала за пломбе, и других медикамената за ендодонтски третман.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно доктор стоматологије у Заводу, одмах ће сачинити спецификацију недостајуће опреме, прибора и материјала за лечење, поправку и вађење зуба, коју је неопходно обезбедити да би се омогућило пружање стоматолошке заштите у Заводу у складу са важећим стандардима, и доставиће је без одлагања у виду предлога мера за унапређење здравствене заштите осуђених управнику Завода.

(О пружању стоматолошких услуга у Заводу видети: 2.5.3.3. Стоматолошка заштита.)

Лабораторија се налази у приземљу објекта Стационара, у ходнику лево од улаза, поред лекарске ординације. У добром је стању, хигијена је добра, влаге нема. Чини је једна просторија, површине око 16 квадратних метара.

У лабораторији постоје следећа медицинска опрема и уређаји: микроскоп, лабораторијски уређаји и посуђе.

Рендген кабинет се налази у приземљу објекта Стационара, у ходнику непосредно лево од улаза. У лошем је стању, хигијена је лоша, влаге нема. Чине га две просторије, површине од око 20 и око 5 квадратних метара. Просторија служи као одлагалиште неупотребљиве и покварене опреме (уочена су поломљена седећа колица и сл.). У другом делу је мрачна комора за обраду експонираних филмова.

У рендген кабинету постоји следећа медицинска опрема и уређаји: рендген апарат и стоматолошки рендген. Службена лица наводе да је неопходно набавити и „тубус“ за зубни рендген апарат, као и заштитне кецеље за пацијенте и техничаре, а све у функцији заштите од јонизујућег зрачења.

2.5.1.5. АПОТЕКА, ПОДЕЛА ЛЕКОВА И ТЕРАПИЈЕ

У Заводу постоји апотека. То је посебна просторија која је смештена у управној згради Завода.

Из апотеке се на лекарски рецепт издају одређени лекови за оболела лица лишена слободе, а ови лекови се преносе у зграду Стационара одакле се врши дистрибуирање дневних доза оболелим лицима лишеним слободе.

Лицима лишеним слободе се искључиво дају лекови које им је преписао затворски лекар. Лекове могу да држе лица лишена слободе у својим касетама, и то по одобрењу лекара.

Психијатријска терапија (психофармаци) не даје се лицима лишеним слободе на руке. Лекове дели искључиво медицински техничар, и морају да се узиму пред техничаром. Сви који узимају психијатријску терапију имају уз себе картон са списком лекова и дозама које узимају.

Истакнуто је да постоје проблеми у снабдевању лековима. Наиме, лекови се обезбеђују централном набавком коју спроводи Управа за извршење кривичних санкција, али се обезбеђује количина лекова која је довољна да покрије само половину годишњих потреба. Додатна количина лекова и другог медицинског материјала обезбеђује се набавкама које спроводи Завод из својих средстава. Начелник Службе за здравствену заштиту изјављује да постоји добра сарадња са Управом око тог питања. Оба поступка су прилично дуготрајна, тако да се према наводима службених лица дешава да поједини лекови недостају. Недостајући лекови се обезбеђују тако што их набављају породице лица лишених слободе којима су ови лекови неопходни и достављају их Заводу.

У последњих годину дана у затворској здравственој служби нема лека налоксона (Naloxone) који се користи у случајевима предозирања опијатима. Разлог за то је што омашком није стављен на листу лекова који се набављају на тендеру. Сада је процедура код предозирања да се осуђеници хитно транспортују у Општу болницу у Сремској Митровици, што може да траје сувише, иако је једина права помоћ давање налоксона на лицу места. Треба имати у виду да су прошле године (2011) два осуђеника умрла због предозирања опијатима (спроведена је истрага и утврђено је да је у питању био метадон који није долазио из затвора).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица недостају потребне количине лекова.

Недостатак лекова се делимично решава тако што се лицима лишеним слободе која имају материјалних средстава, односно чије су породице у могућности, дозвољава да о свом трошку набаве неопходне лекове. Остала лица која имају медицинску потребу

(индикацију), а немају могућност да самостално набаве лек кога нема у Заводу, остају ускраћена за тај лек, или Служба за здравствену заштиту из немедицинских (економских) разлога мења одлуку о начину лечења (терапију).

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на здравствену заштитију према општим принципима о здравственој заштити и одредбама овог закона.²¹⁸

Када је болничко лечење организовано у заводу, завод мора имати лекара и болничко особље са прописаном стручном спремом и расположити одговарајућим болничким просторијама и бити снабдевен медицинским материјалом, прибором, уређајима и лековима. Здравственом раднику који прегледа и лечи осуђеног гарантује се и обезбеђује њуна професионална независност, сагласно закону и етичком кодексу.²¹⁹

Орман за смештај лекова у сваком тренутку мора садржати довољну количину одговарајућих и употребљивих лекова.²²⁰

У светлу доступности лекова, зајворске власти треба да утврде да ли су свим лицима лишеним слободе обезбеђени лекови у складу са њиховим здравственим потребама; ово подразумева да средства која се одређују зајворима морају бити довољна како би се обезбедило набављање лекова за зајворенике који немају неопходна средства да лекове имају самостално.²²¹

Став је Европској комисији за превенцију тортуре да је ради ефикасније утврђивања потреба за обезбеђење здравствене заштите корисно да се на нивоу зајворске управе сачињава јединствени годишњи извештај у вези са здравственим стањем и потребама лица која су на издржавању казне.

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица одмах ће сачинити писану анализу потреба за лековима и другим медицинским терапијским средствима и материјалима који недостају за пружање здравствене заштите лицима лишеним слободе, имајући у виду стварне потребе тих лица, а у складу са важећим стандардима.

КПЗ Сремска Митровица ће претходно описану анализу без одлагања доставити Управи за извршење кривичних санкција.

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица ће одлуку о начину лечења, односно терапију, лицима лишеним слободе одређивати према стварној медицинској потреби (индикацији) и неће је мењати из немедицинских (економских) разлога прилагођавајући је врстама и количинама лекова или терапије које су расположиве у Заводу.

2.5.2. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕДИ

Здравствени прегледи лица лишених слободе у Заводу обављају се сваког радног дана, а у дане викенда и државним празником за хитне случајеве.

218 Члан 101. Закона о извршењу кривичних санкција.

219 Члан 23. ст. 3. и 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

220 Члан 27. став 4. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

221 Тачка 154. Извештаја Европског комитета за спречавање мучења о посети Турској 1997. године.

У Заводу је током претходне календарске године обављено 26.174 лекарских прегледа у општој медицини. Поред тога, обављено је 2.056 прегледа психијатра.

Лекарски прегледи се не обављају у присуству немедицинског особља. Немедицинско особље присуствује прегледима само по захтеву лекара из разлога безбедности. У току посете, чланови тима су се непосредним опажањем уверили да у амбуланти Стационара током лекарског прегледа није присутно немедицинско особље.

Међутим, такође непосредним опажањем, у амбуланти у објекту Павиљон Ц, у време прегледа притвореника Х. Н. констатовано је присуство припадника Службе за обезбеђење, иако лекар њихово присуство није тражио.

УТВРЂЕНО

У појединим случајевима здравствени прегледи лица лишених слободе врше се у присуству немедицинског особља, односно припадника Службе за обезбеђење, иако лекар њихово присуство није тражио.

РАЗЛОЗИ

*Здравствени преглед осуђеној врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.*²²²

*Приликом прегледа поштују се личности и достојанство осуђеној.*²²³

*Здравствени преглед се обавља појединачно и на начин којим се поштују личности и достојанство осуђеној. Здравствени преглед се, у складу са Законом, обавља само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.*²²⁴

*Код прегледа затвореника лекар или квалификован медицински техничар који је одговоран шом лекару, обратиће посебну пажњу постојању у складу са уобичајеним правилима лекарске етике и поверљивости односа.*²²⁵

*Лекарски преглед треба вршити изван слушној и видној домети немедицинског особља.*²²⁶

ПРЕПОРУКА

Здравствени прегледи лица лишених слободе у КПЗ Сремска Митровица вршиће се само у присуству здравствених радника, осим ако здравствени радник другачије не затражи.

На спољашњој страни врата лекарских ординација, као и у самим ординацијама, на видном месту ће се истаћи забрана немедицинском особљу да присуствују лекарским прегледима лица лишених слободе.

Уколико здравствени радник затражи да припадник Службе за обезбеђење или друго немедицинско особље присуствује здравственом прегледу лица лишеног слободе, о томе ће се сачинити службена белешка у којој ће здравствени радник навести разлоге којима се руководио приликом тражења присуства немедицинског особља током обављања здравственог прегледа.

222 Члан 102. став 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

223 Члан 11. став 6. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

224 Члан 29. ст. 1. и 2. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

225 Тачка 42.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

226 Тачка 53. став 2. Стандарда Европског комитета за превенцију мучења (2002)1/92-Rev. 2010.

2.5.2.1. ПРЕГЛЕДИ ПО ПРИЈЕМУ

Први лекарски преглед по пријему лица лишеног слободе у Завод обавља лекар опште праксе, најкасније у року од 24 сата од момента пријема.

Први лекарски преглед по пријему се састоји од узимања анамнестичких података, анализе медицинске документације (уколико је лице лишено слободе има уз себе), мерења висине и тежине, процене психичког стања, мерења крвног притиска и основног физикалног прегледа.

Наведено је да је раније у склопу првог лекарског прегледа, односно по пријему у Завод, рутински вршено рендгенско снимање плућа, међутим ова пракса је, због недостатка материјалних средстава напуштена пре неколико година. У току 2010. и 2011. године организоване су акције флуорографисања у сарадњи са антитуберкулозним диспансером.

Приликом првог прегледа обавља се и тестирање на крвно преносиве инфекције. Особа се тестира на ХИВ, хепатитис Б и Ц.

Здравствени картон се отвара при првом лекарском прегледу.

У време посете непосредно је посматран први преглед притвореног лица Х. А., држављанина Албаније. Комуникација је обављана на енглеском језику, па су због језичке баријере били знатно отежани узимање података и сарадња. Између осталог није било могуће питати пацијента о евентуалним повредама или болестима. Извршен је само основни физикални, а не и целокупни телесни преглед.

УТВРЂЕНО

Током првог лекарског прегледа, по пријему лица лишеног слободе у Завод, не врши се преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће.

РАЗЛОЗИ

*Приликом стицања у завод обавља се лекарски преглед осуђеног и отвара здравствени картон.*²²⁷

*Лекар у заводу дужан је да прегледа сваког осуђеног одмах након пријема у завод, да њом приликом установи да ли је осуђени физички или душевно оболео и његову радну способност, као и да обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.*²²⁸

*Нејасредно после пријема у завод, притвореника прегледа лекар. Лекарски налаз уноси се у његов здравствени картон.*²²⁹

*Нејасредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед осуђеног.*²³⁰

*Здравствена служба у затвору мора настојати да открије физичке или психичке болести или недоследности од којих затвореник болује.*²³¹

*Лекар или квалификовани медицински техничар који је одговоран њом лекару, прегледаће сваког затвореника одмах након пријема, осим када то очигледно није потребно.*²³²

227 Члан 60. Закона о извршењу кривичних санкција.

228 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

229 Члан 238. Закона о извршењу кривичних санкција.

230 Члан 11. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

231 Тачка 40.4 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

232 Тачка 42.1 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

Код прегледа затвореника лекар или квалификован медицински техничар који је одговоран њом лекару, обавиће посебну пажњу дијагностицирању физичких или душевних обољења и предузимању свих мера потребних за лечење истог или за наставак лечења које је у току, евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно, као и утврђивању физичке способности сваког затвореника за рад и вежбање.²³³

Процешавање обављања целокупног телесног прегледа по пријему лица лишеног слобode у завод онемогућаје откривање евидентних телесних повреда које могу бити у вези са насилним поступањем према лицу лишеном слобode.

Извештај лекара о лекарском прегледу осуђеног према коме је примењена мера принуде садржи и наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда, као и мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.²³⁴ Одредбе које се односе на поступање према осуђенима примењују се и на затворенике.²³⁵

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, вршиће током првог лекарског прегледа по пријему лица лишеног слобode у Завод преглед свих телесних предела, односно преглед пацијента без одеће.

У медицинској документацији биће назначено да је извршен целокупни телесни преглед. Уколико телесне повреде не постоје, то ће се констатовати. Уколико телесне повреде постоје, биће описане, а унеће се и наводи прегледаног лица о начину настанка повреда, као и мишљење лекара о повезаности објашњеног начина настанка повреда и констатованих повреда. У случају постојања индикација да се према лицу које је прегледано поступало насилно о томе ће без одлагања бити обавештен управник Завода.

2.5.2.2. РЕДОВНИ (ПЕРИОДИЧНИ) ПРЕГЛЕДИ

Редовни периодични прегледи лица лишених слобode се не обављају. Објашњење начелника Службе за здравствену заштиту је да веома мали број осуђеника прође без неког здравственог прегледа током три месеца.

УТВРЂЕНО

У Заводу се не обављају редовни периодични прегледи лица лишених слобode.

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да редовно прегледа осуђене у интервалима не дужим од три месеца, и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним поступа насилно.²³⁶

Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми подноси периодичне извештаје о здравственом стању осуђених, да поднесе извештај увек када установи да

233 Тачка 42.3 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

234 Члан 130. став 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

235 Члан 235. став 3. Закона о извршењу кривичних санкција.

236 Члан 103. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

*је физичко или душевно стање осуђеној нарушено или угрожено збој продужења или начина издржавања казне и да препоручи мере за поступање са њим лицем, укључујући и могућности прекида извршења казне, као и да даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених. Управник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.*²³⁷

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, редовно ће прегледати осуђене, у интервалима не дужим од три месеца.

Редовни периодични прегледи лица лишених слободе садржаће све елементе првог лекарског прегледа по пријему лица лишеног слободе у Завод, а по потреби, у складу са здравственим стањем прегледаног лица и другим посебним потребама, предузеће се и друге медицинске мере.

Ако се током редовних периодичних прегледа лица лишених слободе уочи било који знак или индикација да се са одређеним лицем лишеним слободе у Заводу поступа насилно, као и када се установи да је његово физичко или душевно стање нарушено или угрожено због начина издржавања казне, без одлагања ће о томе у писменој форми бити обавештен управник Завода, уз препоруку мера за поступање са тим лицем.

Благовремено обављање редовних периодичних прегледи лица лишених слободе отежано је због непостојања електронске базе података која би омогућила праћење редовних прегледа осуђених. Током посете није било могуће добити податак о томе колико редовно се прегледају лица лишена слободе у Заводу (више о здравственим евиденцијама видети: 2.5.1.2. Здравствене евиденције).²³⁷

2.5.2.3. ПРЕГЛЕДИ ПО ЗАХТЕВУ

Уколико лице лишено слободе сматра да је болесно и жели да га прегледа лекар, обраћа се усмено Служби за обезбеђење и изјављује да жели да посети лекара. То се бележи у листу за лекарски преглед (књига лекарских прегледа), а лекар се обавештава у року не дужем од једног дана.

Медицинско особље тврди да се по утврђеној процедури лице лишено слободе, које сматра да је болесно и жели да се прегледа, доводи до лекара на преглед најкасније у року од једног дана од момента када је тражио преглед.

Када је у питању хитно стање преглед се омогућава одмах у току радног времена лекара, а ноћу, када у Заводу нема лекара, позива се дежурни медицински техничар који одлучује о томе да ли треба позвати заводског лекара, или Службу за хитну медицинску помоћ из Сремске Митровице.

Уколико је потребно извршити специјалистички преглед у здравственој установи ван Завода, преглед се обавља се у Здравственом центру Сремска Митровица, а по потреби у терцијарним здравственим установама – клиничким центрима у Новом Саду или Београду. Сарадња са Здравственим центром у Сремској Митровици у начелу је оцењена као добра, посебно када су у питању хитни случајеви и акутна стања. Такође, потребни специјалистички прегледи и друге дијагностичке процедуре обезбеђују се у овој здравственој организацији по претходном заказивању. Међутим, постоји проблем када је у питању тзв. хладна

237

Члан 103. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

хируршка интервенција, нпр. операција киле и сл., која јесте медицински индикована, али није ургентна; другим речима, проблеми постоје да се изврше оперативни захвати који су потребни, јер се њима поправља квалитет живота, али код којих медицински посматрано не постоји опасност од пропуштања. Објашњење за овако пасиван став Здравственог центра Сремска Митровица јесте да постоје нагомилани дугови за до сада пружене услуге.

На изнете примедбе појединих лица лишених слободе да им се рестриктивно омогућује обављање специјалистичких прегледа у здравственој установи ван Завода, лекар наводи да су неосноване, јер здравствена служба упућује осуђене ван Завода ради пружања здравствене заштите кад год за то постоји медицинска индикација. Тако је, према расположивим подацима, током прошле године извршено 850 специјалистичких прегледа у ОБ Сремска Митровица.

У чекаоници испред амбуланте у објекту Стационара затечен је осуђени М. Д., који се члановима мониторинг тима пожалио на здравствену заштиту која му се пружа у Заводу. Тврдио је да „годину дана чека да буде упућен на прегледе и операцију у Институт за кардиоваскуларне болести Војводине у Новом Саду“ (даље: Институт).

Пошто је дао усмену сагласност да мониторинг тим изврши увид у његов здравствени картон, прегледом медицинске документације констатоване су следеће чињенице:

- ступио на издржавање казне затвора средином 2010. године;
- на првом лекарском прегледу наведено је да је дугогодишњи зависник од супстанци, те да је боловао од ендокардитиса;
- у току 2010. је у више наврата био на лекарским прегледима, а у фебруару 2011. упућен је у Општу болницу Сремска Митровица где је извршен ехосонографски преглед срца;
- у марту 2011. био је на специјалистичком прегледу у Институту, у коме је био лечен од бактеријског ендокардитиса током 2008. године. У извештају о овом прегледу наведено

 INSTITUT ZA KARDIOVASKULARNE BOLESTI VOJVODINE, Sremska Kamenica
KLINIKA ZA KARDIOLOGIJU
21204 Sremska Kamenica, Institutski put 4
Tel: 021/4805 100 Faks: 021/6622-881
www.ikvbv.ns.ac.rs

Kardiološki pregled 5-03-11
Bois 184794

Pacijent: [REDACTED]
Rođen: [REDACTED]
Adresa: [REDACTED]

Mišljenje

Kontrolni pregled.
Žali se na lako zamaranje.
Narkomanija (heroin).
Kontrolni ehokardiogram urađen 14.02.2011 (Kabinet za ehokardiografiju - Opšta bolnica Sr Mitrovica).
Nalaz na aortnim kuspisima u gr. normale, normalne endokavitarne dimenzije leve komore, EF 49%, baloniranje prednjeg mitralnog kuspisa, laka MR, stare vegetacije na septalnom kuspisu trikuspidne valvule (nove se ne opisuju), TR+4, proširena desna pretkomora RVSP se ne može sa tačnošću odrediti zbog rasipanja doppler signala.
EKG u mirovanju 15.03.2011 - sin. ritam, frekvencija 60 u minuti, bez poremećaja ritma, provodjenja, bez znaka za ishemiju, leziju, nekrozu miokarda.
IZ MED. DOKUMENTACIJE:
Heroinska narkomanija.
Insuff. valvulae tric. uspidalis gr. maioris (+4).
Hepatitis chronica "C".
Bronchitis chronica.
TERAPIJA KOJU KORISTI: T. Lasix a 40 mg., T. Febricet, Spray Berodual, Spray Becloforte, T. Zolofit a 50 mg., T. Lorazepam a 2.5, T. Flormidal a 15 mg, T. Largactil a 25 mg.
TA: 110/70 mmHg.
Nema fizikalnih znak kardijalne dekompenzacije.

NAPOMENA: Slučaj bolesnika [REDACTED] koji se trenutno nalazi u KPZ Sr Mitrovica biće prikazan stručnom kolegijumu Klinike za kardiologiju u Sr Kamenici a odgovor kolegijumu biće dostavljen imenovanom na adresu na kojoj se trenutno nalazi (Kazneno-Popravni-Dom Sr Mitrovica-Zdravstvena služba).
Predlaže se kontrola KKS-a, SE, fibrinogena, CRP-a, elektroforeza serumskih proteina.

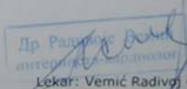
DIJAGNOZA

I36.1 Insufficiencia valvulae tricuspidalis non rheumatica. - (gr. maioris).

Terapija

Lasix tablete 40 mg 1 tbl. na treći dan.

Sr.Kamenica: 15-03-2011 09:58

Lekar: Vemić Radivoj 06536

Napomena: Po obavljenom specijalističko-konsultativnom pregledu osigurno lice je dužno da se javi izabranom lekanu, koji ga je uputio na pregled, najkasnije u roku od tri dana. Nepridržavanje ove obaveze, bez opravdanog razloga, smatra se namernim sprečavanjem i odgovarajućim lečenjem.

Mišljenje

Kontrolni pregled.
 Žali se na lako zamaranje.
 Heroinska narkomanija sa insuficijencijom trikuspidne valvule teškog stepena, uvećanim dimenzima desnog srca, umanjenom EF l.komore(49%), Hepatitis chroica(C).
 Slučaj bolesnika izložen 17.03.2011 stručnom kolenijumu Klinike za kardiologiju uz prisustvo kardiologa(Dr Kačar).

Predlaže se da se kod bolesnika uradi ekspertski ehokardiogram u IKVB Sr.Kamenica i da se taj nalaz sa ostalom dokumentacijom i novim nalazima SE, KKS, fibrinogen, CRP, elektroforeza serumskih proteina, urea, kreatinin, bilirubin, SGOT, SGPT, Anti HCV, HBsAg, HIV, THPA, VDRL, prosledi Klinici za kardiologiju radi davanja mišljenja o daljem lečenju srčane bolesti. U februaru 2009 godine dokumentacija bolesnika prikazana je kolegijumu Klinike za kardiologiju u Sr.Kamenici, kada je u formiranju stava o daljem lečenju bolesnika svoje mišljenje dao i kardiolog(Dr M.Fabri).

Dostavi [REDACTED] Kazneno-Popravni-Dom Sr.Mitrovica-Zdravstvena služba.
 Predlaže se kontrola KKS-a, SE, fibrinogena, CRP-a, elektroforeza serumskih proteina.

DIJAGNOZA

B18.2	Hepatitis viralis chronica C.
T40.1	Heroinum.
I36.1	Insufficiencia valvulae tricuspidalis non rheumatica. -(TR:+4)

Terapija

Lasix tablete 40 mg 1 tbl. na treći dan.

Sr.Kamenica: 15-03-2011 09:58

Dr Radivoje Vemić
 Lekar: Vemić Radivoj 06536

- je, pored ostalog, da će pismenim putem biti obavешten preko Zавода о одлукама кон-
 зилијума у вези са даљим лечењем;
- у здравственом картону постоји службена белешка, коју је сачинио начелник Службе за здравствену заштиту у јуну 2011, из које се види да је у телефонском контакту са орди-
 нирајућим лекаром из Института обавештен да хируршко лечење није индиковано.
- У периоду март 2011. – март 2012. вршен је, поред лекарских прегледа лекара опште праксе, већи број специјалистичких прегледа интернисте и то на два до три месеца.

13.2.2011. Službeno saopćenje

Oboje je telefonski razgovarao sa
 Dr Radivojem Vemićem, glavnom lekarom u Srpskoj
 Kamenici, koji je radio sa [REDACTED]
 dok je on bio u slobodi. [REDACTED] je
 rekao i med seba [REDACTED] Marino,
 u razgovoru sa Dr Vemićem, dok je [REDACTED]
 [REDACTED] [REDACTED] bio [REDACTED] više puta
 u [REDACTED] i da su oni kao [REDACTED]
 misle da se to ne [REDACTED] [REDACTED]
 da radi [REDACTED] i da [REDACTED] [REDACTED]
 [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
 a [REDACTED] u [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED].

Dr [REDACTED]

- Из наведеног проистиче да је у овом случају спроведен специјалистички лекарски преглед и дијагностика изван Завода, као и да је сходно установљеним налазима, здравствено ста-
 ње осуђеника редовно праћено при општим лекарским и специјалистичким прегледима у Заводу.
- Закључак мониторинг тима је да су примедбе осуђеника на пружање здравствене зашти-
 те неосноване.

2.5.2.4. ПРЕГЛЕДИ У ПОСЕБНИМ СЛУЧАЈЕВИМА

Лекар прегледа осуђеног пре одређивања мере усамљења, и посебно надзира његово здравствено стање током извршења мере.

Лекар прегледа осуђеног пре извршења мере упућивања у самицу, и прегледа га свакодневно током извршења мере, уписује налазе и мишљења у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу.

Извршен је увид у књигу извршења дисциплинске мере упућивања у самицу. Констатовано је да су уписане дневне забелешке лекара о здравственом стању лица која издржавају дисциплинску меру упућивање у самицу. За поједина лица недостаје по један упис који се односи на дан викенда, најчешће недељу.

Након увида у документацију у „дисциплинском“ павиљону обављен је ненадзирани разговор са четворо насумично изабраних лица која издржавају дисциплинску меру упућивање у самицу. Сва лица са којим је разговарано навела су да их лекар обилази свакодневно, да их пита како су, како се осећају и имају ли каквих проблема, али да их не прегледа.

Затечено медицинско особље тврди да лице према ком је примењена мера принуде лекар прегледа одмах под његовом довођењу на преглед, као и да га поново прегледа између 12. и 24. сата од примене мере (више о томе видети: 2.3.2.3. Мере принуде).

Прегледом медицинске документације и извештаја управнику Завода поводом примене мере принуде према Ч. Х., уочено је да није евидентирана изјава Ч. Х. о начину настанка повреда, нити мишљење лекара о повезаности примењених мера и насталих повреда.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица извештаји лекара о лекарском прегледу лица према којима је примењена мера принуде не садрже наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда, нити мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.

РАЗЛОЗИ

Извештај лекара о лекарском прегледу осуђеног према коме је примењена мера принуде садржи и:

– наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда, као и
– мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.²³⁸

Одредбе које се односе на посматрање према осуђенима примењују се и на приговоренике.²³⁹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица извештаји лекара о лекарском прегледу лица према којима је примењена мера принуде садржаће и:

– наводе лица према коме је примењена мера принуде о начину настанка повреда,
– мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.

Лекар прегледа свакодневно осуђеног који одбија храну или воду.

238 Члан 130. став 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

239 Члан 235. став 3. Закона о извршењу кривичних санкција.

2.5.3. ЛЕЧЕЊЕ И ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Лечење осуђеног се спроводи искључиво уз на његов пристанак, осим у случају акутних психотичних реакција и сумње на заразне болести.

2.5.3.1. ЛЕЧЕЊЕ И ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У ЗАВОДУ

У Заводу се пружа следећа здравствена заштита (лечење и интервенције): лекарски прегледи из домена опште медицине, као и специјалистички лекарски прегледи интернисте, пулмолога, ортопеда, офталмолога, оториноларинголога и физијатра.

Повремено се врше рендгенски прегледи (најчешће плућа и срца). Доступан је уређај за електрокардиографски преглед.

У Заводу се врши добровољно тестирање на крвно преносиве болести (хепатитис Б и Ц и HIV), и то тест тракама, а у случају позитивних резултата узорци крви се упућују у Службу за трансфузију крви.

У лабораторији се врше основне биохемијске анализе крви: глукоза, уреа, креатинин, мокраћна киселина, билирубин (укупни и везани), укупни протеини, холестерол, триглицериди, трансаминазе, алкална фосфатаза, гама-глутамилтрансфераза. Утврђује се брзина седиментације еритроцита. Такође, раде се анализе урина и преглед седимента урина. Узимају се узорци за друге биохемијске и хематолошке анализе крви, као и материјали за бактериолошка и вирусолошка тестирања, што се обавља изван Завода (у лабораторији ЗЦ Сремска Митровица или Заводу за јавно здравље). Даје се ампулирана терапија, инфузије и врше се превијања.

Лекар не прегледа свакодневно осуђеног који је болестан, већ то чини на захтев оболелог. На овакво поступање указало је више осуђених који су били у болничким собама Стационара. Они су навели да морају да се пријаве за лекарски преглед, а да лекар не долази у болесничке собе, тј. не постоји лекарска визита.

УТВРЂЕНО

Лекар не прегледа свакодневно лица лишена слободе која су болесна.

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да свакодневно прегледа осуђеног који је болестан.²⁴⁰

Здравствена служба у затвору мора најчешће да лечи физичке или психичке болести или недоследности од којих затвореник болује.²⁴¹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица лекар ће свакодневно прегледати лица лишена слободе која су болесна.

За време боравка у објекту Стационара, чланови мониторинг тима су, у време које је претходило подели ручка, учили да медицински техничар неколицини болесника, за које је касније добијена информација да су дијабетичари, а смештени су у блоку болесничких

240 Члан 103. став 1. тачка 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

241 Тачка 40.4 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Res (2006) 2.

соба у приземљу, десно од главног улаза у објект, даје поткожне инјекције инсулина тако што се лица лишена слободе налазе с једне стране решетке на улазу у блок, док се техничар налази с друге стране ове решетке.

УТВРЂЕНО

Инјекције инсулина медицински техничари дају лицима лишеним слободе кроз решетке (медицински техничари се налазе с једне стране решетке, а лица лишена слободе која примају инјекцију с друге стране).

РАЗЛОЗИ

Рутинска пракса медицинској особља да аплицира инјекције кроз решетке или вратанца на вратима ћелија може се посматрати као деградирајуће понашање како за болесника, тако и за здравственог радника. Изузетак од овога може бити ситуација када постоји конкретан ризик за здравственог радника, што чини специфичне случајеве.²⁴²

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица прентерална терапија (давање инјекција, инфузија) примењиваће се искључиво у болесничким собама или посебним просторијама за преглед осуђених – амбулантама.

Рутинско аплицирање инјекција неће се вршити кроз решетке или вратанца, сем у специфичном случају када је такво поступање нужно због постојања конкретног ризика за здравственог радника, а што ће бити констатовано у медицинској документацији за конкретно лице лишено слободе.

2.5.3.2. ЛЕЧЕЊЕ И ИНТЕРВЕНЦИЈЕ ВАН ЗАВОДА

Лица лишена слободе се упућују на лечење, или интервенцију ван Завода у оближњу здравствену установу, у случајевима када здравствену заштиту није могуће обезбедити у Заводу, као и у случајевима тешких акутних обољења која изискују хируршки третман.

Проблема нема у збрињавању акутних и ургентних стања, али су присутни у другим случајевима када је потребно заказивање, па се дешава да здравствена установа одбија да изврши пријем ради елективне хируршке интервенције или да се заказани преглед одлаже због недовољног броја службених лица у Заводу која спроводе осуђене и/или недовољног броја возила за спровођење.

Лица лишена слободе се упућују на лечење или интервенцију у Специјалну затворску болницу у Београду у случајевима акутних психотичних поремећаја, као и када је потребно остваривање терцијарне здравствене заштите (Клинички центар Србије или Војномедицинска академија). Наводи се да је ова сарадња добра, да проблема углавном нема, јер се ово упућивање унапред уговара, али је указано на то да се често пријем одлаже због попуњености капацитета у Специјалној затворској болници.

На примедбе појединих лица лишених слободе да им се рестриктивно омогућује лечење, или интервенције у здравственим установама ван Завода, које им је неопходно, лекар наводи да се Служба здравствене заштите искључиво руководи медицинским индикацијама за упућивање на овакве прегледе, а не жељама пацијената, што они повремено перципирају као ускраћивање и рестриктиван приступ.

242

Извештај Европског комитета за превенцију мучења о посети Украјини 2009. године [Инф (2011) 29].

Извршен је увид у медицинску документацију осуђеног С. Ј., са којим је обављен и непосредан разговор у амбуланти. То лице је вишеструко осуђивано због крађе, тешке крађе и др., и налази се на одслужењу трогодишње казне затвора. Током 2011. показао је поремећаје у говору, ходу и стајању, због чега је упућен на низ специјалистичких прегледа, укључујући и дијагностику и лечење у Специјалној затворској болници у Београду (извршен је увид и у отпусну листу из фебруара 2011). Обављен је и МР и МСЦТ главе на Војномедицинској академији у Београду. Утврђено је да осуђени болује од сифилистичне инфекције која се вероватно испољила као деменција. Сprovedено је лечење и редовно праћење стања осуђеника, на основу чега је 24. фебруара 2012. управник Завода поднео предлог за његов превремени отпуст. Из претходно наведеног се уочава да су у овом случају спроведени специјалистички лекарски прегледи и дијагностика изван Завода, да је сходно установљеним налазима, здравствено стање осуђеника редовно праћено при општим лекарским и специјалистичким прегледима у Заводу.

ВОЈНОМЕДИЦИНСКА АКАДЕМИЈА
www.vma.mod.gov.yu
e-mail: vma@mod.gov.yu
ДИЈАГНОСТИЧКО-ПОЛИКЛИНИЧКИ ЦЕНТАР
Заказивање прегледа : 011 26 62 717, 011 36 08 498

10640

Кабинет 204
Број протокола 1587 924
Датум 22 11 20 10 год

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ [REDACTED]
Место становања _____ Улица и број _____

НАЛАЗ ЛЕКАРА СПЕЦИЈАЛИСТЕ

у главе

MSCT GLAVE.
Pregled raden bez i sa i.v.datim kontrastnim sredstvom po protokolu sa pregled glave.

Na prikazanim koštanim strukturama krova i baze lobanje ne vidim pat. promene.
Paranasalne šupljine pravilno razvijene.
Prisutan tečni sadržaj u prednjoj etmoidnoj čeliji sa desne strane, ostale PNS bez pat. sadržaja.
Devijacija nosnog septuma u levu stranu.
Zadebljala sluznica nosnih hodnika sa leve strane.
Endokranialno difuzno izražen kortikalni i subkortikalni atrofija koja nije u skladu sa godinama pacijenta.
Ne vidim znake hemoragije, edema niti ekspanzivnog procesa.
Komorni sistem izrazito dilatiran bez pat. sadržaja.
Bazalne cisterne i subarahnoidni prostori bez prisustva pat. sadržaja.
Ne vidim znake mediosagitalnog pomeranja.
U koliko postoji klinički interes predlaže se MR pregled.

DK/LJC dr Dejan Kostić

Због здравственог стања осуђеног С. Ј. поднет је предлог за његов превремени отпуст.

У Стационару (на спрату, десно од степеништа, друга соба с десне стране ходника), у болесничкој постељи десно од врата собе, затечен је осуђени Х. Х. А. који је истакао да је бубрежни болесник, те да због тога три пута недељно иде на хемодијализу изван Завода, у Здравствени центар Сремска Митровица. Он је указао на „инцидент“ који је документовао поднеском који је упутио управи Завода и одговором управе, из чега се види да му је 2. априла 2012. ускраћен спровод на заказану хемодијализу јер је био, како је наведено, „непрописно одевен“.

Запажено је да уопште нема података да ли је именованом Завод претходно обезбедио „прописну одећу“, односно одговарајућу одећу у складу са важећим прописима,²⁴³ нити да ли је против њега вођен дисциплински поступак, јер ако је био „непрописно одевен“ такво поступање представља дисциплински преступ.²⁴⁴

УТВРЂЕНО

Осуђеном који је хронични бубрежни болесник на хемодијализи, која се спроводи три пута недељно, ускраћена је здравствена заштита – спровођење на хемодијализу ван Завода, зато што није био „прописно одевен“ за спровођење изван Завода.

РАЗЛОЗИ

*Када јој је потребно да затвореници буду хоспитализовани или прегледани од специјалисте у болници њих треба превести без одлагања и на начин који је у складу са њиховим здравственим стањем.*²⁴⁵

*Кршење кућног реда представља основ за покрећње дисциплинској поседу у коме се утврђује одговорност осуђеника и изриче дисциплинска мера; након сprovedеној поседу осуђени има право жалбе на донету одлуку. Упркос изреченој дисциплинској мери и без обзира на њену врсту и трајање, осуђеном не може бити ограничено није ускраћено право на здравствену заштиту. Ад хок одлуке којима се, без спровођења законом прописане поседу, утврђује да је осуђени учинио повреду кућног реда не представљају пример добре праксе, а уколико такве одлуке за резултат имају ускраћивање или било какво ограничавање здравствене заштите осуђеном апсолутно су неприхватљиве и могу бити основ за разматрање дисциплинске одговорности службеног лица које је такву одлуку донело.*²⁴⁶

Евентуални дисциплински пројекти и други облици њиховог понашања који нису у складу са правилником о кућном реду не могу бити основ за ускраћивање здравствене заштите уопште, а посебно медицинских интервенција јој није хемодијализе, чије пројектовање може довести до погоршања здравствене стање.

У интересу је и затвореника и затворској особља да формално буду успостављени и примењени јасно дефинисани дисциплински поседуци; било какве нејасне „сиве зоне“

243 Члан 72. Закона о извршењу кривичних санкција: „Осуђени има право на бесплатно рубље, одећу и обућу који су прилагођени месним климатским приликама.“ Члан 20. став 1. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора: „Осуђеном се обезбеђују одећа, обућа и рубље“; став 2: „Рубље се мења најмање два пута недељно. Одећа се мења по потреби, а најмање једном у 30 дана“; став 7: „Одећа и обућа морају бити погодне, удобне и одговарајуће“. Члан 2. став 1. Правилника о одећи, рубљу, обући и постељини осуђених лица: „Осуђени има право на бесплатну одећу, рубље и обућу“; члан 3. став 2: „Одећа се мења по потреби, а најмање једном у 30 дана“; став 3: „Рубље се мења најмање два пута недељно“; чл. 4. и 15: „Летњу одећу, рубље и обућу за мушкарце чине: кошуља са кратким рукавима (2 ком.), блуза (2 ком.), панталоне (2 ком.), кратке гаће (4 ком.), чарапе (4 ком.), плитке ципеле (1 ком.)...“

244 Члан 20. став 5. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора: „Осуђени је обавезан да буде одговарајуће одевен у свим приликама кад се налази ван спаваонице“; члан 79: „Дисциплински преступи су теже и лакше повреде реда и безбедности, као и повреде других правила понашања осуђеног утврђених Законом и Правилником“; члан 80: „За учине дисциплинске преступе, води се дисциплински поступак и изричу се дисциплинске мере“. Члан 3. став 1. Правилника о одећи, рубљу, обући и постељини осуђених лица: „Осуђени се одговарајуће одева у свим приликама када се налази ван спаваонице.“

245 Тачка 37. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 3-Rev. 2010.

246 Извештај Европског комитета за превенцију мучења.

у овом домену носе са собом ојасносћ да се развију незванични (и неконтролисани) системи. Дисциплински постојећи морају омогућаваћи затвореницима право да буду саслушани у вези с прекршајима које су наводно починили, те право жалбе вишим властима пролив било којих изречених санкција.²⁴⁷

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица неће због неодговарајуће одевености или другог облика кршења кућног реда у Заводу, лицу лишеном слободе ускратити спровођење на хемодијализу ван Завода или пружање било ког другог облика здравствене заштите.

Због учињене повреде реда или других правила понашања, лицу лишеном слободе неће бити ускраћена здравствена заштита, већ ће му, уколико се у спроведеном поступку утврди да то представља дисциплински преступ, бити изречена дисциплинска мера.

По речима здравственог особља честе су ситуације у којима се осуђена лица, за које је заказан специјалистички преглед ван Завода (на који се понекад чека више дана или неколико недеља), не спроводе на тај преглед зато што нема довољно стражарског особља и/или возила да се ово спровођење изврши.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица постоје ситуације у којима се осуђена лица, за које је заказан специјалистички преглед ван Завода, не спроводе на тај преглед зато што нема довољно стражарског особља и/или возила да се ово спровођење изврши.

РАЗЛОЗИ

Када јој је потребно да затвореници буду хоспитализовани или прећедани од специјалисте у болници треба их превести без одлагања и на начин који је у складу са њиховим здравственим стањем.²⁴⁸

Заказани специјалистички прегледи и друге медицинске интервенције који су заказани ван Завода евиденцирају се у централној бази.²⁴⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће обезбедити благовремено спровођење лица лишених слободе на заказане специјалистичке прегледе и друге медицинске интервенције у здравственим установама ван Завода.

КПЗ Сремска Митровица ће формирати електронску евиденцију заказаних специјалистичких прегледа и других медицинских интервенција који су заказани ван Завода.

У КПЗ Сремска Митровица ће спровођење лица лишених слободе на заказане специјалистичке прегледе и друге медицинске интервенције у здравственим установама ван Завода имати приоритет у односу на сва остала спровођења.

247 Тачка 55. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 2-Rev. 2010.

248 Тачка 37. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 3-Rev. 2010.

249 Оваква интерна евиденција постоји у КПЗ за жене Пожаревац.

2.5.3.3. СТОМАТОЛОШКА ЗАШТИТА

Лицима лишеним слободе се стоматолошка заштита пружа у Заводу, и то: поправке зуба (ендодонтски третман), вађење зуба и протетске услуге. Протетске услуге су, према наводима запослених, доступне онедавно. Приватно ангажовани протетичар долази у стоматолошку амбуланту Завода и уз наплату пружа услуге израде протетских надокнада.

У току 2011. пружено је 1.936 стоматолошких услуга, при чему је извршено 615 вађења зуба, као и 421 пломбирање.

На примедбе појединих лица лишених слободе да им се у Заводу пружа недовољна стоматолошка заштита, да се све своди на вађење зуба, медицинско особље наводи да то није тачно јер се ваде само зуби који су у тој мери оболели да је то једино што се може учинити. Такође, као што се види из броја пружених услуга за прошлу годину, у знатном броју случајева извршене су поправке зуба. Међутим, истакнуто је да у последње 2–3 године опада број поправки зуба због дуготрајне несташнице материјала.

О пружању стоматолошке заштите води се протокол, али не постоји стоматолошки картон за свако лице коме се ова заштита пружа.

Нема систематских стоматолошких прегледа на пријему и приликом отпуста из Завода, нити се врше периодични стоматолошки прегледи осуђених.

Стоматолошка заштита се пружа и ван Завода, и то у случају потребе за хируршким интервенцијама. У току 2011. лицима лишенима слободе омогућено је пружање услуга максилно-фацијалног хирурга ван Завода 26 пута.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица се по пријему осуђених у Завод не обављају стоматолошки прегледи, не врше се стоматолошки периодични прегледи, не воде се стоматолошки картони, а интервенције се углавном свде на вађење зуба.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на лечење зуба. Завод који има стоматолошку ординацију обезбеђује одговарајућу опрему, прибор и материјал за лечење, поправку и вађење зуба.²⁵⁰

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица обављаће се стоматолошки прегледи по пријему осуђених у Завод, у року не дужем од једног месеца; редовни стоматолошки периодични прегледи у периодима не дужим од 12 месеци; установиће се и водити индивидуални стоматолошки картони осуђених, а стоматолошке интервенције неће се сводити углавном на вађење зуба, већ и на поправку, односно plombирање, као и на друге стоматолошке услуге.

(О постојећим недостацима у опремљености стоматолошке амбуланте у Заводу видети: 2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите.)

2.5.3.4. ЛЕЧЕЊЕ ДУШЕВНО ОБОЛЕЛИХ ЛИЦА

Према изводу из здравствене статистике добијеном у Служби за здравствену заштиту, а према дијагнозама МКБ 10, у Заводу је смештено 1.054 душевно оболелих, од тога по категоријама:

Ф 10–19 (ментални поремећаји због употребе психоактивних супстанци) – 440;

Ф 20–29 (психотични поремећаји) – 5;

Ф 30–39 (афективни поремећаји) – 3;

Ф 40–49 (неуротски и са стресом повезани поремећаји) – 16;

Ф 60–69 (поремећаји личности) – 590.

Начелник Службе за здравствену заштиту указао је на то да су у претходно наведеној евиденцији исказане само примарне дијагнозе.

Евидентно је да је највише менталних поремећаја због узимања психоактивних супстанци и поремећаја личности, што је у складу са епидемиолошким подацима из затворских популација у свету.

Такође, треба имати у виду да се дијагнозе Ф 10–19 постављају, опет према речима начелника, сваком ко је имао контакт са психоактивним супстанцама, а саопштио је то при првом прегледу.

Упадљиво је мањи број других дијагностичких категорија и, што је посебно важно, мали је број особа које су дијагностиковане као Ф 20–29, што је посебно важно, јер је особама са овим поремећајима потребна адекватнија, доступнија психијатријска нега.

Током првог лекарског прегледа по пријему у Завод лекар обраћа посебну пажњу на то да ли је прегледано лице душевно оболело, али не постоји посебан протокол за евидентирање.

Психијатар не обавља периодичне прегледе лица лишених слободе да би утврдио да ли су нека од њих душевно оболела. Прегледи се обављају по захтеву осуђеника.

Запослени у Служби за здравствену заштиту сматрају да су постојећи услови лечења и третмана особа којима су дијагностиковане болести других категорија осим Ф20–Ф29 у Заводу у односу на њихове посебне потребе делимично одговарајући, јер имају доступне лекове из свих неопходних група психофармака и имају обезбеђено психијатријско лечење по

властитом захтеву. Ипак, уочљиво је да је доступност психијатра (који ради са осуђеницима само пола радног времена) мања него у другим заводима у земљи.

Услови за лечење особа са категоријама поремећаја Ф20–Ф29 у Заводу нису одговарајући. Њима је потребна адекватнија психијатријска нега и третман.

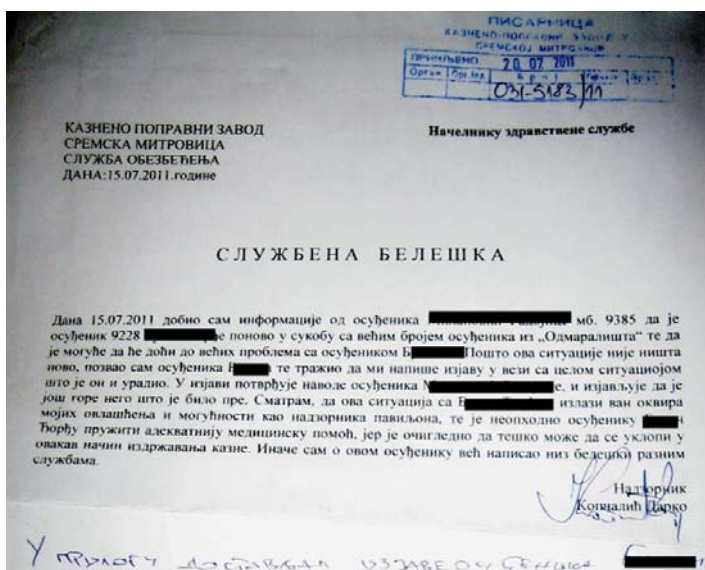
У случајевима акутних погоршања болести осуђеници се упућују у Специјалну затворску болницу у Београду, али не постоји утврђен механизам по коме особе са хроничним поремећајима из категорије Ф20–Ф29 не би биле враћане у Завод, него би се задржале на лечењу у Специјалној затворској болници у Београду, или би биле смештене у неку другу одговарајућу установу у којој би имале адекватну негу.

Извршен је увид у медицинску документацију осуђеног Б. Ђ., са којим је обављен и разговор у павиљону Одмаралиште. Он је осуђен на казну због кривичног дела убиства. Из Завода је до сада укупно четири пута (последњи пут од 27. јула до 13. септембра 2011) упућиван у Специјалну затворску болницу у Београду, где је психијатријски лечен због дијагнозе „Ф 60.2 (психотична декомпензација)“. Осуђени наводи да већ више месеци има проблема у спаваоници у којој је смештен. Према његовим речима: „*има проблема са њедерима, који ја ноћу усјавају и злостављају*“. Даје следећи опис: „*јодигину ми јузу и масирају чмар, а онда ми набијају чмар у кичму*“. На питање како зна да му то раде ако је омамљен дрогама, одговара да ујутро осећа болове. Осим тога „*ноћу му јушићају сџрују, или неку енергију, збој које се шџиреца, која јролази кроз цело њејово шело*“. Тврди да зна ко му то ради, наводи одређена имена. Показао је дописе које је слао управи Завода. У тим дописима се (сиромашним речником) наводе сличне оптужбе.

Из разговора са психијатром добијамо податак да је његово претходно описано стање примећено одавно, да не одговара дијагностичкој категорији поремећаја личности и да врло вероватно говоримо о особи која има хронични, психотични ментални поремећај (вероватно из групе схизофренија).

Психијатријско вештачење је рађено у новембру 2011. по наредби Окружног суда у Сремској Митровици и, супротно становишту психијатра у Заводу (начелник Службе за здравствену заштиту) и психијатра – експерта мониторинг тима, наведено је да „*код исџићаника нисмо усџановили јосџијање душевне болесџи, душевне заосџалосџи ниџи јривремене душевне јоремећеносџи*“. Осуђени тај налаз вештака носи са собом и приказује га као „доказ да није луд“.

У службеној белешци надзорника К. Д. сачињеној 20. јула 2011. наведено је да је осуђени Б. Ђ. „у сукобу са већим бројем осуђеника из Одмаралишта, те да је могуће да ће доћи до

великих проблема“, па је „неопходно осуђеном Б. Ђ. пружити адекватнију медицинску помоћ, јер је очигледно да тешко може да се уклопи у овакав начин издржавања казне“.

Очигледно је да је осуђени Б. Ђ. особа са тешким менталним поремећајем, и да му у Заводу нису доступни адекватна нега и лечење.

Због свог упадљивог понашања може да постане жртва злостављања од стране других осуђеника. Осим тога, треба имати у виду да под утицајем патолошког стања (суманутих идеја) може да буде опасан по друге особе.

Потпуно је нејасно зашто је осуђени Б. Ђ., упркос томе што су га лекари Завода (у најмање четири наврата) упућивали на лечење у Специјалну затворску болницу у Београду, сваки пут враћан у Завод у стању које није подобно за његов живот у редовним затворским условима.

УТВРЂЕНО

У Заводу су на извршењу казне затвора смештени осуђени са тешким менталним поремећајима,²⁵¹ иако ту не постоје одговарајући услови за њихово лечење и третман.

РАЗЛОЗИ

*Свако има право на заштити свој физичкој и психичкој здравља.*²⁵²

*Грађанин Републике Србије, као и друго лице које има пребивалиште или боравиште у Републици, има право на здравствену заштиту, у складу са законом и дужност да чува и унапређује своје и здравље других грађана, као и услове животне и радне средине.*²⁵³

*Осуђени има право на здравствену заштиту према општим прописима о здравственој заштити и одредбама овог закона. Осуђени коме се у заводу не може пружити одговарајућа здравствена заштита упућује се у Специјалну затворску болницу или другу здравствену установу.*²⁵⁴

*Лица која су душевно оболела и чије душевно стање не дозвољава да буду у затвору смештају се у специјалну установу. Болесне затворенике којима је потребно специјалистичко лечење премештају у специјалне институције или цивилне болнице уколико такво лечење није могуће обезбедити у затвору. Постојаће специјализовани заводи или одељења под медицинском контролом за посматрање и лечење затвореника који болују од душевних поремећаја или абнормалности.*²⁵⁵

*Особе којима је потребно психијатријско испитивање и/или лечење, без обзира на њихов правни статус, треба да буду испитиване и/или лечене у медицинској установи.*²⁵⁶

Оболели осуђени треба да се чува и збрињава у болничкој установи која је адекватно опремљена и има за њо обучено особље. Ова установа може бити цивилна психијатријска болница или специјализовано опремљена психијатријска установа унутар затворског система. Такође, констатира се да је често продужено време чекања да би се остварио неопходни трансфер осуђеника у одговарајућу установу. Трансфер особе

251 Оболели од хроничног психотичног поремећаја из групе Ф20–Ф29, по Десетој ревизији Међународне класификације болести Светске здравствене организације.

252 Члан 68. став 1. Устава Републике Србије.

253 Члан 3. Закона о здравственој заштити.

254 Члан 101. ст. 1. и 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

255 Тачке 12.1, 46.1 и 47.1 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

256 Тачка 93. Извештаја Европског комитета за спречавање мучења о посети БЈРМ 2010. године.

која треба да буде смештена у психијатријску установу има се смањити највишим приоритетом.²⁵⁷

Нелечени психијатријски пацијенти у затвору води примени *ad hoc* мера које лако могу представљати нечовечан и понижавајући третман.²⁵⁸

Осуђени са тешким менталним поремећајима који су смештени у заводима за извршење кривичних санкција у којима не постоје одговарајући услови за њихово лечење и третман, без одлагања ће се упућивати у Специјалну затворску болницу или у другу одговарајућу здравствену установу, или премешћивати у другу завод за извршење кривичних санкција у ком постоје одговарајући услови. У складу са расположивим могућностима, у појединим заводима за извршење кривичних санкција формираће се посебна одељења у којима ће постојати услови за одговарајуће лечење и третман осуђених са тешким менталним поремећајима.²⁵⁹

ПРЕПОРУКА

КПЗ Сремска Митровица ће све осуђене са тешким менталним поремећајима без одлагања упутити у Специјалну затворску болницу или у другу одговарајућу здравствену установу.

Особе са тешким менталним поремећајима убудуће ће се смештати у КПЗ Сремска Митровица искључиво ако се у Заводу накнадно створе услови за њихово одговарајуће лечење и третман.

2.5.4. ПОСЕБНИ АСПЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

2.5.4.1. ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Према изводу из статистике Здравствене службе Завода, на дан посете у Заводу је било смештено 13 оболелих од хепатитиса Б (један с акутним обликом болести), 245 оболелих од хепатитиса Ц (такође један с акутним обликом болести), пет инфицираних HIV-ом, шест особа оболелих од туберкулозе и једна од сифилиса.

Према наводима лекара, у Заводу се повремено појављују вашке и шуга, и тада се осуђеници смештају у издвојено одељење у Стационару.

Тестирање на крвно преносиве инфекције спроводи се непосредно по пријему у затвор. Особа се тестира на HIV, HCV и HBsAG. Постоји образац Извештаја о сагласности који се попуњава приликом тестирања. Тестирање је добровољно и особа може да га одбије. Начелник Службе за здравствену заштиту тврди да само мали број особа одбије тестирање. Тестирање је могуће организовати и на захтев осуђеника.

Уколико је резултат на тестирање позитиван, осуђенику га саопштава лекар. Раније су лекари имали едукацију из добровољног саветовања и тестирања, али начелник сада није у могућности да каже колико се те научене технике примењују.

У 2011. тестирано је 104 лица на заразне болести (95 на хепатитис Ц, девет на хепатитис Б), од тога ниједно лице посебним мерама. Само је један је одбио да се тестира, док су остали тестирани добровољно.

257 Тачка 43. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 3-Rev. 2010.

258 Тачка 83. Извештаја Европског комитета за спречавање мучења о посети Турској 2004. године.

259 Препорука Заштитника грађана 12-3698/11.

Уколико се осуђеници жале на чињеницу да су смештени у ћелију са особом која је инфицирана неком од крвно преносивих болести, са тим осуђеником разговор обавља лекар и објашњава му начине преношења и реалан ризик.

Дешавало се да други осуђеници сазнају за инфективни статус осуђеника. У таквим случајевима они за које се сазнало да су HIV позитивни обично су бивали изложени насиљу. Није познат механизам како други осуђеници могу да сазнају нечији статус.

Лечење хепатитиса Ц је било добро организовано до прошле године када су осуђеници могли да улазе у програм лечења пегазисом и интерфероном на Инфективној клиници, али сада више не постоји та могућност.

2.5.4.2. БОЛЕСТИ ЗАВИСНОСТИ

Према изводу из статистике Здравствене службе Завода, на дан посете је у Заводу било смештено 440 особа са дијагнозом менталног поремећаја због употребе психоактивних супстанци, од тога 27 због злоупотребе алкохола, 253 због злоупотребе опијата, 154 због зависности од опијата и шест са политоксикоманијом.

У Заводу не постоји посебно одељење за одвикавање од психоактивних супстанци.

Уколико осуђеници долазе у апстиненцијалној кризи (у релативно тешком облику) смештају се у Стационар где им се пружа лечење.

Лекари, али и осуђеници потврђују да у затвору има дроге. Према речима једног осуђеника пола грама хероина кошта три бокса цигарета (око 5.000 дин), што је приближно три пута скупље него на улици. У 2011. су на психоактивне супстанце тестирана 142 лица, а до тренутка посете у 2012. години 47 лица, а од тога је њих 13 било позитивно.

Тренутно је на супституционој терапији метадоном 17 осуђеника. Метадон, у облику раствора, даје се у амбуланти, ујутро. Пије се пред стражарем. Сви који су на супституционој терапији већ су били укључени у програм када су дошли у затвор. Постоји могућност да се осуђеници укључе у програм и из затвора, али се то не практикује и лекари према тој идеји имају начелно негативан став. Образложење је да је затвор можда последња могућност да се сви одвикну од наркотика. У исто време начелник тврди да је било осуђеника који су били на метадонском програму и који су желели да се „скину“ са њега, али да он никада са њима није успео да спусти дозу испод 6 мл.

2.5.4.3. ПОВРЕЂИВАЊА

У Заводу се води посебна евиденција о повредама осуђених – књига повреда, коју води Служба за здравствену заштиту, с тим да се случајеви самоповређивања не евидентирају (о вођењу евиденција о повредама осуђених – књига повреда – видети: 2.5.1.2. Здравствене евиденције).

Уочено је да се у медицинску документацију не уписује навод повређеног о настанку повреде, нити мишљење лекара о повезаности навода повређеног о настанку повреде и насталих повреда.

Током разговора, лекар је навео да у претходној календарској години, као ни током ове године ниједном није наишао на знаке нити посумњао да се са лицима лишеним слободе поступа насилно.

УТВРЂЕНО

У медицинску документацију се не уписује навод повређеног о настанку повреде, нити мишљење лекара о повезаности навода повређеног о настанку повреде и насталих повреда.

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да се са осуђеним постиуја насилно.²⁶⁰

Извештај лекара садржи и наводе лица према коме је мера принуде примењена о начину настанка повреда и мишљење лекара о повезаности примењене мере и насталих повреда.²⁶¹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица ће се у медицинску документацију уписивати наводи повређеног о настанку повреде, као и мишљење лекара о повезаности навода повређеног о настанку повреде и насталих повреда, а у случају индикација да се са осуђеним поступа насилно, лекар ће одмах писаним путем о томе обавестити управника Завода.

2.5.4.4. ШТРАЈК ГЛАЉУ

Према подацима којима располаже медицинско особље, у току 2011. године 73 лица је штрајковало глађу, а од почетка 2012, до актуелне посете, глађу је штрајковало њих 19.

Под лицем које штрајкује глађу у Заводу се подразумева лице које је објавило да штрајкује глађу.

Лекар од Службе за обезбеђење, у што краћем року, добија информацију о томе да одређено лице одбија храну или воду, а лекар одмах по пријему информације обавља преглед тог лица.

Лекар обавља преглед лица које одбија храну или воду у амбуланти, а уколико овај одбија да дође на преглед, преглед се не обавља.

Лекар наводи да свакодневно прегледа, односно нуди преглед осуђеном који одбија храну или воду, и то констатује у протоколу.

Преглед осуђеног који одбија храну или воду састоји се од узимања анамнестичких података, мерења телесне тежине и крвног притиска, физикалног прегледа, као и лабораторијског прегледа урина (кетонска тела).

Извршен је увид у медицинску документацију осуђеног П. Н., који је штрајковао глађу. Нису уочени пропусти у поступању лекара.

2.5.4.5. ИЗЛОЖЕНОСТ ДУВАНСКОМ ДИМУ

Током обиласка Завода уочено је да се лица лишена слободе која су непушачи смештају у просторије заједно са пушачима, односно у просторије у којима се пуши, а што затечена службена лица објашњавају недостатком смештајног простора.

Смештањем лица лишених слободе која су непушачи заједно са лицима лишеним слободе пушачима, односно у просторије у којима се пуши, у великој мери се угрожава здравље непушача, посебно имајући у виду да су просторије у Заводу углавном пребукиране, често непроветрене, а поједине и са лошим дотоком свежег ваздуха.

Овом приликом се ни у ком погледу не задира у слободу лица лишених слободе пушача да пуше у просторијама у којима су стално закључани, односно које не могу да напусте.

260 Члан 103. став 1. Закона о извршењу кривичних санкција.

261 Члан 130. став 4. Закона о извршењу кривичних санкција.

Реч је о томе да се лица лишена слободе непушачи незаконито принудно излажу дуванском диму, на тај начин што се смештају у исте просторије у којима се пуши, а које се не могу напустити јер су стално заклоњене.

Медицина је доказала да је пушење један од преовлађујућих фактора ризика за развој масовних хроничних обољења (кардиоваскуларних, болести респираторног система, бројних малигних болести), па због тога лица лишена слободе, која су непушачи и малобројнији од пушача, треба без одлагања пребацити у просторије у којима је пушење забрањено.

Током обиласка смештајних капацитета Завода нису уочене ознаке да је пушење у одређеним просторима забрањено, односно дозвољено.

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица постоји недостатак у погледу остваривања права лица лишених слободе на заштиту здравља, заштиту од изложености дуванском диму, здраву животну средину и смештај у складу са савременим хигијенским условима, који се огледа у томе што су непушачи смештени у просторије заједно са пушачима, односно у просторије у којима се пуши.

У Заводу није на видном месту назначено у којим просторима је пушење дозвољено односно у којима није.

РАЗЛОЗИ

*Свако има право на заштити свој физичкој и психичкој здравља.*²⁶²

*Право је осуђеној на човечно постојање. Нико не сме угрожити здравље осуђеној.*²⁶³

*Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима, а разврставање осуђеној у просторије за заједнички боравак и спаваонице спровести се уз брижљиву оцену свих околности, имајући у виду, између осталог, личне особине и склоности од којих зависи постојање међусобни односи и одсуство опасности од међусобног уgroжавања.*²⁶⁴

*Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте и проветрене.*²⁶⁵

*Приговореник борава у заводу под istim условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном постојању није другачије одређено.*²⁶⁶

*Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених, и дужан је да уравнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова, између осталог и услова проветравања у просторијама у којима бораве осуђени, а уравник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.*²⁶⁷

*Забрањено је пушење у соби за спавање, просторијама за дневни боравак, приезарији и у радним просторима где постоји могућност избијања пожара. У заводу постоји простор који је одређен за пушење.*²⁶⁸

262 Члан 68. став 1. Устава Републике Србије.

263 Члан 65. Закона о извршењу кривичних санкција.

264 Члан 66. Закона о извршењу кривичних санкција.

265 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

266 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

267 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

268 Члан 26. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

Лакши дисциплински преслук је, између осталог, и пушење ван простора одређеног у њу сврху.²⁶⁹

Заштитна пушача од изв. секундарног дима и очување животне средине здравом за све је од централног интереса као обавеза правних и физичких лица, одговорних за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у живојној средини.²⁷⁰

У установи за извршење заводских санкција у просторијама у којима бораве лица у испитном процесу, односно лица којима су изречене заводске санкције прописане законом, пушење је дозвољено. Изузетно, ако за то постоје услови, установа за извршење заводских санкција може да одреди посебан простор у коме је пушење дозвољено, односно простор у коме пушење није дозвољено. Пушење је забрањено у радним просторијама у којима бораве затвореници у тим установама.²⁷¹ У простору у коме је дозвољено пушење одговорно лице дужно је да истакне знак да је пушење дозвољено, односно да у простору у коме пушење није дозвољено истакне знак забране пушења.²⁷²

Посебно одређене просторије у којима је дозвољено пушење морају да су на основу писменој документацији одговорног лица одређене као просторије у којој је пушење дозвољено, као и да је на њиховим својим вратима истакнуто обележје да је то соба у којој је пушење дозвољено.²⁷³ Одговорно лице дужно је да контролише забрану пушења у простору у коме је забрањено пушење у складу са овим законом и одговорно је за спровођење мера забране пушења. Одговорно лице може писмено да задужи једно или више затворених лица да у његово име и за његов рачун контролише забрану пушења. Ако се у простору у коме је пушење забрањено делатност обавља организованим сменском радом, одговорно лице дужно је да писмено задужи једно или више затворених лица да контролише забрану пушења у свакој смени.²⁷⁴ Одговорно лице дужно је да на једном или више видних места у простору у коме је забрањено пушење истакне своје име, односно име лица које је задужио да у његово име контролише забрану пушења, с подацима о месту где се то лице налази и телефонским бројем на који се може пријавити пушење у том простору.²⁷⁵ Лице које је задужено за контролу забране пушења дужно је да надгледа и контролише забрану пушења, као и да наложи прекршиоцу забране пушења да престане с пушењем у простору за који је то лице задужено, као и да предузме мере да се из тог простора удаљи лице које и после усменој наложа не престане с пушењем.²⁷⁶

Лекар врши редовне инјекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете управнику завода о вентилацији затвора. Управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако прејоруче нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²⁷⁷

269 Члан 79. став 2. тачка 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

270 Члан 5. Закона о заштити животне средине.

271 Члан 9. ст. 4, 5. и 6. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

272 Члан 9. став 7. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

273 Члан 9. став 7. и члан 10. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

274 Члан 12. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

275 Члан 13. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

276 Члан 14. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

277 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица лица лишена слободе непушачи неће се смештати заједно са пушачима у исте просторије, односно у просторије у којима се пуши.

Лица лишена слободе непушачи који су смештени заједно са пушачима у исте просторије, односно у просторије у којима се пуши, без одлагања ће бити премештени у просторије у којима се не пуши.

У просторијама у којима су смештена лица лишена слободе непушачи, односно у свим осталим просторијама у којима је пушење забрањено, на видном месту ће бити истакнут знак забране пушења.

У простору у коме је у Заводу пушење дозвољено биће на видном месту истакнут знак да је пушење дозвољено.

(О изложености штетном утицају дуванског дима, пацијената смештених у Стационару Завода видети: 2.5.1.4. Просторије за пружање здравствене заштите.)

2.5.4.6. СМРТНИ СЛУЧАЈЕВИ

У Заводу је током 2011. било 14 смртних случајева, а током 2012, до актуелне посете, четири смртна случаја. Из расположиве евиденције не може се утврдити узрок смрти у овим случајевима.

Обдукције умрлих најчешће се обављају у Институту за судску медицину у Новом Саду, у који се пребацују лица лишена слободе чија је смрт наступила у Заводу. Обдукција појединаца који су умрли у некој другој здравственој установи у коју су ради лечења пребачени из Завода (најчешће у Београд), врши се у другим институцијама.

2.5.5. ЗДРАВСТВЕНИ НАДЗОР

2.5.5.1. НАДЗОР НАД РАДОМ ЗАВОДА / УНУТРАШЊИ ЗДРАВСТВЕНИ НАДЗОР

На основу разговора са затеченим службеним лицима и прегледом документације, констатовано је да лекар управнику не подноси у писаној форми налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени. Објашњено је да начелник Службе за здравствену заштиту запажања и препоруке за отклањање недостатака износи усмено на састанцима колегијума.

Смештајни услови у појединим објектима, као што су нпр. Школа, IV павиљон и Економат, затим начин смештаја осуђених лица у Пријемном одељењу где су затечени осуђеници који немају свој лежај, већ спавају на поду испод кревета, затим стање хигијене у претходно поменутих објектима, те изглед и стање санитарних инсталација у већини смештајних капацитета (с изузетком реновираних и новоизграђених објеката), укључујући и стање санитарнија у згради Стационара, свакако имају негативне ефекте на здравље лица лишених слободе, али и на све запослене (о смештају лица лишених слободе, хигијени у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања видети: 2.1. Смештај).

УТВРЂЕНО

Лекар у заводу не даје управнику Завода у писменој форми налазе и препоруке о побољшању хигијене у Заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени.

РАЗЛОЗИ

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима.²⁷⁸ Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте.²⁷⁹

Осуђени морају одржавати личну хигијену и хигијену одеће и просторија у којима бораве. Завод је дужан да обезбеди прибор и средства за одржавање хигијене. У заводима се редовно контролишу хигијена осуђених и просторија у којима бораве.²⁸⁰

Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених, као и да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве осуђени. Управник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.²⁸¹

Лекар врши редовне инспекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете управнику завода о хигијени и чистоћи затвора, санитарнијама, грејању, осветљењу и вентилацији затвора. Управник размаћра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²⁸²

На затворским здравственим службама – које на одговарајући начин раде у сирези са другим надлежним телима – лежи одговорност надзора над хигијенским условима (смештајем, чистоћом одеће и постелине, санитарним уређајима), те грејањем, осветљењем и проветравањем ћелија.²⁸³

ПРЕПОРУКА

Служба за здравствену заштиту КПЗ Сремска Митровица, односно лекар, контролисаће смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље лица лишених слободе, и управнику Завода ће у писменој форми давати налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код лица лишених слободе, стању санитарних услова и уређаја, грејања, осветљења и проветравања у просторијама у којима бораве лица лишена слободе.

Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или их је немогуће спровести, или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

278 Члан 66. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 15. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

279 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција и члан 16. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

280 Члан 69. Закона о извршењу кривичних санкција.

281 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

282 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

283 Тачка 53. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 11-Rev. 2010.

На основу разговора са затеченим службеним лицима и прегледом документације, констатовано је да лекар управнику Завода не даје у писменој форми налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима лица лишених слободе. Објашњено је да се управник Завода о наведеном обавештава на састанцима колегијума, усмено (о неопходним физичким активностима лица лишених слободе видети: 2.4.4.2. Физичке активности).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица лекар управнику Завода не даје у писменој форми налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима лица лишених слободе.

РАЗЛОЗИ

*Лекар у заводу дужан је да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима осуђених, а управник завода дужан је да без одлагања предузима све мере које му препоручи лекар.*²⁸⁴

*Осуђени, коме јошине и телесне способности то дозвољавају, има право у слободно време на организовану физичку активност, укључујући и право да заједно са другим осуђеницима користе спортске терене, уређаје и опрему.*²⁸⁵

*Приговореник борава у заводу под istim условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није drukчије одређено.*²⁸⁶

*Завод, у складу са својим могућностима, омогућује бављење телесним вежбањем и спортским активностима и у тој сврху обезбеђује спортске терене, просторије, спортске реквизите и опрему са припадајућом опремом. Активности се организују током целој дана, према програму који је донела служба за спорт.*²⁸⁷

*Сваки затвореник треба да има могућност да свакој дана вежба најмање један сат на свежем ваздуху, уколико то дозвољавају временске прилике. Када је време нејовољно, затвореницима се обезбеђују други услови за вежбање. Одговарајуће активности чији је циљ развијање физичке спремнои и могућност за одговарајућу физичку активност и рекреацију представљају саставни део затворској режима. Затворска управа дужна је да омогући такве активности обезбеђујући одговарајућа средства и опрему. Затворска управа дужна је да обезбеди специјалне активности за оне затворенике којима је то потребно. Могућности за рекреацију, укључујући спорт, игре, културне активности, хобије и друге активности у слободно време, морају бити обезбеђене, а колико још је могуће, затвореницима се мора дозволити да их организују. Затвореницима се дозвољава да се друже за време физичких активности и у циљу учешћа у рекреативним активностима.*²⁸⁸

*На затворским здравственим службама, које на одговарајући начин раде у сирези са другим надлежним телима, лежи одговорност надзора. Здравствене службе би требало да размисле и начине организације радних активности и физичке рекреације на затвореном.*²⁸⁹

284 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

285 Члан 68. став 2. Закона о извршењу кривичних санкција.

286 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

287 Члан 49. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

288 Тачке 27.1, 27.2, 27.3, 27.4, 27.5, 27.6 и 27.7. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Rec (2006) 2.

289 Тачка 53. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 11-Rev. 2010.

Сви затвореници без изузетка (укључујући оне који су кажњени конфинацијом у ћелији) морају имати могућност да свакодневно вежбају на отвореном. Такође се сматра да објекти за вежбе на отвореном морају бити релативно пространи и, кад год је то могуће, да нуде склониште од невољних временских прилика.²⁹⁰

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар, даваће управнику Завода у писменој форми налазе и препоруке у вези са неопходним физичким активностима лица лишених слободе.

Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести, или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

На основу разговора са затеченим службеним лицима и прегледом документације, констатовано је да лекар управнику Завода не даје у писменој форми налазе и препоруке о количини и квалитету хране за лица лишених слободе. Објашњено је да се управник Завода о наведеном обавештава на састанцима колегијума, усмено (о исхрани лица лишених слободе смештених у Заводу видети: 2.2. Исхрана).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица лекар управнику Завода не даје у писменој форми налазе и препоруке о количини и квалитету хране за лица лишена слободе.

РАЗЛОЗИ

Здравствена исправност хране и воде у заводима редовно се надзиру.²⁹¹

Лекар у заводу дужан је да контролише исхрану и да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о количини и квалитету хране за осуђене, а управник без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.²⁹²

Осуђени има право на исхрану погодну да одржи његово добро здравље и снагу, на три obroка дневно чија укупна вредност не сме бити мања од 12.500 џула. Осуђени који ради на тежим пословима, болесник, трудница и породиља имају право на исхрану коју им одреди лекар. Лекар или друго стручно лице проверава, пре деобе obroка, квалитет исхране и налаз уноси у одговарајућу књижу.²⁹³

Приговореник борава у заводу под istim условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном поступку није другачије одређено.²⁹⁴

Осуђеном се обезбеђују три obroка дневно (доручак, ручак и вечера) који се дају у правилним размацама са одговарајуће припремљеном, послуженом и разноврсном храном. Најмање два пута недељно осуђеном се обезбеђује свеже воће и поврће у складу са годишњим добом. Послужени obroци морају задовољаваати хигијенске стандарде.²⁹⁵

290 Тачка 48. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 1-Rev. 2010.

291 Члан 71. став 2. Закон о извршењу кривичних санкција.

292 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

293 Члан 70. Закона о извршењу кривичних санкција.

294 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

295 Члан 37. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

Лекар врши редовне инсјекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете управнику завода о количини, квалитету, припреми и служењу воде и хране. Управник разматра те извештаје и предузима неопходне кораке да их спроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.²⁹⁶

На затворским здравственим службама, које на одговарајући начин раде у сјези са другим надлежним телима, лежи одговорност надзора над исхраном (количином, квалитетом, припремом и поделом хране).²⁹⁷

Садржај исхране осуђеној утврђује се недељно јеловником. Јеловник саставља кувар, уз прибављено мишљење лекара, а одобрава га управник завода. Јеловник се објављује најкасније последњега дана у недељи за наредну недељу.²⁹⁸

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар, контролисаће исхрану у Заводу и даће управнику Завода у писменој форми налазе и препоруке о количини и квалитету хране.

Кувару ће одмах бити прослеђени писани налази и препоруке лекара о количини и квалитету хране, о чему ће се кувар, без одлагања, у писменој форми, изјаснити управнику Завода.

Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести, или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

Прегледом документације није уочено да лекар у Заводу контролише изложеност лица лишених слободе штетном утицају дуванског дима, нити да у том погледу (смештај, хигијена, санитарни услови, проветравање...) управнику Завода даје било какве писмене налазе и препоруке, иако од тога у великој мери зависи здравље лица лишених слободе у Заводу (о заштити лица лишених слободе од изложености штетном утицају дуванског дима видети: 2.5.4.5. Изложеност дуванском диму).

УТВРЂЕНО

У КПЗ Сремска Митровица лекар не даје налазе и препоруке у вези са смештајем лица лишених слободе непушача и њиховом изложеношћу штетном утицају дуванског дима, и другим условима од којих зависи здравље лица лишених слободе.

РАЗЛОЗИ

Лекар у заводу дужан је да контролише смештај, хигијену, санитарне и друге услове од којих зависи здравље осуђених, и дужан је да управнику завода у писменој форми даје налазе и препоруке о побољшању хигијене у заводу и код осуђених, стању санитарних услова између осталога и услова проветравања у просторијама у којима бораве осуђени, а управник завода дужан је да без одлагања предузима мере које му препоручи лекар.²⁹⁹

296 Тачке 44, 45.1 и 45.2 Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

297 Тачка 53. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 11-Rev. 2010.

298 Члан 38. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

299 Члан 103. Закона о извршењу кривичних санкција.

Свако има право на заштитију свој физичкој и психичкој здравља.³⁰⁰

Право је осуђеној на човечно постојање, нико не сме угрожити здравље осуђеној.³⁰¹

Осуђени има право на смештај који одговара савременим хигијенским условима, а разврставање осуђеној у просторије за заједнички боравак и спаваонице ће се сировести уз брижљиву оцену свих околности, имајући у виду, између осталог, личне особине и склоности од којих зависи постојање међусобни утицај и одсуство опасности од међусобној угрожавања.³⁰²

Просторије у којима осуђени живе и раде морају бити чисте и проветрене.³⁰³

Приговореник борава у заводу под istim условима као и осуђено лице, ако Законом о кривичном постојању није другачије одређено.³⁰⁴

Забрањено је пушење у соби за спавање, просторијама за дневни боравак, трезарији и у радним просторима где постоји могућност избијања пожара. У заводу постоји простор који је одређен за пушење.³⁰⁵

Заштити непушача од изв. секундарног дима и очување живојне средине здравом за све је од централног интереса као обавеза правних и физичких лица, одговорних за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у живојној средини.³⁰⁶

У установи за извршење заводских санкција у просторијама у којима бораве лица у испражном постојању, односно лица којима су изречене заводске санкције прописане законом, пушење је дозвољено. Изузетно, ако за то постоје услови, установа за извршење заводских санкција може да одреди посебан простор у коме је пушење дозвољено, односно простор у коме пушење није дозвољено. Пушење је забрањено у радним просторијама у којима бораве затвореници у тим установама.³⁰⁷

Лекар врши редовне инспекције, прикуља податке и на други начин, када је то потребно, и даје савете управнику завода о хигијени затвора и затвореника и вентилацији затвора. Управник размајра ће извести и предузима неопходне кораке да их сроведе, а ако препоруке нису у његовој надлежности или се са њима не слаже, без одлагања их доставља вишем надлежном органу.³⁰⁸

На затворским здравственим службама, које на одговарајући начин раде у сирези са другим надлежним телима, лежи одговорност надзора над хигијенским условима и проветравањем ћелија.³⁰⁹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Сремска Митровица Служба за здравствену заштиту, односно лекар, контролисаће смештај лица лишених слободе непушача и њихову изложеност штетном утицају дуванског дима, и друге услове од којих зависи здравље лица лишених слободе,

300 Члан 68. став 1. Устава Републике Србије.

301 Члан 65. Закона о извршењу кривичних санкција.

302 Члан 66. Закона о извршењу кривичних санкција.

303 Члан 67. Закона о извршењу кривичних санкција.

304 Члан 239. Закона о извршењу кривичних санкција.

305 Члан 26. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора.

306 Члан 5. Закона о заштити животне средине.

307 Члан 9. ст. 4, 5. и 6. Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму.

308 Тачке 44, 45.1 и 45.2. Препоруке Комитета министара државама чланицама Савета Европе у вези са европским затворским правилима Рес (2006) 2.

309 Тачка 53. Стандарда Европског комитета за спречавање мучења (2002) 11-Rev. 2010.

а управнику Завода ће у писменој форми давати периодичне налазе и препоруке у вези са смештајем непушача и другим условима од којих зависи здравље лица лишених слободе и њиховом заштитом од изложености штетном утицају дуванског дима.

Управник Завода ће без одлагања предузимати мере које му препоручи лекар, а уколико неке од њих нису у његовој надлежности, или сматра да их је немогуће спровести или се са њима не слаже, без одлагања ће их доставити директору Управе за извршење кривичних санкција.

2.5.5.2. НАДЗОР НАД РАДОМ СЛУЖБЕ ЗА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ

Надзор над стручним радом здравствене службе у Заводу,³¹⁰ Министарство надлежно за здравство није обавило.

310

Члан 276. Закона о извршењу кривичних санкција: „Стручни рад Специјалне затворске болнице и здравствених служби у заводима надзире министарство надлежно за здравство.“

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

343.81(497.11)"2012"(047.1)

ИЗВЕШТАЈ о посети КПЗ Сремска Митровица / [приредио
Милош Јанковић]. – Београд : Заштитник грађана, 2013
(Београд : Гласник). – 168 стр. : илустр. ; 29 см. – (Национални
механизам за превенцију тортуре. Мониторинг установа
у којима се налазе лица лишена слободе. Мониторинг
завода за извршење кривичних санкција)

Тираж 100. – Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-87945-23-4
а) Казнено поправни завод (Сремска
Митровица) – 2012 – Мониторинг – Извештаји

COBISS.SR-ID 200978956

ГЛАСНИК
ШТАМПАРИЈА